

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2020

Jana Hlavová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

**DIDAKTICKÉ POMŮCKY PRO ROZVOJ
PŘEDČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jana Hlavová

Učitelství pro mateřské školy

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslava Nováková, Ph.D.

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 30. března 2020

.....
Jana Hlavová

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Jaroslavě Novákové, Ph.D.,
za odborné rady a konzultace při vedení bakalářské práce.

Obsah

ÚVOD.....	1
1. 1 Charakteristika	3
1. 2 Tělesný vývoj	4
1. 3 Vývoj kognitivních procesů	4
1. 4 Vývoj emocí a socializace.....	5
2 Předčtenářská gramotnost a její rozvoj.....	7
2. 1 Fáze vývoje předčtenářské gramotnosti	7
2. 2 Oblasti předčtenářských dovedností	9
2. 2. 1 Zrakové vnímání	9
2. 2. 2 Sluchové vnímání	10
2. 2. 3 Hrubá motorika	11
2. 2. 4 Jemná motorika.....	12
2. 2. 5 Grafomotorika.....	13
2. 2. 6 Řeč a komunikační schopnosti	14
2. 2. 7 Myšlení	15
2. 2. 8 Paměť	16
2. 2. 9 Představivost a fantazie	17
3 Pomůcky pro rozvoj předčtenářské gramotnosti.....	19
3. 1 Sluchové pexeso	20
3. 2 Šipkový diktát	22
3. 3 Jakou barvu má rád hvězdář?	23
3. 5 Popletené pohádky	27

3. 6 Barevné tyčinky	28
3.7 Písmenkové kolíčky	29
3.8 Počítačová klávesnice	30
3.9 Půlpísmenka	32
3.10 Tvarování	33
3.11 Abeceda.....	35
3.12 Každý jiný, přesto stejný.....	36
3.13 Hmatové pexeso	38
3.14 Ozdobené prsty.....	39
3.16 Rozsypané kancelářské sponky.....	40
3.17 Tvary v korku.....	41
3.18 Propletení hadi	42
3.19 Ovocný salát.....	43
3.20 Písmenková polévka.....	44
3.21 Podmořský svět	45
Závěr	47
Resumé.....	48
Seznam literatury	49
Přílohy.....	53

Motto:

„Základní věc je číst, číst a číst. Protože když čtete, přemýšlíte. A když přemýšlíte, dostáváte nové nápady. Čtení aktivuje části mozku, které žádná jiná činnost aktivovat neumí. Také probouzí představivost. Když se podíváte na fotku Benátek, moc o ní nepřemýšlíte. Ale když o tom čtete, musíte zapojit i představivost. Čtení je něco, co z nás dělá lidi.“

Václav Smil

ÚVOD

Čtenářská gramotnost je v současné době často probíraným tématem. Rozruch způsobily výsledky testů PISA, které ukázaly, že české děti nerozumí přečtenému textu. Je zapotřebí u dětí podporovat zájem o čtení už od mateřské školy, neboť děti si mohou k němu vytvořit kladný vztah velice brzy. Před vstupem do základní školy je možné rozvíjet předčtenářskou gramotnost. Tu je vhodné rozvíjet formou her, které jsou pro toto období typické.

Tématem bakalářské práce jsou didaktické pomůcky pro rozvoj předčtenářské gramotnosti. Celý proces předčtenářské gramotnosti je velice komplikovaný. Na jeho rozvoji se podílí celá řada schopností a dovedností. Jejich zdokonalování zaručuje dětem předškolního věku lepší start při vstupu do základní školy.

Cílem celé práce je představit učitelům mateřských škol a popřípadě rodičům předškolních dětí, jaké pomůcky jsou vhodné pro rozvoj předčtenářské gramotnosti u dětí předškolního věku. Aby bylo možno dosáhnout výše zmíněného cíle, jsou zde představeny oblasti předčtenářské gramotnosti, které je zapotřebí rozvíjet. V praktické části bakalářské práce budou představeny jednotlivé didaktické pomůcky pro její rozvoj. Pomůcky jsou popsány pracovním postupem a také jsou zde uvedeny oblasti, které daná pomůcka rozvíjí.

V první části bakalářské práce jsou shromážděny informace o dítěti předškolního věku. Je zde vymezena jeho charakteristika, tělesný rozvoj, vývoj kognitivních procesů a vývoj emoční. Ve druhé části je definována předčtenářská gramotnost. Blíže jsou zde vymezeny fáze jejího vývoje a oblasti předčtenářských dovedností. Do rozvíjených oblastí spadá smyslové vnímání, hrubá motorika, jemná motorika, grafomotorika, řeč a komunikační schopnosti, myšlení a paměť.

V praktické části jsou představeny jednotlivé didaktické pomůcky, které rozvíjejí předčtenářskou gramotnost. Pomůcky jsou jednoduché na výrobu. Pro snazší představu daných pomůcek slouží přiložené obrázky, popřípadě příloha,

aby byla usnadněna jejich budoucí výroba. Všechny pomůcky jsou popsány metodickými postupy. Vyrobené pomůcky jsou součástí bakalářské práce.

Předkládaná bakalářská práce vychází zejména z publikace Ivy Tomáškové – Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost. Ze zmíněné publikace je nejvíce čerpáno pro teoretickou část, která obsahuje oblasti předčtenářské gramotnosti.

1 Dítě předškolního věku

Lidský život můžeme rozdělit na konkrétní vývojová období. První z nich začíná početím dítěte. V každé etapě vývoje jednice můžeme sledovat odlišnosti v různých rovinách schopností a dovedností. Jedná se o roviny psychické, poznávací, řečové, sociální, tělesné a motorické. Ve všech zmíněných rovinách se odrážejí vlivy okolí, a to jak vnitřní, tak vnější. Celý proces je individuální a nevratný.

1. 1 Charakteristika

Pojem dítě předškolního věku můžeme charakterizovat několika způsoby, například podle věku dítěte. Předškolní věk je dán věkovým rozpětím od 3 do 8 let, dle okolností způsobených odkladem školní docházky. Nejčastěji je to však období do 6. roku dítěte. Předškolní období je omezeno docházením do mateřské školy. Mateřská škola zajišťuje dítěti každodenní činnosti se svými vrstevníky, postupnou socializaci dítěte a odtržení od rodiny. Nejen že si zde může dítě utvářet prvotní přátelské vztahy, ale mnohdy zde zažívá první vítězství a první prohry. Matějček nazývá toto období jako prosociální, je charakteristické následujícími vlastnostmi: „*družnost, solidarita, obětavost, tolerance, soucit nebo soustrast*.“¹. Mateřská škola by měla dítěti zajišťovat takové prostředí kde se cítí bezpečně, a zároveň ho v co největší možné míře stimulovat.

Dítě se intenzivně rozvíjí, je možno sledovat celý soubor významných pokroků. Pokroky jsou mnohdy zdokonalovány při hře, která je nedílnou a typickou součástí předškolního věku. Proto je předškolní období mnohdy nazýváno „zlatý věk hry“². Opravilová říká: „*Hra je jazyk dětství, dorozumivací prostředek, který dítě používá k učení a duševnímu růstu. Je to spontánní, improvizovaná činnost, určena mírou vlastní zkušenosti, v jejímž rámci dítě objevuje svět a různé souvislosti v něm*.“³ Právě hra pomáhá dítěti objevovat

---

¹ MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha : 1996, s. 47.

² MIŠURCOVÁ, V.; FIŠER, J.; FIXL, V. *Hra a hračka v životě dítěte*. Praha : 1980, s. 147.

³ OPRAVILOVÁ, E. *Předškolní pedagogika I*. Liberec : 2002, s.7.

okolní svět a učit se nové dovednosti či vědomosti. Hra by měla být spontánní, pro dítě zajímavá, radost přinášející, tvořivá a měla by rozvíjet dětskou fantazii. Pedagog v mateřské škole by měl výše zmíněné vlastnosti hry chápat, podporovat je a přizpůsobovat individuálním potřebám daného dítěte. Je možné hrát hry s pravidly i bez nich.⁴

1. 2 Tělesný vývoj

Tělesný vývoj je v předškolním věku velmi zřetelný. Proměňují se tělesné proporce dítěte. Největší změny můžeme vidět v růstu. Dítě od tří do šesti let vyroste v průměru o patnáct až dvacet jedna centimetrů. Výška dítěte při vstupu do školy je okolo 120 cm a jeho váha by se měla pohybovat přibližně kolem 20 kg.

Rozvíjejí se hrubá i jemná motorika. Jemná motorika se zlepšuje manuální prací, jedná se o hybnost drobných svalů. Pojem hrubá motorika můžeme chápat jako hybnost velkých kloubů. Hrubá i jemná motorika se rozvíjí společně s řečí. Je důležité dbát na jejich harmonický vývoj. Doporučuje se rozvíjet komplexní hybnost kloubů a svalů dítěte. Tedy motoriku jemnou, hrubou a nesmí se opomínat ani motorika mluvidel (oromotorika).⁵

1. 3 Vývoj kognitivních procesů

Vývoj poznávacích procesů se projevuje zejména orientací na nejbližší pravidla. Tento charakteristický způsob projevu je dle Piageta typický právě pro předškolní věk, neboť dětské myšlení je názorné a intuitivní. Dalším typickým znakem vývoje poznávacích procesů je nepřesnost, flexibilita a prelogickost.⁶

Jedním z příkladů dětského myšlení je egocentrismus. Vyvolává zkreslené poznávání světa, dítě si totiž nepřipouští na svět jiné nahlížení než jemu vlastní. Jedná se především o subjektivní úsudek. Fixace na realitu, fenomenismus, také patří mezi charakteristický rys předškolního věku. Dítě například odmítá fakt, že

---

⁴ OPRAVILOVÁ, E. Předškolní pedagogika I. Liberec : 2002, s. 9-12.

⁵ JANCOVIČOVÁ, D.; ŽÁČKOVÁ, H. *Je naše dítě zralé na vstup do školy*. Praha : 2014, s. 27-28.

⁶ Prelogickost = nerespektující zákony logiky.

velryba není ryba. Dalším znakem je magičnost. Magičnost má za následek, že dítě není schopno najít hranice mezi skutečným a fantazijním světem. Dítě tvrdí, že jsou na nebi hvězdy, protože je tam pověsil černokněžník ze svého kabátu. Dále sem Piaget řadí absolutismus. Vyznačuje se tím, že dítě bezmezně věří první větě, kterou dospělý řekne. Dítě nechápe, že výrok může být relativní.⁷

Dítě v tomto věku také poznává samo sebe, a to prozatím jen v obecné rovině. Začíná odmítat své oblíbené věci (tričko, účes atd.), nebo se naopak svých oblíbených věcí nechce vzdát. To značí strach dítěte ze změny neboli ztrátu identity. Dítě si postupem času rozvíjí myšlení, a tím i postupné chápání proměn v jeho životě. Nejprve chápe jednoduché úlohy, které se časem stávají složitější v závislosti na jeho individuálním vývoji.

Předškolní dítě si objasňuje skutečnost tak, aby jí samo rozumělo. To znamená, že pro něj musí být akceptovatelná. V mateřské škole se to může projevat jako takzvané nepravé lži. Je zapotřebí, aby dítě mělo stanovené jasné hranice a cítilo jistotu, a to nejen ze strany rodičů, ale i od pedagogů v mateřské škole.

1. 4 Vývoj emocí a socializace

Začlenění do kolektivu je nezbytnou součástí dítěte předškolního věku. Odpoutání se od rodiny a navázání nových kontaktů, přispívá dítěti k soběstačnosti a připravuje dítě na život ve společnosti. Také nelze opominout velký vliv na individualitu dítěte, které získává ve společnosti své první zkušenosti. „*Socializace je celoživotním procesem utváření a vývoje člověka ve společenskou bytost. Tento proces probíhá ve vzájemné interakci jedince a společnosti.*“⁸ Prvotní začleňování do společnosti začíná už v rodině. V rodině ale dítě předškolního věku nemá možnost začlenit se do skupiny svých vrstevníků. To mu umožní až navštěvování mateřské školy či jiných vzdělávacích center. Právě v těchto skupinách navazuje dítě své první vztahy a

---

⁷ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha : 2000, s. 528.

⁸ VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. Praha : 2004. s. 273.

nové zkušenosti s vrstevníky. Čížková tvrdí, že tento vývoj má dva směry.⁹

Jeden směr je od dítěte k dospělým a druhý tento směr je od dítěte k vrstevníkům. „*Socializace v dětství je významná především tím, že se zde formují základní vzorce, podle nich se pak člověk celý život chová, prožívá a přemýšlí. Proto se někdy říká, že do pěti let se dítě vychovává, pak už jde pouze o převýchovu.*“¹⁰

Zprvu navazuje dítě předškolního věku kontakt s dospělými osobami. Časem však zjistí, že dospělý člověk nemůže být pro něj vhodným partnerem při hrách. To je první náznak orientace v mezilidských vztazích, ty se postupem času zdokonalují. Dále si dítě osvojuje společenské normy a hodnoty. Nejpřirozenější prostředí je takové, kde si dítě může hrát. Právě při hře může napodobovat a vžívat se do role dospělých, rodičů. První náměty na hry bývají z rodinného prostředí. Hrou může dítě napodobovat běžné situace, čehož pak může využít v budoucnu. Mimo soudržnost, nezištnost nebo toleranci je hlavní dovedností, kterou dítě v tomto období získává, spolupráce.¹¹

Na rozdíl od předchozího vývojového období, období batolete, je období předškolního věku významné postupnou stabilitou emočního prožívání. Ustávají časté projevy negativity. Tím, že postupně dozrává nervová soustava, ubývá dětských zuřivostí (vydupávání a vybrečení si určité věci). Pokud se dítě cítí nepříjemně, dovede své negativní emoce usměrňovat. Stále však neumí zcela ovládat rozhořčení z nečekaného neúspěchu.

Koťátková uvádí, že v tomto věku si dítě intenzivně osvojuje pravidla slušného chování. Postupem času si je zvnitřňuje, a pokud se někdo chová mimo jeho normu, upozorní ho na chybu.¹²

K pozitivním emocím, které by se měly v tomto věku podporovat, patří veselost. Dle Vágnerové se zkvalitňuje smysl pro humor. Humor je úměrný věku dětí, bývá jednoduchý s často se opakujícími motivy.¹³

---

⁹ ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc : 2005, s. 71.

¹⁰ HADJIMOUSOVÁ, Z. *Kapitoly ze sociální psychologie*. Liberec : 2001, s.8.

¹¹ JANCOVIČOVÁ, D.; ŽÁČKOVÁ, H. *Je naše dítě zralé na vstup do školy*. Praha : 2014, s. 27-28.

¹² KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola*. Praha : 2008, s. 52.

¹³ VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. Praha : 2004. s. 89.

2 Předčtenářská gramotnost a její rozvoj

Gramotnost obecně, jak tvrdí Rabušicová, patří k základním lidským právům. Využíváme ji každý den, aniž bychom si uvědomovali, jak moc je pro lidský život podstatná. Je chápána jako součást socializace. Pomocí gramotnosti se může člověk dále rozvíjet, a tím zkvalitňovat svůj život. O gramotnosti se můžeme dočíst už v odborné literatuře staré přes 500 let.¹⁴

Pojem předčtenářská gramotnost můžeme dohledat především v souvislosti s předškolním věkem. Je možné se dočíst o čtenářské pre-gramotnosti. Tyto dva pojmy jsou totožné. Přesto nelze dohledat jejich přesnou definici.

2.1 Fáze vývoje předčtenářské gramotnosti

Dítě by se mělo setkávat s knihou už jako kojeneček. Vyrábějí se pěnová lepoprela, která jsou určena dětem od 3 měsíců. V jednom roce dokáže dítě vnímat mluvenou řeč dospělých a chápat její význam. Tím, že dospělí lidé komunikují s dětmi, zprostředkovávají dětem informace o okolním světě. Později můžeme pozorovat snahu dětí imitovat dospělé například tím, že čtou noviny. Tíhnou po novém poznání, chtěly by se také naučit číst. Zájem o okolní svět můžeme dětem zprostředkovávat i obrazy či symboly. V tuto dobu můžeme hovořit o pregramotnosti.¹⁵ Proto je tak velice důležité číst a vyprávět dětem pohádky nebo si s dětmi prohlížet knihy a povídat si o nejrůznějších obrazech. Dle doporučení odborníků by se mělo jednat především o pohádky krátké s jasnou dějovou linií. Dítě si utváří vztah ke knize právě jako posluchač. Paměť dětí se intenzivně rozvíjí okolo dvou let. V této době se učí rytmické říkanky a básničky nazpaměť. S postupem času hraje důležitou roli mateřská škola nebo knihovna. Od tří let dítě vyžaduje delší pohádky, delší vyprávění. Samo chce vyprávět podle obrázků a předvídat. V obrázcích hledá jemu známé symboly, podle kterých odhaduje děj

---

¹⁴ RABUŠICOVÁ, M. *Gramotnost: staré téma v novém pohledu*. Brno : 2002, s. 10.

¹⁵ MAREŠ, J. *Učení textu*. In: *Psychologie pro učitele*. Praha : 2001, s. 473.

příběhu.¹⁶

Do tří let by mělo být dítě zahrnuto nejrozličnějšími druhy knih, například leporely, dětskými časopisy, pohádkovými knihami, první dětskou encyklopedií nebo zpěvníky.

Dítě od tří let začíná chápat své vlastní já. Dochází k největšímu rozvoji řečových dovedností. Každá činnost dítěte vede k novému poznání světa. Jedná se především o hru. Nejenže se sjednocují jeho myšlenkové procesy, ale zlepšuje se i paměť a rozvíjí fantazie a představivost. Následkem toho je, že dítě zpřesňuje formulaci svých myšlenek a je schopno říci jednoduché úvahy či kritiku vyprávěného příběhu.¹⁷

Pohádkové příběhy převládají v dětské oblíbenosti. V pohádkách není určen čas, vystupují zde nadpřirozené postavy nebo zvířata s lidskými vlastnostmi. V pohádkách se může stát vše, o čem děti sní nebo vše, co si vymyslí. To přispívá k tomu, že je pohádka dětem blízká a je pro ně nejoblíbenějším žánrem. Nedílnou součástí pohádek jsou ilustrace. Ty v dětech rozvíjejí smysl pro estetické. Opakování stejných motivů dodává dětem jistotu.¹⁸

Výběr literatury pro předškolní děti je specifický. Každé dítě potřebuje individuální přístup. Hlavním úkolem této literatury je, aby v ní dítě našlo odpovědi na své otázky. Ideální literaturu můžeme definovat jako propojenost přiměřené slovní zásoby s pohybovou aktivitou, a to ideálně hravou formou. Rodiče a pedagogové v mateřské škole by měli dbát na správné čtenářské návyky. Děti by měly vědět, jak se ke knize chovat, kde se knihy kupují, půjčují nebo kam knihy patří.¹⁹

Úkolem pedagogů v mateřské škole není v žádném případě děti naučit číst. Měly by vyvolat v dítěti maximální zájem o knihy, obrazy, ilustrace nebo

---

¹⁶ VÁŠOVÁ, L. *Úvod do bibliopedagogiky*. Praha : 1995, s. 121.

¹⁷ CHALOUPEK, O. *Rozvoj dětského čtenářství*. Praha : 1982, s. 122.

¹⁸ VÁŠOVÁ, L. *Úvod do bibliopedagogiky*. Praha : 1995, s. 121.

¹⁹ Tamtéž, s. 122.

písmena. Pokud ale dítě samo projeví zájem o čtení, je třeba ho podpořit. Proto je možné potkat děti, které už umí číst v mateřské škole.²⁰

2. 2 Oblasti předčtenářských dovedností

Pro korektní rozvoj předčtenářské gramotnosti je zapotřebí celá řada dovedností. Jsou na sebe vázané, neoddělitelné a navzájem se doplňují.

2. 2. 1 Zrakové vnímání

Lidské smysly jsou nedílnou součástí rozvoje předčtenářské gramotnosti. Za pomoci smyslů poznává dítě okolní svět. Mezi ty nejdůležitější pro budoucí čtení řadíme sluch a zrak. Je samozřejmé, že ani další nesmějí zůstat opomíjeny. Slouží totiž jako opora zraku a sluchu. Postupné zkvalitňování smyslů vede ke zdokonalování myšlenkových operací. Ty se pak aktivně podílejí na upevňování čtecích dovedností. Pedagogové v mateřské škole a rodiče mohou tyto operace podpořit kvalitním výběrem didaktických hraček. Hlavní je jejich variabilita, jednoduchost a nápaditost.²¹

Zrak zprostředkovává člověku informace o okolí. Odborníci doporučují kupovat dětem pestrobarevné hračky. Od devíti měsíců zaměřuje dítě svoji pozornost i na menší předměty. Začíná mít přirozenou touhu po obrázkových knihách. V období batolecím umí rozlišit postavu na delší vzdálenost než je jeden metr.²²

Zrakovým vnímáním dokáže postupem času rozlišovat jednotlivé odlišnosti (tvar, barva aj.). Tím, že se dítě naučí vidět rozdíly objektů a hraček, je velká pravděpodobnost, že bude následně rozlišovat jednotlivé rozdíly mezi písmeny nebo čísly. Předškolním dětem slouží zrakové vnímání k orientaci v prostoru. Neopomenutelnou součástí zrakového vnímání jsou oční pohyby. Právě předškolní děti by měly mít zafixovaný oční pohyby zleva doprava a také umět na konci řádku přeskočit zrakem na začátek dalšího řádku, tedy pohyb

---

²⁰ LEPILOVÁ, K. *Cesty ke čtenářství*. Brno : 2014, s. 44.

²¹ KŘIVÁNEK, Z., WILDOVÁ, R. *Didaktika prvopočátečního čtení a psaní*. Praha : 1998, s. 82.

²² SUCHÁNKOVÁ, E. *Hra a její využití v praxi v předškolním vzdělávání*. Praha : 2014, s. 38.

shora dolů.²³

Důležitými aktivitami pro předškolní děti jsou ty, kde se zrak trénuje hravou formou. Jedná se především o aktivity, kde děti pracují s obrazy. Mohou je porovnávat, vybarvovat, identifikovat v nich známé i nové objekty, hledat nejrůznější barevné kombinace, rozpoznávat písmena (ta, která jsou obsažena v jejich jméně) nebo z paměti vyprávět o povědomých obrazech (zraková paměť).²⁴

V ideálním případě by měly být výše zmíněné aktivity propojeny s pohybovou činností (pohyby oko-ruka při ukazování na obrázek o kterém dítě hovoří). *„Zrakové vnímání je rozvíjeno zejména v těchto oblastech: pozorování běžných situací a jevů, rozlišování barev a tvarů, zrakové rozlišení, zraková analýza a syntéza, cvičení očních pohybů, figura a pozadí a zraková paměť.“*²⁵

2. 2. 2 Sluchové vnímání

Dalším neméně důležitým smyslem pro korektní čtení a psaní je sluch. S jeho pomocí se učíme orientaci v prostoru. Umožňuje nám odlišovat od sebe nejrůznější zvuky a tóny. Ty pak lidský mozek zpracovává a diferencuje. Pokud jsou pozorovatelné už v předškolním věku nedostatky, je velice pravděpodobné, že mohou nastat komplikace při osvojování si čtení a psaní.²⁶

V odborné literatuře se pojednává o fonemickém sluchu. Klenková definuje fonemický sluch jako *„Schopnost diferencovat nejmenší funkční jednotky jazyka (fonémy), které mohou rozlišovat význam slov. Schopnost fonemické diference je základním předpokladem správného řečového vývoje.“*²⁷ Pod fonemický sluch řadíme fonemické uvědomování a fonetickou diferenciaci. Mezi těmito dvěma pojmy je markantní rozdíl. Fonemické uvědomování je metalingvistická zručnost. Je to schopnost uvědomovat si hláskové či slabičné struktury slova. Dítě si uvědomuje komponenty slov a

---

²³ BEDNÁŘOVÁ, J. *Rozvoj zrakového vnímání pro děti od 5 do 7 let*. Brno : 2010, s. 63.

²⁴ TOMÁŠKOVÁ, I. *Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost v mateřské škole*. Praha : 2015, s. 44-45.

²⁵ Tamtéž, s. 46.

²⁶ BYTEŠNÍKOVÁ, I. *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha : 2012, s. 114.

²⁷ KLENKOVÁ, J. *Kapitoly z logopedie I*. Brno : 1997, s. 43.

dokáže s nimi vědomě manipulovat. Oproti tomu fonemická diferenciacie je schopnost v rámci sluchového vnímání všimnout si rozdílů v distinktivních znacích jako je například náš – dáš.²⁸

V předškolním věku je zapotřebí rozvíjet především fonemický sluch, který je mnohdy opomíjen. Převážnou většinu času se pozornost směřuje k akustickým vjemům. Tento jev je způsoben tím, že je na děti spíše mluveno. Fonemický sluch se dá rozvíjet například rozkladem slova na slabiky a skládáním jednotlivých slabik do slov. Slabiky lze rozlišovat na krátké a dlouhé. Předškolním dětem pomůže jejich znázornění. Symbol tečky se používá pro znázornění krátké slabiky a symbol čárky pro dlouhé slabiky. Dále nesmí být opomíjena sluchová paměť, která bude sloužit k zapamatování si jednotlivých dílčích zvuků.²⁹

2. 2. 3 Hrubá motorika

Předškolním dětem by měl být po celý den poskytován čas pro pohybovou aktivitu. Pohybovými činnostmi je současně rozvíjena řeč a myšlení. V mateřských školách je určen pro pohybové hry především pobyt venku. Samozřejmě by si děti měly motoriku rozvíjet v nejrůznějších prostředích a s největším možným počtem didaktických pomůcek. Právě tyto hry umožňují dětem komunikaci s ostatními.³⁰

Pohyb a s ním rozvoj hrubé motoriky je pro předškolní dítě velice důležitý. Předškolní dítě již zpřesňuje své pohyby. Nejčastější aktivity pro tento věk jsou běhání (zrychluje se), skákání (prodlužuje se výdrž) nebo míčové hry (zdokonaluje se schopnost chytat míč). Při vstupu do mateřské školy, tedy okolo tří let, by se mělo dítě umět pohybovat bez větších problémů po schodech nahoru i dolů. Důležitým prvkem při chůzi po schodech, kterým lze ověřit, že dítě má správný návyk při chůzi do schodů je, že při ní pravidelně střídá nohy. Z toho

---

²⁸ ŽOVINEC, E.; KREJČOVÁ, L.; POSPÍŠILOVÁ, Z., *Kognitivne a metakognitivne prístupy k dyslexii, edukácia a poradenstvo*. Nitra : 2019, s. 80.

²⁹ BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno : 2015, s. 31.

³⁰ BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku*. Brno: 2015, s. 8.

vyplývá, že musí umět udržet rovnováhu. Pomalu se zdokonaluje ve stoji na jedné noze a ve stoji na špičkách. Součástí hrubé motoriky je také jezení příborem a pití z hrnku. Dále sem patří i sebeobslužné činnosti jako je mytí rukou, čištění zubů aj. Od čtyř let dokáže dítě chodit po rovně nakreslené čáře. Čím je dítě starší dokáže přeskakovat překážky, v tomto věku dokáže přeskočit už i patnácti centimetrovou překážku. Na tu může narazit při procházce v lese nebo dětských hřištích. Velkým pokrokem v motorice je jízda na kole. Dítě při jízdě udrží rovnováhu. S rovnováhou souvisí další nová dovednost, kterou může zkoušet, a tou je skok přes švihadlo. V pěti letech je hrubá motorika dítěte natolik vyzrálá, že dítě dokáže přejít přes kladinu a dále umí chodit pozpátku.³¹

2. 2. 4 Jemná motorika

Na rozdíl od hrubé motoriky se jemná motorika soustřeďuje především na ovládání drobných svalů. Nejdůležitější pro budoucí rozvoj řeči potažmo čtení je, aby spolupracovaly ruce s očima. Jemná motorika se nejvíce rozvíjí manipulací. Předškolní dítě si ji rozvíjí nejrůznějším šroubováním, modelováním nebo uchopováním. Doma i v mateřské škole ji lze rozvíjet hrou, a to například skládáním mozaiky, sestavováním puzzle nebo vyráběním. Při vyrábění se zapojuje velké množství jemných svalů. Rozvíjí se při trhání papírů, stříhání, nalepování, ohýbání chlupatých drátků, navlékání korálek apod. Ze samoobslužných činností, které zdokonalují činnost jemných svalů, lze zmínit zapínání zipů u bundy, zavazování tkaniček a také jezení příborem. Pro budoucí psaní je vhodné, aby děti cvičily s jednotlivými prsty. To znamená, že dítě dokáže otevírat a zavírat dlaň postupně po jenom prstu nebo se dokáže dotknout bříškem každého prstu bříška palce. S tímto úzce souvisí rozvoj hmatového vnímání. Před zahájením školní docházky by mělo dítě poznat hmatem výrazně rozdílné předměty, např. geometrické tvary.³²

---

³¹ ALLEN, K. E.; MAROTZ, L. R. *Přehled vývoje dítěte: od prenatálního období do 8 let*. Praha : 2008, s. 144.

³² BYTEŠNÍKOVÁ, I. *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha : 2012, s. 141.

2. 2. 5 Grafomotorika

Pojem grafomotorika zahrnuje veškeré pohyby horní končetiny (u dětí s handicapem se může jednat o dolní končetiny či ústa) ve spolupráci s očními pohyby, které člověk potřebuje při kreslení a psaní. Jedná se o psychomotorické činnosti. Děti začínají spontánní kresbou. Zkvalitňování kresby záleží na uvolněnosti ruky a korektním úchopu psacího náčiní. Uvolnění ruky, které zahrnuje všechny svaly od paže až po zápěstí, cvičíme grafomotorickými cviky. To lze rozvíjet nejrůznějšími úkoly. Konkrétně se může jednat o pracovní listy či učebnice, kde obtahují tvary kruhů, spirál, vlnovek, svislých a vodorovných čar nebo oblouků. Korektní úchop má být špetkový. Ten lze cvičit například prací s pískem nebo básničkami s pohybem.³³

Uzpůsobit by se měla i velikost formátu, se kterým se pracuje. Pro cvičení grafomotorických prvků u předškolních dětí je vhodný formát A2. Jeho použití vede k uvolnění ramenního kloubu. Formát A3 je vhodný pro kresbu, protože přesně vystihuje rozsah mentálního vývoje předškolního dítěte. Postupem času lze formát zmenšovat. Před zahájením školní docházky by mělo být dítě schopno kreslit na formát A5. Tento formát je vhodný pro zdokonalování jemných pohybů ruky. Dbát by se mělo i na správné sezení dětí, tak aby dítě nemělo opřený loket o podložku. Je zapotřebí docílit, aby celý pohyb vycházel z ramenního kloubu. Dalším důležitým faktem pro správný rozvoj je, aby dítě mělo na výběr z různých grafických materiálů. V předškolním věku by mu měly být nabízeny objemnější materiály. Mezi objemnější materiály řadíme voskovky nebo silná pastelka. Postupným zdokonalováním grafomotoriky bude mít dítě menší obtíže při nástupu do školy.³⁴

---

³³ TOMÁŠKOVÁ, I. *Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost v předškolním věku*. Praha : 2015, s. 108.

³⁴ VALACHOVÁ, D. *Pohádková grafomotorika*. Praha : 2015, s. 6.

2. 2. 6 Řeč a komunikační schopnosti

Jedna z důležitých složek komunikace je řeč. Je rozvíjena spolu s kognitivními funkcemi. Aby vývoj řeči mohl standardně probíhat, musí být vytvořeny vhodné podmínky v sociálním prostředí, tj. především rodina a mateřská škola. Vhodné prostředí slouží dětem k rozvoji řeči. Dítě se učí nápodobou.³⁵ Než dítě nastoupí na základní školu, mělo by být schopno vyjadřovat své potřeby a úměrně komunikovat se svými vrstevníky.

Dítě si rozvíjí řeč ve čtyřech odlišných rovinách. Jedná se o roviny: foneticko-fonologickou, lexikálně-sémantickou, morfologicko-syntaktickou a pragmatickou.³⁶

Foneticko-fonologickou rovinu řeči můžeme chápat jako zvukovou stránku jazyka. Jedná se o sluchovou diferenciaci jednotlivých hlásek jazyka, artikulaci a plynulost řeči. Základem této jazykové roviny je hláska (foném). Tím, že se jedná o zvuky, by mělo předškolní dítě sluchem rozpoznat správnost a nesprávnost znění jednotlivých hlásek. Artikulačně nejjednodušší jsou hlásky P, B, M, T, D nebo N. Naopak artikulačně nejobtížnější jsou hlásky R, Ř, Z, S, C, Ž nebo Č. Před zahájením školní docházky, by mělo dítě tyto hlásky umět bez problému vyslovit a nemělo by mít žádnou vadu řeči.³⁷ Pokud má dítě vadu řeči (patlavost) po 5. roce, mělo by být v péči logopeda. Mluvní vzor má klást důraz na správné vyslovování slov, která obsahují tupou i ostrou sykavku (sušená švestka) nebo měkkou a tvrdou slabiku (děda). Než dítě opustí mateřskou školu, mělo by umět zopakovat větu o 4 slovech.³⁸

Druhá rovina jazyka je lexikálně-sémantická. Můžeme ji vymezit jako veškerou slovní zásobou. Řadíme sem aktivní i pasivní slovní zásobu, která se zdokonaluje a proměňuje podle jednotlivých stadií lidského života. Děti předškolního věku se učí o jednotlivých vztazích mezi slovy, jako je například nadřazenost a podřazenost, také umí vytvořit antonyma (slova opačného

---

³⁵ SANTLEROVÁ, K. *100 didaktických her ve výuce čtení a psaní*. Brno : 1993, s. 21.

³⁶ BYTEŠNÍKOVÁ, I. *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha : 2012, s. 72.

³⁷ BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku*. Brno : 2015, s. 29-36.

³⁸ BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno : 2015, s. 27.

významu) ke slovům úměrným jejich věku či vymyslet synonymum (slova podobného významu) k danému výrazu. Do jaké úrovně je tato jazyková stránka rozvinuta lze ověřit tvořením protikladů, pojmenováním věcí na obrázku, chápáním děje pohádky a vyprávěním o něm. Dítě také chápe jednoduché vtipy nebo dokáže spontánně vypravovat o předloženém obrázku a dávat ostatním hádanky.³⁹

Třetí rovina, rovina morfoložicko-syntaktická, se zaměřuje na gramatická pravidla řeči. Bednářová tvrdí, že s nástupem do mateřské školy si dítě postupně zdokonaluje uplatňování jednotlivých slovních druhů, ohýbání slov (časování, skloňování) a tvoření vět. Od čtyř let je dítě schopno utvořit souvětí. Ve spontánním projevu používá minulý, přítomný i budoucí čas.⁴⁰

Pragmatická rovina je nedílnou součástí socializace. Bednářová definuje pragmatickou rovinu následovně: „*Jedná se o dovednosti, jako je například vyžádání nebo oznámení informace, vyjádření vztahů, pocitů, prožitků, událostí; zahrnuje také tzv. regulační funkci řeči (tj. pomocí řeči dítě dosahuje cíle, usměrňuje sociální interakce) a tvoření dialogu (střídání role naslouchajícího a mluvícího, udržování tématu.*“⁴¹ Do této roviny řadíme i prvky neverbální komunikace.⁴²

2. 2. 7 Myšlení

Myšlení a řeč spolu úzce souvisí. To umožňuje chápat věci v souvislostech. Tím, že má každá věc svůj vlastní název, zdokonaluje se myšlení o daných věcech, protože se rozvíjí slovní zásoba dítěte. Právě s nástupem do mateřské školy nastává největší rozvoj jeho myšlení. Dítě se ocitá v novém kolektivu, což mu umožňuje komunikaci s novými kamarády a s pedagogy z mateřské školy. Pro předškolní děti je typická myšlenková operace analýzy a syntézy. Analýzu lze definovat jako rozklad celku na části a syntéza je její pravý

---

³⁹ BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku*. Brno : 2015, s. 30-36.

⁴⁰ BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno : 2015, s. 26.

⁴¹ Tamtéž, s. 26.

⁴² BYTEŠNÍKOVÁ, I. *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha : 2012, s. 98.

opak. Syntéza tedy znamená sjednocení dílčích částí v jeden celek.⁴³ Analýza a syntéza je velice důležitá pro budoucí rozvoj čtení. Další myšlenkovou operací, která je pro předškolní věk typická v rozvoji myšlení, je srovnávání, vyhledávání rozdílů či totožností mezi objekty, popřípadě jevy. Také operace třídění se zdokonaluje. Podněcování výše zmíněných myšlenkových operací je velice podstatné a dá se zkvalitňovat hravými formami. Vhodné aktivity pro rozvoj myšlenkových operací jsou rébusy, kvízy, vyhledávání rozdílů na obrázcích, řazení obrázků dle děje (pohádky, denní rituály). Děti by z počátku měly pracovat samostatně, protože nespolehají na pomoc druhých. Také si tím zlepšují vyjadřovací schopnosti, například argumentaci pro správnost nalezeného řešení.⁴⁴

Pro rozvoj předčtenářské gramotnosti je důležité, aby dítě umělo dokončit vyprávěný příběh. Dále by mělo být schopno porovnat jednotlivé příběhy, které jsou mu vyprávěny, čteny nebo zprostředkovány jako audio nahrávky. Dále by mělo být schopno popsat svými slovy, co si o vybraných jevech z příběhů myslí (a proč). Myšlení dětí je však velice individuální a je nutno tuto individualitu plně respektovat. To znamená, že pedagogové v mateřské škole musí volit vhodné metody výuky a formy práce. Tomášková tvrdí, že vývoj myšlení má následující stupně: názorně-činnostní myšlení, názorně-obrazné myšlení a slovně-logické myšlení. *„Pro schopnost využívat slovně-logické myšlení v učení je nutné, aby mělo dostatek zkušeností s manipulací s předměty, obrázky a modely, aby si mohlo vytvářet co nejkonkrétnější a dokonalé představy, aby na ně mohlo navazovat a v učení je využívat“.*⁴⁵

2. 2. 8 Paměť

Rozvoj předčtenářské gramotnosti je úzce spjat s pamětí. Paměť výrazně působí na úspěšnost při čtení a psaní. Do šesti let si dítě zapamatovává velmi rychle nové podněty. Důkazem je velký počet básniček a písniček, které zná z paměti. Ve škole mu to bude sloužit k převyprávění přečteného textu nebo

---

⁴³ TOMÁŠKOVÁ, I. *Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost v předškolním věku*. Praha : 2015, s. 93.

⁴⁴ SYSLOVÁ, Z.; KRATOCHVÍLOVÁ, J.; FIKAROVÁ, T. *Pedagogická diagnostika v MŠ: práce s portfoliem dítěte*. Praha : 2018, s. 86.

⁴⁵ TOMÁŠKOVÁ, I. *Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost v předškolním věku*. Praha : 2015, s. 96.

k vybavení si tvaru písmene.⁴⁶

Paměť se dělí na několik skupin. Zelinková tvrdí, že existují 3 druhy paměti, a to krátkodobá, pracovní a dlouhodobá. Pro rozvoj předčtenářské gramotnosti se musí rozvíjet všechny skupiny paměti. Na jejich rozvoj má vliv motivace a pozornost. Čím je motivace větší, tím se informace zapamatovávají kvalitněji. Samozřejmě je zapamatovávání ovlivněno i vnějšími podmínkami jako je například klima rodiny, ve kterém dítě vyrůstá. Informace, které jsme si v minulosti už jednou zapamatovali, využíváme každý den.⁴⁷

Abychom dosáhli maximálního rozvoje paměti, musíme, dle Tomáškové, začít s jejím tréninkem už od raného věku. Obecně učení je založeno na vybavování si z paměti získaných informací. Některé informace se z paměti ztrácí. Obecně platí pravidlo, že informace, které jsou vícekrát opakovány a člověk si je může logicky vysvětlit, zůstávají v lidské paměti mnohem déle. Přesto zapamatovávání si a vybavování si údajů je zcela individuální záležitost.⁴⁸

Předškolní děti mají především paměť mechanickou. Postupem času si ale vytvářejí v paměti logické souvislosti mezi věcmi a jevy. Ideálně by se děti měly učit prožitkem, který slouží jako vhodná motivace k zapamatování si nových pojmů. V mateřské škole by proto neměly chybět hry, kde dítě musí najít určitou strategii, vyhledat určitý předmět za pomoci smyslů nebo dodržovat při hrách určitá pravidla. Nesmí se opomenout paměť zraková, sluchová. Oba tyto typy paměti jsou předpokladem budoucího čtení a psaní.⁴⁹

2. 2. 9 Představivost a fantazie

Prostředí, ve kterém vyrůstá předškolní dítě, by mělo přinášet mnoho podnětů, které rozvíjejí dětskou představivost. Představy se ve většině případů neshodují s realitou. Některé představy jsou tak silné, že je dítě vnímá jako realitu (vidí, slyší, cítí). Tyto představy se nazývají eidetické. Jedná se o vývojovou fázi, která postupně s přibývajícím věkem dítěte odeznívá. Ve

---

⁴⁶ ZELINKOVÁ, O. *Dyslexie v předškolním věku?* Praha : 2008, s. 58.

⁴⁷ NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie.* Praha : 1997, s. 207.

⁴⁸ ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele.* Praha: 2007, s. 87.

⁴⁹ TOMÁŠKOVÁ, I. *Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost v předškolním věku.* Praha: 2015, s. 89.

vzácných případech odezní až v dospělosti.⁵⁰ Časem vyzrává propojenost mezi myšlením a vnímáním. Tato propojenost se získává především z životních zkušeností. Pro předčtenářskou gramotnost to znamená, že si dítě při vyprávění textu představuje daný příběh. Pokud je příběh pro dítě zajímavý, dokáže si vybavit nejrůznější detaily, jako je například barva zámku, ve kterém bydlela začarovaná princezna apod.⁵¹

Také fantazie je úzce spojena s představivostí. Pokud se propojí představivost s fantazií, nastává ideální rozvoj dětské kreativity. Uplatňuje se v pohybových hrách, kde mají děti dostatek prostoru ke vžívání se do určitých rolí. Při hrách může dítě zažívat nejrůznější dobrodružství.⁵²

---

⁵⁰ HELUS, Z. *Úvod do psychologie*. Praha : 2018, s. 106.

⁵¹ TOMÁŠKOVÁ, I. *Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost v předškolním věku*. Praha : 2015, s. 80.

⁵² Tamtéž, s. 82.

3 Pomůcky pro rozvoj předčtenářské gramotnosti

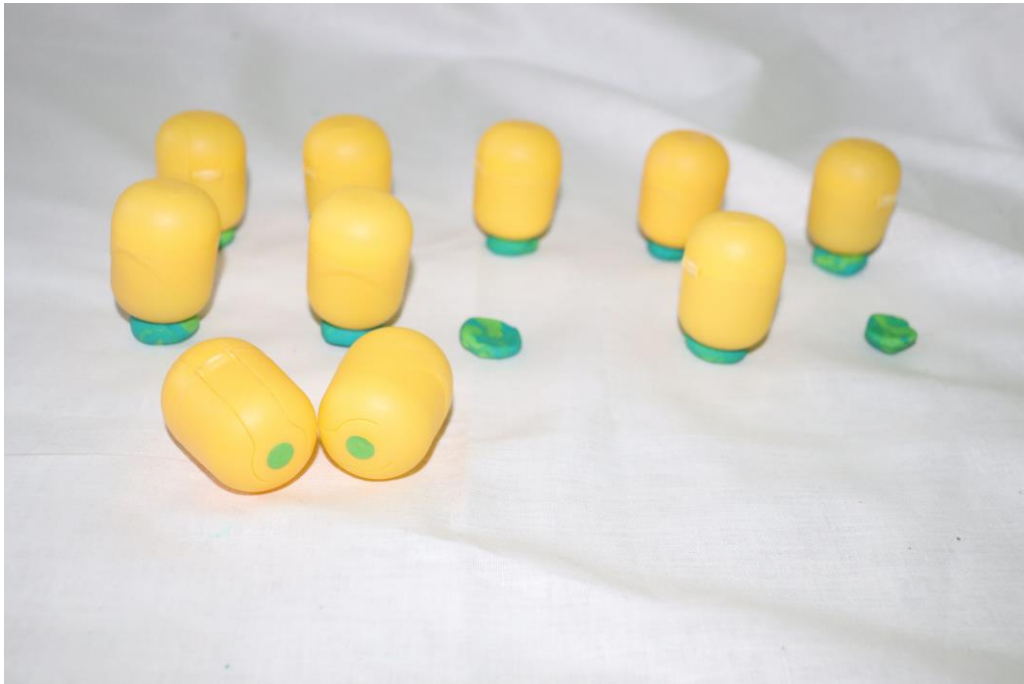
Praktická část předkládané bakalářské práce se zaměřuje na výrobu didaktických pomůcek pro rozvoj předčtenářské gramotnosti. Každé didaktické pomůcce náleží popis pracovního postupu, metodický pokyn pro zacházení s pomůckou, případné varianty obměn dané pomůcky a výčet oblastí předčtenářské gramotnosti, které pomůcka rozvíjí. Pro lepší představu finální podoby slouží přiložená fotografie. Všechny přílohy jsou i v černobílé verzi pro případ, kdyby si dítě chtělo danou pomůcku vybarvit samo a tím zvýšit počet stimulovaných oblastí pro rozvoj předčtenářské gramotnosti.

Pomůcky jsou vyráběny především z recyklovatelných materiálů, které jsou běžně dostupné široké veřejnosti. Jedná se například o umělohmotné obaly Kinder Surprise. Pomůcky jsou na výrobu jednoduché a časově nenáročné. Pro delší trvanlivost je možné pomůcky laminovat. Tím se však zvýší finanční náročnost na výrobu pomůcek.

Některé náměty didaktických pomůcek byly čerpány z Montessori pedagogiky, která se věnuje rozvoji lidských smyslů. Dalším zdrojem námětů byly pomůcky, které jsou běžně k dostání, ale mateřské školy si je z finančních důvodů nemohou dovolit.

Většina didaktických pomůcek obsahuje písmena. Dítě předškolního věku se neučí písmena číst, ale pracuje s nimi jako s tvarem.

3. 1 Sluchové pexeso

Obrázek č. 1: Sluchové pexeso

Pomůcky: plastové obaly Kinder Surprise, modelína, samolepky, rýže, sůl, nastříhané kousky papíru, gumičky do vlasů, kamínky

Popis pracovního postupu:

1. Do dvou prázdných plastových obalů dejte vždy stejný materiál ve stejném množství. Je nutné toto dodržet, aby obaly shodně zněly.
2. Stejně znějící obaly polepte totožnou samolepkou.
3. Z modelíny vytvarujte kolečka a položte na ně připravené obaly.

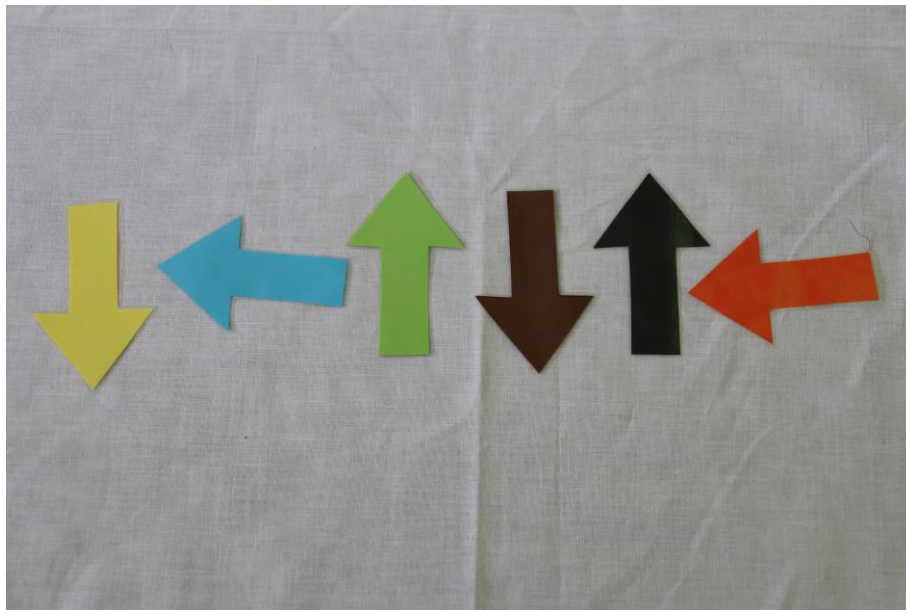
Metodické pokyny: Sluchové pexeso je určeno pro jednotlivce i menší skupinu dětí. Pedagog (rodič) předá dětem zamíchané pexeso. První hráč si vezme dva obaly a zachrastí si s nimi u ucha. Porovná, zda znějí stejně. Pokud znějí stejně, zkontroluje si shodnost barevných samolepek. V případě, že nastane shoda, nechá si dítě shodný pár u sebe. Jestliže stejně neznějí, vrátí je dítě na své místo. Jestliže hraje dítě ve skupině, vyhrává dítě, které má nejvíce nasbíraných párů. Pokud hraje dítě samo, snaží se o co nejrychlejší hru. Pedagog je v ústraní a jen dbá na dodržování pravidel hry.

Varianta obměny:

1. Zvukové pexeso lze hrát i s celou třídou mateřské školy. Je zapotřebí mít větší počet plastových obalů Kinder surprise. Polovina obalů je naplněna stejným materiálem, vhodná je rýže. Druhá polovina zůstane prázdná. Hru je vhodné hrát na větším prostoru (školní zahrada, tělocvična apod.). Úkolem všech dětí je vysbírat všechny obaly, ve kterých je rýže (nezralá vajíčka) Děti přiběhnou k vajíčku (obalu) a vyzkouší, zda chrastí. Pokud chrastí, znamená to, že je zkažené a vezmou ho na smluvené místo. Pokud nechrástí, položí ho a hledají další, které chrastí. Úkolem dětí je, zbavit se všech zkažených vajíček v hracím poli.

Rozvíjené oblasti předčtenářské gramotnosti: sluchová diferenciac

3. 2 Šipkový diktát

Obrázek č. 2: Šipkový diktát

Pomůcky: nůžky, barevný papír, tužka, popřípadě papírová lepicí páska

Popis pracovního postupu:

1. Děti si obkreslí šipky na barevné papíry.
2. Samy si šipky vystříhají.

Metodické pokyny: Dítě si připraví vystříhané barevné šipky. Dle zadání pedagoga (rodiče) dítě manipuluje s šipkami a pokládá je před sebe na stůl podle instrukcí zleva doprava. Pro lepší orientaci je možné nalepit dětem na stůl papírovou lepicí páskou symbolizující řádek. Správnost otočení šipek kontroluje pedagog.

Rozvíjené oblasti předčtenářské gramotnosti: orientace v rovině, pohyb očí zleva doprava

3. 3 Jakou barvu má rád hvězdář?

Obrázek č. 3: Jakou barvu má rád hvězdář?

Pomůcky: barevné papíry, vystříhané obrázky povolání z dětských časopisů⁵³, nůžky

Popis pracovního postupu:

1. Barevné papíry rozstříhejte na obdélníky přibližně 10 centimetrů dlouhé a 5 centimetrů široké.
2. Vystříhejte obrázky povolání.

Metodické pokyny: Dítě vyskládá do řady barevné obdélníky. Dále si vybere jeden obrázek. Obrázek pojmenuje. Pedagogovi sdělí, jaká je první hláska slova. Na stejnou hlásku musí začínat i barva, kterou má dané povolání rádo. Například hvězdář začíná na hlásku h a má rád hnědou barvu. Slovo hvězdář i slovo hnědá začínají shodnou hláskou. Obrázek hvězdáře přiloží dítě k hnědému obdélníku. Dítě umístí všechny obrázky k barevným obdélníkům. Pokud dítě nebude vědět název barvy na danou hlásku, může mu pomoci pedagog. Seznam barev řazených dle abecedy je v příloze I Seznam barev.

Rozvíjené oblasti předčtenářské gramotnosti: sluchová diference

⁵³ ŠAMALÍKOVÁ, P., VERNER, M. *Aktivita pro kluky pro bystré oči* Opava : 2016.

3. 4 Multifunkční karty

Obrázek č. 4: Multifunkční karty

Pomůcky: nůžky, pastelky, tvrdší papíry pro tisk, tiskárna, černý papír A3, bílý fix

Popis pracovního postupu:

1. Na tvrdší papír vytiskněte barevné přílohy II–VIII Multifunkční karty ve dvou kopiích a pokračujte na krok č. 4.
2. Na tvrdší papír vytiskněte přílohy IX–XV Černobílé multifunkční karty ve dvou kopiích.
3. Karty si vybarví děti pastelkami.
4. Vytisknuté nebo vybarvené přílohy si děti samy vystříhají.
5. Na černý papír namalujte bílým fixem 9 obdélníků velikosti vystříhaných karet (viz obrázek č. 4).

Metodické pokyny: Dítě si připraví sadu karet a černou podložku. Pedagog diktuje, do jakého obdélníku mají dát jím diktovanou kartu. Například: „*Do pravého horního rohu dejte kartu, na které je alespoň jeden strom*“. Karty dětí se nemusejí shodovat. Pedagog kontroluje správnost výběru a položení karty. Když jsou všechny obdélníky zaplněny kartami, pojmenovává jednotlivé obrázky zleva

doprava, shora dolů. Na obrázku č. 4 by dítě jmenovalo: „*dům, balón, trůn, postel, raketa,...*“

Varianta obměny:

1. Hra je určena pro menší skupinu dětí. Jedna sada karet je otočená lícem vzhůru tak, aby na ni všechny děti viděly. Pedagog má v ruce druhou sadu karet. Pedagog si vybere jednu kartu, kterou drží v ruce. Kartu dětem popisuje. Děti hledají podle popisu pedagoga shodný obrázek. Když si myslí, že ho našly, položí ho před sebe lícem dolů. Na smluvený signál ho otočí obrázek nahoru. Pedagog dohlíží na správnost výběru obrázku.

2. Obměna má stejná pravidla jako první. Změna nastává v tom, že obrázky nepopisuje pedagog, ale dítě.

3. Hra je určena pro 3 a více hráčů. Pro hru je potřeba 33 karet. Ve hře bude 16 párů shodných karet a jedna karta veselého šaška (viz příloha XIII druhá karta shora). Děti si rozdají podle počtu hráčů shodný počet karet. Úkolem dětí je, aby se zbavily všech karet a v ruce jim nezbyl veselý šašek. Pokud mají děti v rozdaných kartách shodnou dvojici obrázků, vyloží ji před sebe na stůl. Pak si zvolí hráče, který odstartuje hru. Tento začínající hráč nechá ze svého balíku karet tahat svého spoluhráče po levé straně. Spoluhráč si může vytáhnout libovolnou kartu z vějířku karet začínajícího hráče. Pokud si hráč vytáhne kartu se shodným obrázkem, který má ve svých kartách, vyloží dvojici před sebe na stůl. Pokud nemá shodnou kartu, vloží vylosovanou kartu do svého vějířku karet a opět z něj nechá tahat spoluhráče po levé straně. Tímto způsobem se pokračuje stále dokola. Konec hry je určen tím, že jednomu z hráčů zbyde v ruce veselý šašek.

4. Hra je určena pro menší skupinu dětí nebo jednotlivce. Není nutné hrát pouze s jednou sadou karet. Všechny karty jsou otočeny obrázkem nahoru, aby na ně bylo vidět. Děti (dítě) vybírají různé karty, ke kterým hledají slovo nadřazené. Například k obrázkům ložnice, kuchyně, dětský pokoj je nadřazené slovo místnost apod.

5. Tato hra je určena pro jednotlivce. Dítě si vymyslí jednu pohádkovou postavu. Dále si vybere jednu z nabízených karet. Úkolem dítěte je sestavit větu (ideálně

příběh), která by obsahovala slovo vymyšlené pohádkové postavy i slovo, které si dítě vybralo na kartě. Pedagog dohlíží na splnění zadání.

6. Tento úkol je zprvu individuální a následně probíhá společná diskuze. Každé dítě si vylosuje jednu kartu. Položí ji na papír velikosti A3. Kolem karty nakreslí pozadí podle své vlastní fantazie. Čím je dítě mladší, tím je vhodnější používat měkčí psací náčiní. Pedagog dbá na korektní úchop psacího náčiní a řídí vzniklou diskusi.

Rozvíjené oblasti předčtenářské gramotnosti: prostorová orientace

3. 5 Popletené pohádky

Obrázek č. 5: Popletené pohádky

Pomůcky: bílý papír, pastelky, nůžky, tiskárna,

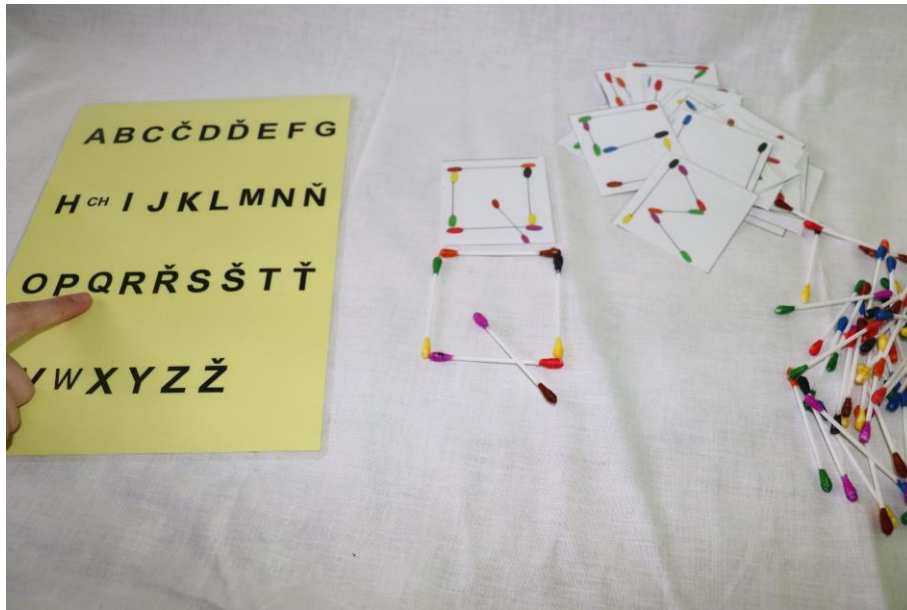
Popis pracovního postupu:

1. Vytiskněte přílohy XVI-XXII Pohádky a pokračujte na krok 4.
2. Vytiskněte přílohy XXIII-XXVIII Černobílé pohádky.
3. Děti vybarví přílohy.
4. Děti si postavy samy vystříhají.

Metodické pokyny: Pedagog vybere jedno pozadí pohádek pro všechny děti. Na pozadí položí pohádkové postavy. Také použije jeden obrázek (například hranaté slunce nebo letící balón košem nahoru), který do příběhu nepatří. Úkolem dětí je ohladit a pojmenovat to, co je na obrázku nesmyslné. Dále pedagog předčítá pohádku a děti manipulují s pohádkovými postavami dle čteného příběhu. Děti zkoušejí příběh převyprávět.

Rozvíjené oblasti předčtenářské gramotnosti: řeč

3. 6 Barevné tyčinky

Obrázek č. 6: Barevné tyčinky

Pomůcky: vatové tyčinky do uší, fixy, bílý papír, žlutý papír, tiskárna

Popis pracovního postupu:

1. Vatové konce tyčinek obarvete fixem.
2. Vytisknete přílohu XXIX-XXXI na bílý papír a přílohu XXXII na žlutý papír.
3. Přílohy rozstříhejte na jednotlivé čtverce. Přílohu s abecedou nechte v celku.

Metodické pokyny: Děti si vyberou jeden čtverec s motivem. Kartičku si položí před sebe. Z barevných tyčinek vyberou ty, které jsou na kartičce. Snaží se z nich poskládat co nejpodobnější obrazec jako je na předloze. Když má obrazec hotový, najde v na příloze XXXII obraz (písmeno), které se nejvíce podobá postavenému obrazci. Pedagog dohlíží na správnost plnění úkolu.

Rozvíjené oblasti předčtenářské gramotnosti: zraková diferenciac

3.7 Písmenkové kolíčky

Obrázek č. 7: Písmenkové kolíčky

Pomůcky: dřevěné kolíky, lepidlo, bílý papír, tiskárna

Popis pracovního postupu:

1. Vytiskněte přílohu XXXII.
2. Přílohu rozstříhejte.
3. Rozstříhaná písmena nalepte na dřevěné kolíky.
4. Napište jména dětí, které navštěvují mateřskou školu (Microsoft Word, typ písma Arial). Jména vytiskněte.

Metodické pokyny: Dítě si najde vytisknutou kartu se svým jménem. Na dřevěných kolících hledá postupně písmena svého jména. Když na kolíčku najde shodné písmeno, připevní ho na kartu. Postupuje zleva doprava. Dítě nesmí přeskačovat pořadí písmen a písmena vynechat.

Varianta obměny:

1. Děti si samy napíší jména.
2. Děti porovnávají mezi sebou, zda jsou ve třídě mateřské školy spolužáci, se stejným počátečním nebo konečným písmenem.

Rozvíjené oblasti předčtenářské gramotnosti: zrková diferenciac

3.8 Počítačová klávesnice

Obrázek č. 8: Počítačová klávesnice

Pomůcky: pastelky, barevné chlupaté kuličky, bílý papír, tiskárna

Popis pracovního postupu:

1. Vytiskněte přílohu XXXV a pokračujte skokem č. 4.
2. Vytiskněte přílohu XXXIV.
3. Děti si samy přílohu vybarví.
4. Napište na papír jména všech dětí, která navštěvují mateřskou školu.

Metodické pokyny: Dítě si dá na stůl před sebe kartu se svým jménem a barevnou počítačovou klávesnici. Připraví si barevné chlupaté kuličky. Dítě postupuje po písmenkách zleva doprava. Každému písmenu na klávesnici náleží jedna barva. Dítě vybere shodně barevnou chlupatou kuličku, jako je písmeno na počítačové klávesnici. Kuličku položí k písmenu na kartě se svým jménem. Když má dítě ke všem písmenům přiřazeny barevné chlupaté kuličky, pojmenuje jejich barvu. Pojmenovává kuličky zleva doprava.

Varianta obměny:

1. Jména si děti napíší samy.
2. Děti mohou pracovat i s jiným jménem.

3. Dítě si připraví pod kartu se jménem bílý papír. Dále si připraví široké pastelky. Barevné kuličky lze nahradit kreslením shodně barevných kol.

Rozvíjené oblasti předčtenářské gramotnosti: zraková diferenciac

3.9 Půlpísmenka

Obrázek č. 9: Půlpísmenka

Pomůcky: lékařské špachtle, bílý papír, tiskárna, lepidlo, nůžky

Popis pracovního postupu:

1. Vytiskněte přílohu XXXVI-XXXVII.
2. Jednotlivá písmena rozstříhejte.
3. Jedno písmeno nalepte vždy na 2 lékařské špachtle.
4. Špachtle od sebe odstříhnete.

Metodické pokyny: Všechny lékařské špachtle, na kterých jsou připravená písmena, dejte na jedno místo. Dítě si vybere jednu špachtli a hledá k ní druhou tak, aby obrazce na sebe navazovaly.

Varianta obměny:

1. Z poskládané dvojice vznikne dětem obrazec (písmeno). Tento obrazec může dítě vyhledat ještě v příloze XXXII.

Rozvíjené oblasti předčtenářské gramotnosti: zraková diferenciac

3.10 Tvarování

Obrázek č. 10: Tvarování

Pomůcky: tavná pistole, lepidlo do tavné pistole, pečicí papír, plechovka od kávy, žlutý papír, bílý papír, tiskárna, pastelka, dekorační filc, otvírák plechovek

Popis pracovního postupu:

1. Vytiskněte přílohu XXXVI-XXXVII.
2. Na přílohu položte pečicí papír a tavnou pistolí obtáhněte tvary písmen.
3. Plechovku od kávy očistěte a odstraňte její dno.
4. Do vzniklých otvorů nalepte filc. Nalepený filc rozstříhňte na čtvrtiny.
5. Přílohy rozstříhejte na jednotlivá písmena.

Metodické pokyny: Dítě si připraví na stůl pastelku a papír. Pedagog dá do plechovky jedno písmeno tak, aby ho dítě nevidělo. Dítě strčí do plechovky ruce (každou z jiné strany). Hmatem osahá tvar v plechovce. Když vyndá ruce, uchopí pastelku a tvar nakreslí. Když má tvar nakreslený, zkontroluje si jeho správnost vyndáním tvaru z plechovky.

Varianta obměny:

1. Než si dítě ověří správnost tvaru, zkusí najít tvar písmene v příloze XXXVI-XXXVII.

Rozvíjené oblasti předčtenářské gramotnosti: představivost

3.11 Abeceda

Obrázek č. 11: Abeceda

Pomůcky: látky, šicí stroj, nit, hrách, čočka, rýže, bílý papír, tiskárna

Popis pracovního postupu:

1. Ušijte písmena (vzor pro střih: Microsoft Word, typ písma Arial, velikost 670).
2. Jako náplň písmen použijte hrách, čočku, aj.
3. Vytiskněte přílohu XXXVIII-XL a rozstříhejte je na jednotlivé karty.

Metodické pokyny: Všechna písmena jsou na jednom místě. Dítě s nimi může libovolně manipulovat, prohlížet si písmena ze všech stran. Poté si vytáhne kartu a hledá stejné tvary (písmena), jako jsou na kartě.

Varianta obměny:

1. Dítě si vybere jedno ušité písmeno. Tomuto písmenu se snaží přidělit jedno písmeno z přílohy XXXVI-XXXVII.

Rozvíjené oblasti předčtenářské gramotnosti: zrková diferenciacie, zrková analýza

3.12 Každý jiný, přesto stejný

Obrázek č. 12: Každý jiný, přesto stejný

Pomůcky: látky, niť, dekorační filc, barevná plst', tavná pistole, lepidlo do tavné pistole, rýže, hrách, čočka, žluté papíry, křída, pečicí papír, tiskárna, šicí stroj

Popis pracovního postupu:

1. Ušijte písmena (vzor pro stříh: Microsoft Word, typ písma Arial, velikost 670).
2. Jako náplň písmen použijte hrách, čočku, aj.
3. Rozstříhejte dekorační filc na písmena (vzor pro stříh: příloha XXXVI-XXXVII).
4. Na barevný filc obkreslete písmena, vždy 2 stejná (vzor pro stříh: příloha XXXVI-XXXVII). Písmena vystříhnete.
5. Stejná písmena slepte tavnou pistolí. Jako náplň použijte hrách, čočku, aj.
6. Na vytisknutou přílohu XXXVI-XXXVII položte pečicí papír a tavnou pistolí obtáhněte tvary písmen.

Metodické pokyny: Všechna vyrobená písmena jsou na jednom místě. Pedagog zadá instrukci, že všechna písmena musí být roztržena do skupin podle tvaru.

Dítě může s písmeny volně manipulovat, otáčet. Pedagog kontrolu správnost roztríděných skupin.

Varianta obměny:

1. Písmena lze třídit dle různých kritérií. Pedagog může zadat kritérium například stejná barva.
2. Skupiny písmen jsou již roztríděny. Dítě může řadit jednotlivá písmena podle velikosti od nejmenšího po největší nebo opačně.

Rozvíjené oblasti předčtenářské gramotnosti: předmatematické představy:
třídění

3.13 Hmatové pexeso

Obrázek č. 13: Hmatové pexeso

Pomůcky: pěnová písmena, plechovka od kávy, dekorační filc, bílý papír, tiskárna, lepidlo

Popis pracovního postupu:

1. Vytiskněte přílohu XLI-XLIII.
2. Do otvoru plechovky nalepte filc, který rozstříhnete na čtvrtiny.

Metodické pokyny: V plechovce jsou všechna pěnová písmena. Dítě si připraví před sebe jednu z příloh. Prohlédne si tvar písmene, strčí ruku do plechovky a snaží se ten samý tvar najít. Pokud dítě najde shodný tvar, vytáhne ruku z plechovky. Pokud se tvar shoduje, přiloží tvar na podložku. Pokud se nejedná o shodný tvar, dítě vrátí pěnové písmeno do plechovky a hledá dál. Dítě postupuje v hledání shodných písmen (tvarů) z levého horního rohu.

Rozvíjené oblasti předčtenářské gramotnosti: představivost

3.14 Ozdobené prsty

Obrázek č. 14: Ozdobené prsty

Pomůcky: barevné gumičky do vlasů, bílý papír, tiskárna, gumová rukavice, mouka

Popis pracovního postupu:

1. Vytiskněte přílohu XLIV-XLVI.
2. Přílohu rozstříhejte.
3. Gumovou rukavici naplňte moukou a zavažte ji.

Metodické pokyny: Děti si připraví barevné gumičky do vlasů. Před sebe si položí kartu se vzorem, jak si mají gumičky na prsty nasadit. Dítě může navlékat gumičky na prsty buď sobě, anebo na připravenou gumovou rukavici.

Rozvíjené oblasti předčtenářské gramotnosti: vztah oko-ruka, předmatematické dovednosti: přenos z roviny do prostoru

3.16 Rozsypané kancelářské sponky

Obrázek č. 16: Rozsypané kancelářské sponky

Pomůcky: barevné kancelářské sponky, bílý papír, tiskárna

Popis pracovního postupu:

1. Vytiskněte přílohu XLVII- XLIX.
2. Přílohu rozstříhejte na jednotlivé karty.

Metodické pokyny: Dítě si připraví před sebe barevné kancelářské sponky. Začíná kartami, kde jsou jen dvě sponky. Náročnost úkolu roste s počtem sponek na kartě. Pedagog dohlíží na správnost splněného úkolu. Zda dítě dodrželo pořadí pokládaných sponek.

Rozvíjené oblasti předčtenářské gramotnosti: předmatematické dovednosti: orientace nad, pod; prostorová orientace; pořadí

3.17 Tvary v korku

Obrázek č. 17: Tvary v korku

Pomůcky: 2 korková prostírání, tavná pistole, lepidlo do tavné pistole, barevné špendlíky s hlavičkou, barevné gumičky do vlasů, bílý papír, tiskárna

Popis pracovního postupu:

1. Korková prostírání slepte k sobě.
2. Vytiskněte přílohu L-LII.
3. Přílohu rozstříhejte na jednotlivé karty.

Metodické pokyny: Dítě si připraví před sebe korkové prostírání, špendlíky a barevné gumičky do vlasů. Vybere si kartu, na které je počáteční písmeno jména dítěte. Písmeno na kartě se snaží přenést na korkové prostírání. Vzniklý obrazec na prostírání by se měl shodovat tvarem i barevností použitých špendlíků a gumiček. Pedagog dohlíží na bezpečnost dětí při manipulaci se špendlíky. Také dohlíží na to, zda tvar na prostírání odpovídá zadání.

Rozvíjené oblasti předčtenářské gramotnosti: předmatematické dovednosti: přenos z roviny do prostoru

3.18 Propletení hadi

Obrázek č. 18: Propletení hadi

Pomůcky: chlupaté modelovací drátky, bílý papír, tiskárna

Popis pracovního postupu:

1. Vytiskněte přílohu LIII-LV.
2. Přílohu rozstříhejte na jednotlivé karty.

Metodické pokyny: Dítě si připraví chlupaté modelovací drátky. Vybere si jednu kartu, na které je jeden drátek. Když zvládne všechny úkoly s jedním drátkem, může si úkol ztížit přidáním dalšího drátku. Pedagog kontroluje, zda dítě tvoří obrazce dle zadání.

Rozvíjené oblasti předčtenářské gramotnosti: předmatematické dovednosti: orientace nad, pod; prostorová orientace; pořadí

3.19 Ovocný salát

Obrázek č. 19: Ovocný salát

Pomůcky: pastelky, misky, fix, bílý papír, tiskárna

Popis pracovního postupu:

1. Vytiskněte přílohu LVI-LVIII.
2. Děti si obrázky ovoce vybarví a vystříhají.
3. Misky označte malými kolečky (viz obrázek 19).

Metodické pokyny: Dítě pojmenovává postupně jednotlivé druhy ovoce. Název ovoce rozloží na slabiky. Slabiky spočítá. Podle počtu slabik vloží obrázek do misky. Počet koleček na misce musí odpovídat počtu slabik. Děti tímto způsobem míchají ovocné saláty.

Rozvíjené oblasti předčtenářské gramotnosti: sluchová diferenciacce

3.20 Písmenková polévka

Obrázek č. 20: Písmenková polévka

Pomůcky: pěnová písmenka, hrnec, naběračku, pastelky, bílý papír, tiskárna

Popis pracovního postupu:

1. Vytiskněte dvakrát přílohu LIX-LXII a přílohu XXXVI-XXXVII.
2. Děti si samy zeleninu vybarví. Jednu sadu zeleniny vystřihnají.
3. Přílohu XXXVI-XXXVII **rozstříhají** na jednotlivá písmena.

Metodické pokyny: Do hrnce připraví pedagog pěnová písmenka a jednu sadu vystřižané zeleniny. Dítě si k nerozstřižané zelenině přiřadí jakékoli písmeno. Naběračkou loví z hrne 1 kus zeleniny a 1 kus pěnového písmenka. Vždy začíná shora.

Rozvíjené oblasti předčtenářské gramotnosti: zraková diferenciac

3.21 Podmořský svět

Obrázek č. 21: Podmořský svět

Pomůcky: bílé prostěradlo, fix na textil, tavná pistole, lepidlo do tavné pistole, papírové tácky, bílý papír, tiskárna

Popis pracovního postupu:

1. Na bílé prostěradlo obkreslete 41 koleček podle papírového tácku.
2. Do vzniklých koleček obtáhněte tvary písmen (příloha XXXVI-XXXVII).
3. Vzniklé tvary vyplňte lepidlem tavné pistole.
4. Na prostěradlo domalujte ryby, řasy, aj.
5. Na bílý papír vytiskněte jména dětí navštěvující mateřskou školu.

Metodické pokyny: Dítě si najde kartu se svým jménem. Stoupne bosou nohou na prostěradlo do kola, kde je jeho počáteční písmeno. Dále hledá na prostěradle (v podmořském světě) druhé písmeno svého jména. Pokud ho najde, skočí do kola (bubliny) právě s daným písmenem. Dítě skáče po prostěradle do té doby, než doskočí na poslední písmeno svého jména. Pedagog kontroluje správnost pořadí písmen.

Varianta obměny:

1. Dítě si rozstříhá přílohu XXXVI-XXXVII na jednotlivá písmena. Seřadí si je za sebou do jednoho balíku. Balík postupně otáčí. Písmeno, které vidí na kartě, najde na prostěradle a zakryje ho papírovým táckem.

Rozvíjené oblasti předčtenářské gramotnosti: zrková diferenciac

Závěr

Didaktické pomůcky pro rozvoj předčtenářské gramotnosti by měly být součástí každé mateřské školy. Dnešní doba klade na gramotnost stále větší požadavky a právě didaktické pomůcky mají za úkol zatraktivnit poznatky dětí v mateřské škole a usnadnit jim budoucí čtení.

Bakalářská práce v první kapitole blíže definuje pojem předškolní věk. Dítě se v tomto věku vyvíjí ve 3 sférách. Mění se jeho tělesná stránka, během tohoto období vyroste až o 20 cm. Dále dítě prochází postupnou socializací. Se vstupem do mateřské školy se prvně odpoutává od rodičů. Tento moment je pro dítě náročný. Mateřská škola musí zajistit takové prostředí, ve kterém se dítě bude cítit bezpečně. Třetí oblast je vývoj kognitivních procesů, kdy dítě postupně objevuje samo sebe.

Druhá kapitola specifikuje pojem předčtenářská gramotnost. Je důležité si uvědomit, kolik oblastí se podílí na budoucím čtení. Všechny oblasti předčtenářské gramotnosti by se měly rozvíjet a podporovat komplexně. Tato kapitola umožňuje blíže nahlédnout do každé z nich. Pro rozvoj předčtenářské gramotnosti slouží především sluchové a zrakové vnímání.

Praktická část obsahuje návrhy 21 didaktických pomůcek pro rozvoj předčtenářské gramotnosti. Jsou zaměřeny především na zrakové a sluchové vnímání, které se nejvíce podílí na správném osvojení si čtení. Navržené pomůcky jsou pro mateřské školy méně finančně náročné. Je důležité předškolním dětem představovat písmena. Děti by se je v žádném případě neměly učit číst, ale měly by s nimi pracovat a vnímat písmena jako určitý tvar.

Při používání navržených didaktických pomůcek se zvyšuje pravděpodobnost, že budou u dětí správně rozvíjeny oblasti předčtenářských dovedností. Tím jim bude usnadněn začátek školní docházky. Pomůcky jsou primárně určeny pedagogům mateřských škol, ale mohou je využívat i rodiče dětí.

Resumé

This bachelor's thesis, Didactic aids/equipment for the development of pre-reading literacy, deals with the topic of how should didactic aids/equipment look like and their suitability for the development of pre-reading skills in kindergarten. The theoretical part defines the concept of preschool child. The following areas fall under the concept of pre-reading literacy. The practical part proposes didactic aids/equipment that develop most areas of pre-reading skills. The aim of this bachelor thesis is to acquaint kindergarten teachers with simple didactic aids for the development of pre-reading literacy.

Seznam literatury

ALLEN, K. E.; MAROTZ, L. *Přehled vývoje dítěte: od prenatálního období do 8 let*. Praha : Portál, 2008. ISBN 80-7178-614-4.

BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V., *Diagnostika dítěte předškolního věku*. Brno : Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-1829-0.

BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno : Edika, 2015. ISBN 978-80-266-0793-9.

BYTEŠNÍKOVÁ, I. *Rozvoj komunikačních kompetencí u dětí předškolního věku*. Brno : MU, 2007. ISBN 978-80-210-4454-8.

ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha : Portál, 2007. ISBN 80-7178-463-X.

ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. Ostrava : Ostravská univerzita, 2005. ISBN 80-244-0629-2.

FASNEROVÁ, Martina. *Prvopočáteční čtení a psaní*. Praha : Grada, 2018. ISBN 978-80-271-0289-1.

HADJMOUSSOVÁ, Z., *Kapitoly ze sociální psychologie*. Liberec : Technická univerzita, 2001. ISBN 80-7083-562-1.

HELUS, Z. *Úvod do psychologie*. Praha : Grada, 2018. ISBN 978-80-247-4675-3.

HOMOLOVÁ, K. *Čtenářská propedeutika*. Ostrava : Ostravská univerzita, 2009. ISBN 978-80-7368-657-4.

CHALOUPKA, O. *Rozvoj dětského čtenářství*. Praha : Albatros, 1982.

JANCOVIČOVÁ, D.; ŽÁČKOVÁ, H. *Je naše dítě zralé na vstup do školy*. Praha : Portál, 2014. ISBN 978-80-905576-0-4.

- KLENKOVÁ, J. *Kapitoly z logopedie I.* Brno : Paido, 1997. ISBN 80- 85931-41-9.
- KOŤÁTKOVÁ, S., *Dítě a mateřská škola.* Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-1568-1.
- LEDERBUCHOVÁ, L. *Dítě a kniha.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-86898-01-6.
- LEPILOVÁ, K. *Cesty ke čtenářství.* Brno : Kosmas, 2014. ISBN 978-80-266-0112-8.
- MAREŠ, J. *Učení textu. In: Psychologie pro učitele.* Praha : Kosmas, 2001. ISBN 80-7178-463-X.
- MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí.* Praha : Portál, 1996, ISBN 80-7178-085-5.
- MIŠURCOVÁ, V.; FIŠER, J.; FIXL, V. *Hra a hračka v životě dítěte.* Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1980. ISBN 14-731-80.
- NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie.* Praha : Kosmas, 1997. ISBN 80-200-0625-7.
- OPRAVILOVÁ, E. *Předškolní pedagogika I.* Liberec: Technická univerzita, 2002. ISBN 80-7083-656-3.
- PIAGET, J. *Psychologie intelligence.* Praha : Portál, 1999. ISBN 80-7178-309-9.
- RABUŠICOVÁ, M., *Gramotnost: staré téma v novém pohledu.* Brno : Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-2858-0.
- SANTLEROVÁ, K. *100 didaktických her ve výuce čtení a psaní.* Brno : Učebnice a knihy, 1993.
- SUCHÁNKOVÁ, E., *Hra a její využití v praxi v předškolním vzdělávání.* Praha : Portál, 2014. ISBN: 978-80-262-0698-9.

ŠAMALÍKOVÁ, P., VERNER, M. *Aktivity pro kluky pro bystré oči*. Opava : Grafico s.r.o., 2016. ISBN 978-80-7547-266-3.

TOMÁŠKOVÁ, I. *Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost*. Praha : Potál, 2015. ISBN 978-80-262-0790-0.

TRÁVNÍČEK, J. *Čteme? Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize*. Brno : Host, 2008. ISBN 978-80-7294-270-1.

VALACHOVÁ, D. *Pohádková grafomotorika*. Praha : INFRA, 2015. ISBN 978-80-86666-54-9.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. Praha : Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0841-3.

VÁŠOVÁ, L. *Úvod do bibliopedagogiky*. Praha : 1995. ISBN 80-85-866-07-2.

VĚŘÍŠOVÁ, I. *Kudy vede cesta čtenářství?*. Praha : GAC, 2007. ISBN 978-80-254-0669-4.

WILDOVÁ, R. *Rozvíjíme počáteční čtenářskou gramotnost*. Praha : UK, 2005. ISBN 80-7290-228-8.

WOOLFSON, C. *Bystré dítě: PŘEDŠKOLÁK*. Praha : Ottovo nakladatelství, 2004. ISBN 80-7360-002-1.

ZELINKOVÁ, O., *Dyslexie v předškolním věku?*. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-321-5.

ŽOVINEC, E.; KREJČOVÁ, L.; POSPÍŠILOVÁ, Z. *Kognitivne a metakognitivne prístupy k dyslexii Edukácia a poradenstvo*. Nitra : UKF, 2019. ISBN 9788081530180.

Elektronické zdroje

Perníková chaloupka [online]. František Hrubín [cit. 2020-03-10]. Dostupné z:
http://rysava.websnadno.cz/cteni_2.roc/pernik.htm

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT [cit. 2020-02-28]. Dostupné z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf

Senzomotorika.cz, 2020. Senzomotorika [online], [cit. 01.03.2020]. Dostupné z:
<http://www.senzomotorika.cz/>

Přílohy

Příloha I	Seznam barev
Příloha II	Mulifunkční karty
Příloha III	Mulifunkční karty
Příloha IV	Mulifunkční karty
Příloha V	Mulifunkční karty
Příloha VI	Mulifunkční karty
Příloha VII	Mulifunkční karty
Příloha VIII	Mulifunkční karty
Příloha IX	Černobílé multifunkční karty
Příloha X	Černobílé multifunkční karty
Příloha XI	Černobílé multifunkční karty
Příloha XII	Černobílé multifunkční karty
Příloha XIII	Černobílé multifunkční karty
Příloha XIV	Černobílé multifunkční karty
Příloha XV	Černobílé multifunkční karty
Příloha XVI	Pohádky
Příloha XVII	Pohádky
Příloha XVIII	Pohádky
Příloha XIX	Pohádky
Příloha XX	Pohádky
Příloha XXI	Pohádky
Příloha XXII	Pohádky
Příloha XXIII	Černobílé pohádky
Příloha XXIV	Černobílé pohádky
Příloha XXV	Černobílé pohádky
Příloha XXVI	Černobílé pohádky
Příloha XXVII	Černobílé pohádky
Příloha XXVIII	Černobílé pohádky
Příloha XXIX	Černobílé pohádky

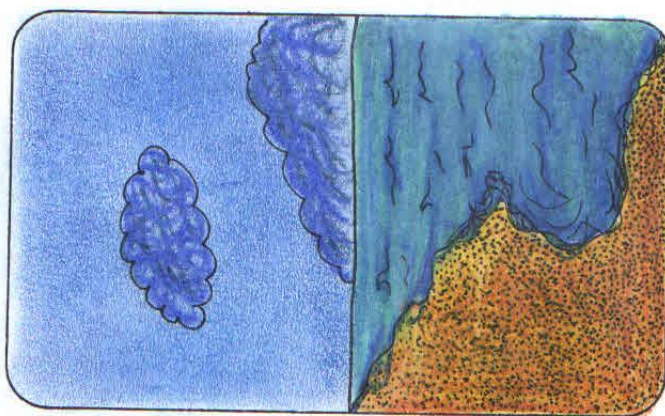
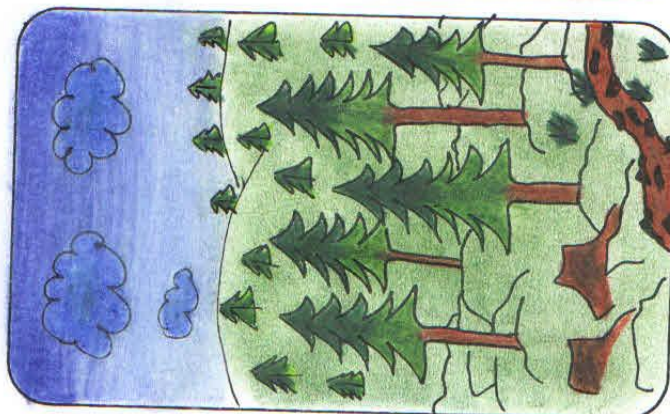
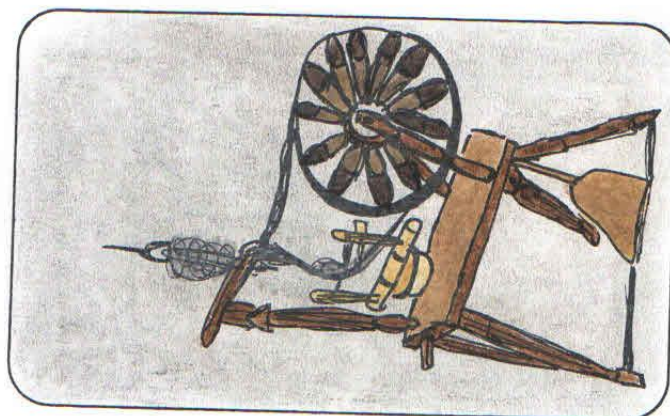
Příloha XXX	Barevné tyčinky
Příloha XXXI	Barevné tyčinky
Příloha XXXII	Barevné tyčinky
Příloha XXXIII	Abeceda
Příloha XXXIV	Počítačová klávesnice
Příloha XXXV	Počítačová klávesnice barevná
Příloha XXXVI	Abeceda na špachtle
Příloha XXXVII	Abeceda na špachtle
Příloha XXXVIII	Slabiky
Příloha XXXIX	Slabiky
Příloha XL	Slabiky
Příloha XLI	Hmatové pexeso
Příloha XLII	Hmanové pexeso
Příloha XLIII	Hmatové pexeso
Příloha XLIV	Prsty s gumičkami
Příloha XLV	Prsty s gumičkami
Příloha XLVI	Prsty s gumičkami
Příloha XLVII	Kancelářské sponky
Příloha XLVIII	Kancelářské sponky
Příloha XLIX	Kancelářské sponky
Příloha L	Špendlíky
Příloha LI	Špendlíky
Příloha LII	Špendlíky
Příloha LIII	Propletení hadi
Příloha LIV	Propletení hadi
Příloha LV	Propletení hadi
Příloha LVI	Ovoce
Příloha LVII	Ovoce
Příloha LVIII	Ovoce
Příloha LIX	Zelenina

Příloha LX	Zelenina
Příloha LXI	Zelenina
Příloha LXII	Zelenina

Příloha 1: Seznam barev

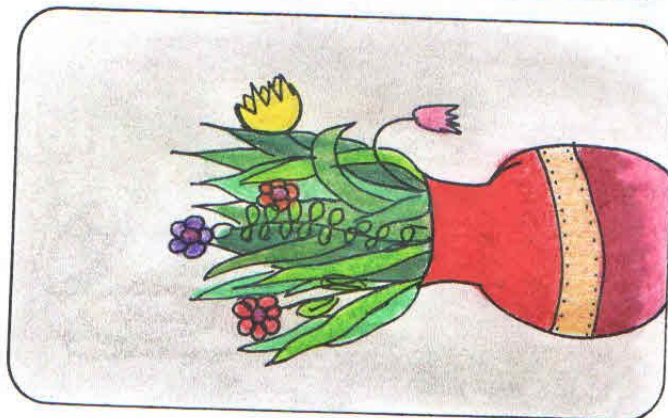
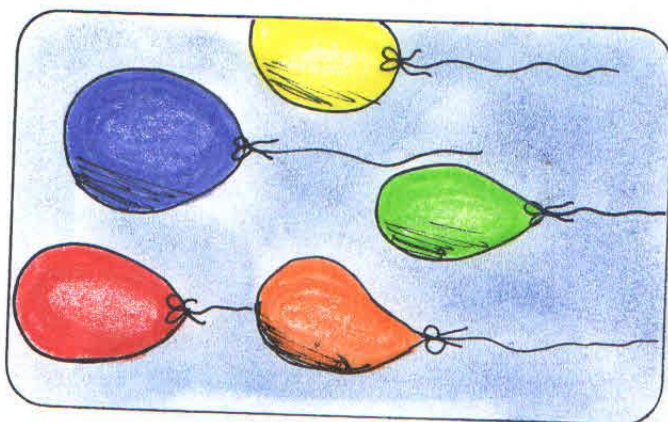
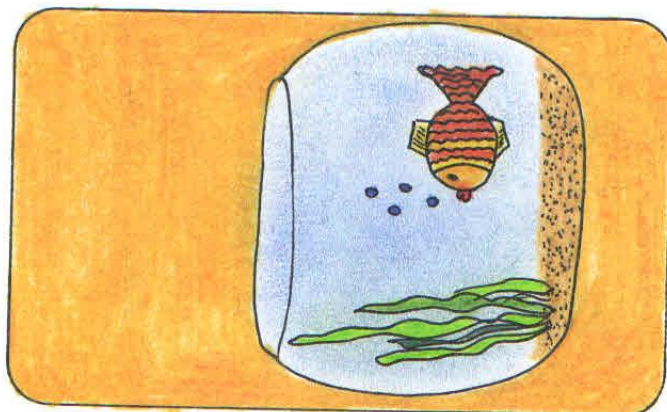
A	azurová	M	modrá, medová
B	bílá, béžová	N	neonová
C	citronová, cihlová	O	oranžová, okurková
Č	černá, červená	P	purpurová, pleťová
D	duhová	R	rudá, růžová
E	ebenová	S	stříbrná, světle...
F	fialová	Š	šedá
G	granátová, grepová	T	tyrkysová, tělová, tmavě...
H	hnědá	U	uhlová
I	inkoustová	V	vínová,
J	jantarová, jahodová	Z	zelená, zlatá
K	kaštanová	Ž	žlutá
L	lila, lososová		

Příloha 2: Multifunkční karty

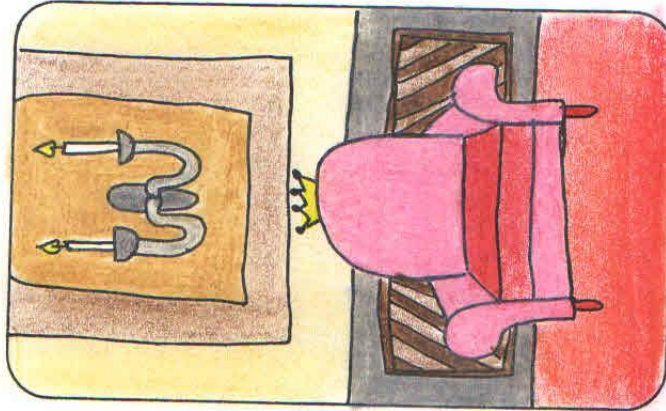
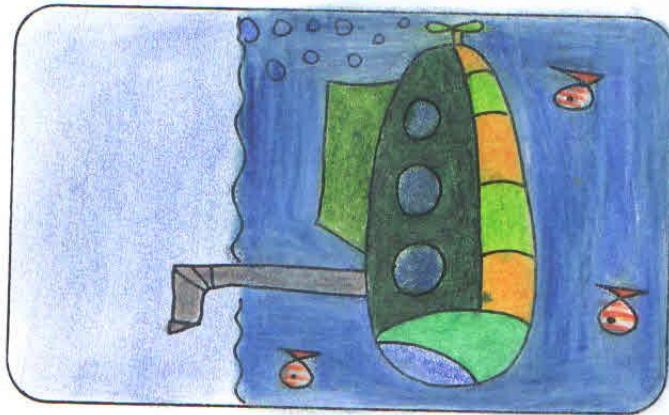
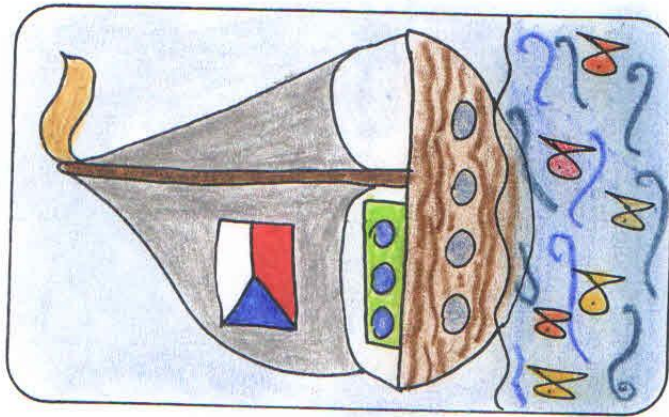

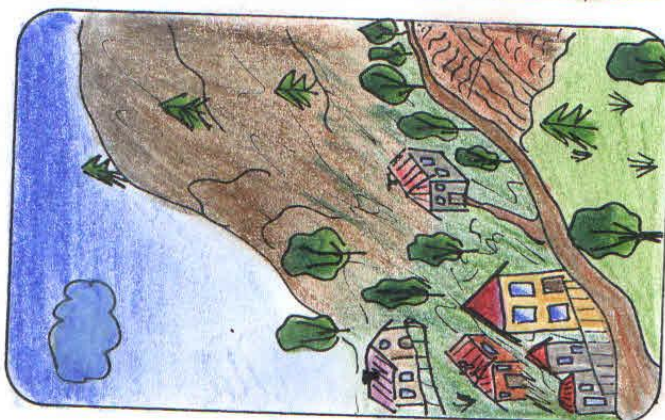
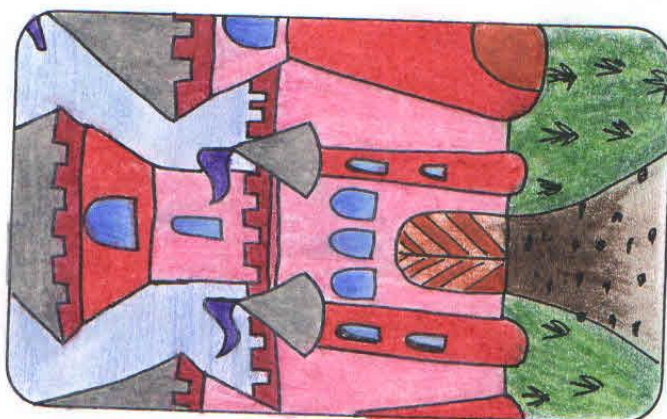
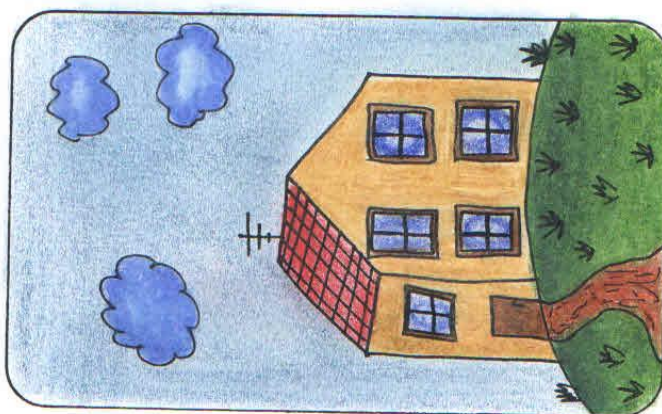
Příloha 3: Multifunkční karty

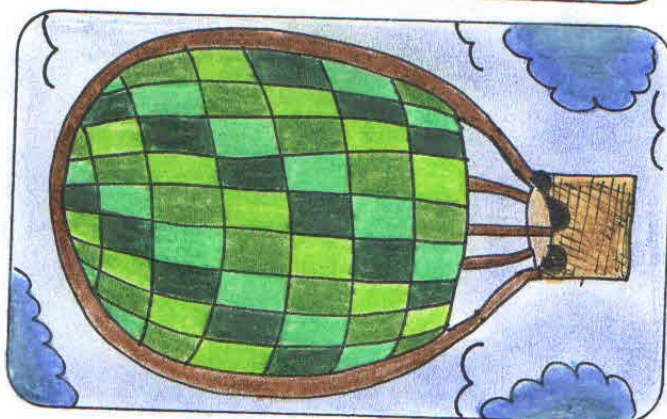
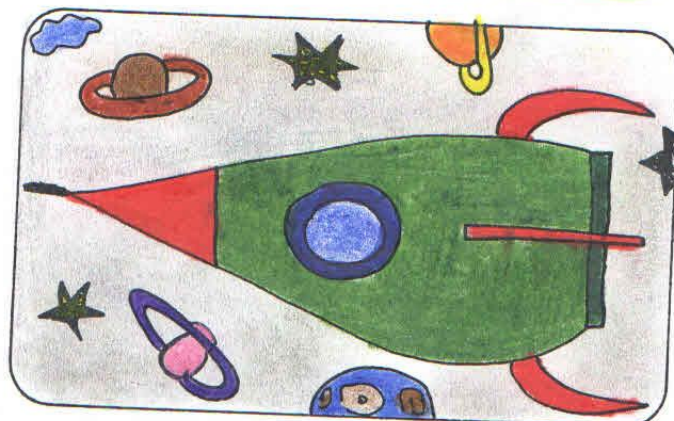
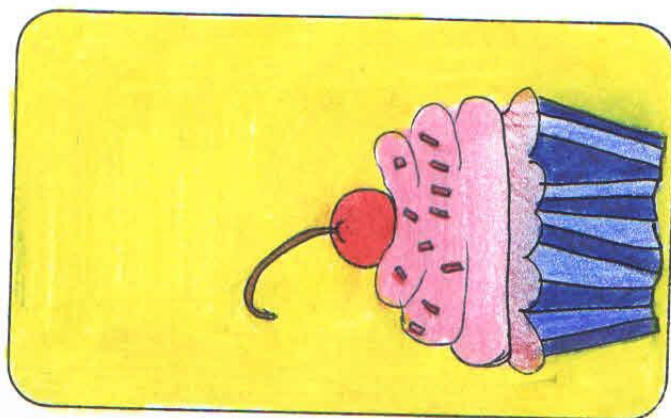
Příloha 4: Multifunkční karty

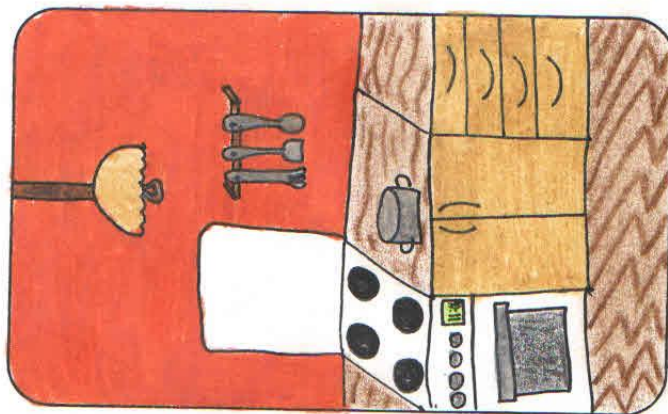
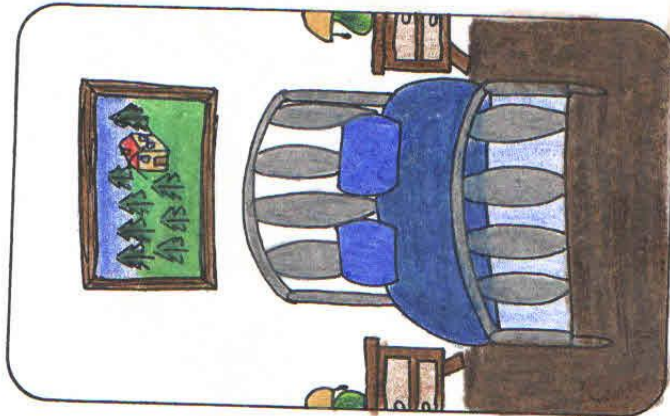
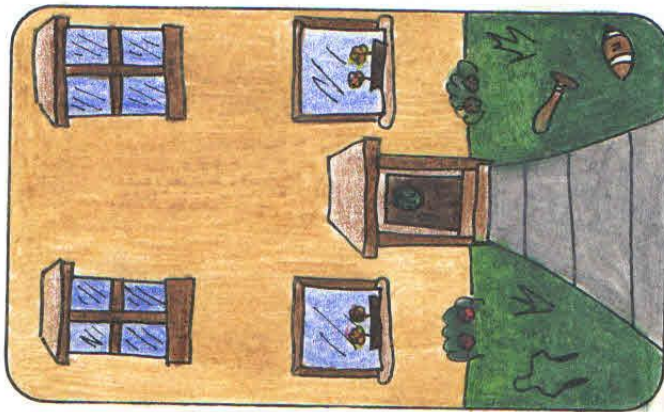
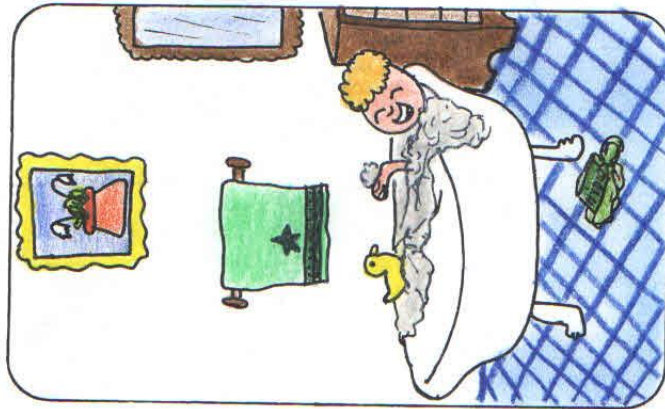
Příloha 5: Multifunkční karty

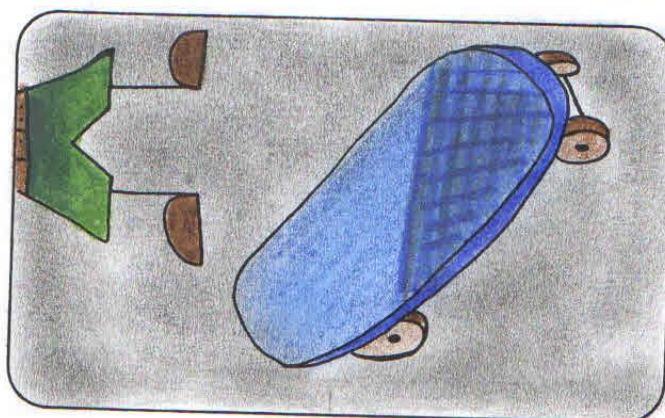
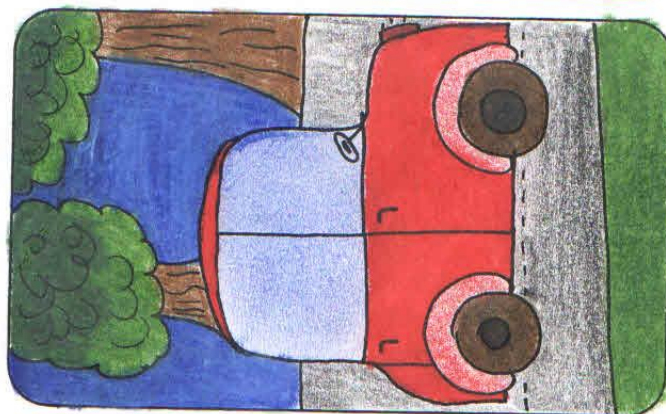
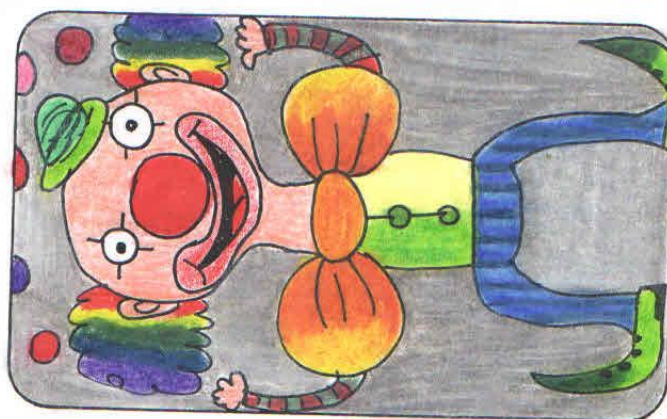
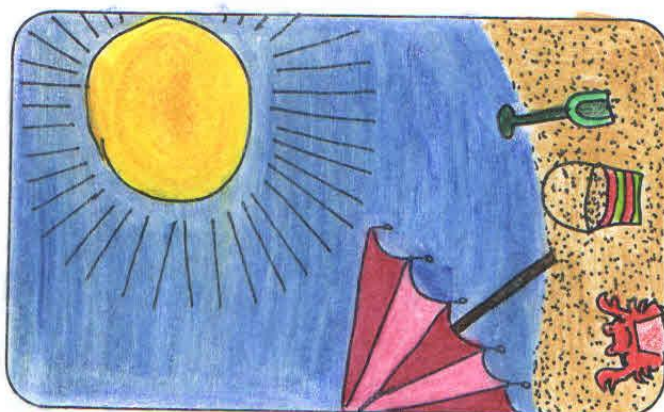
Příloha 6: Multifunkční karty

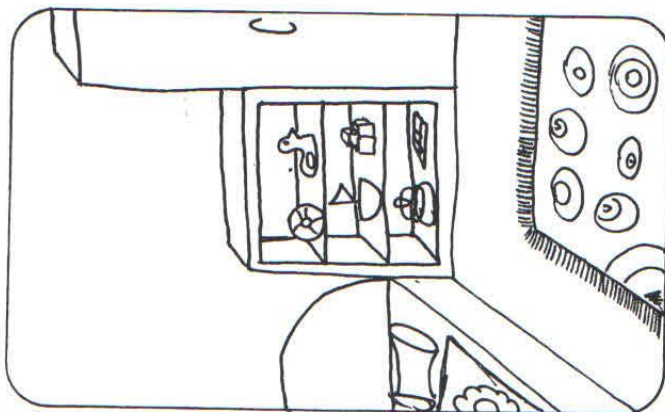
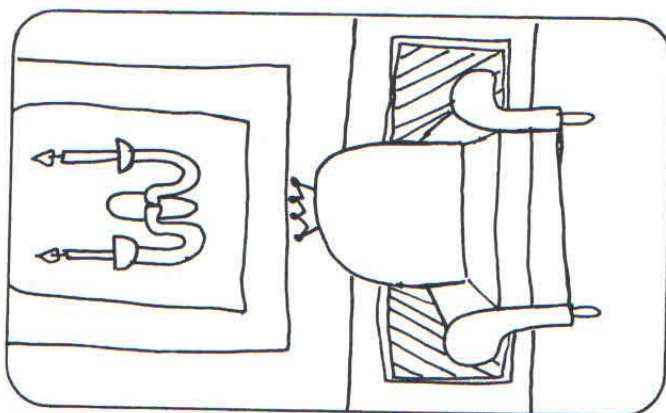
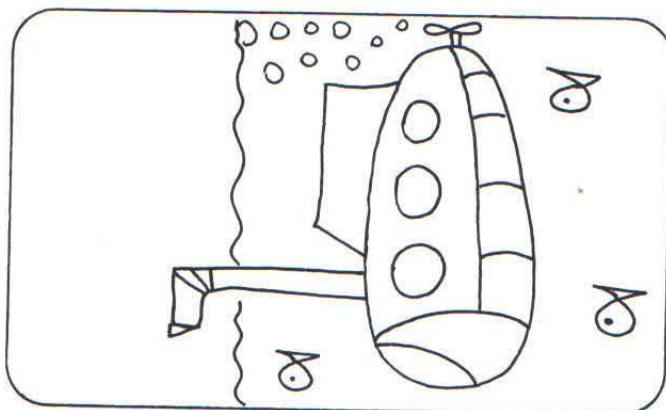
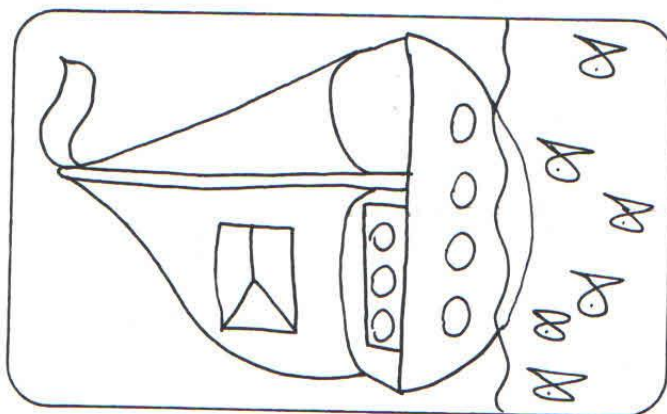
Příloha 7: Multifunkční karty

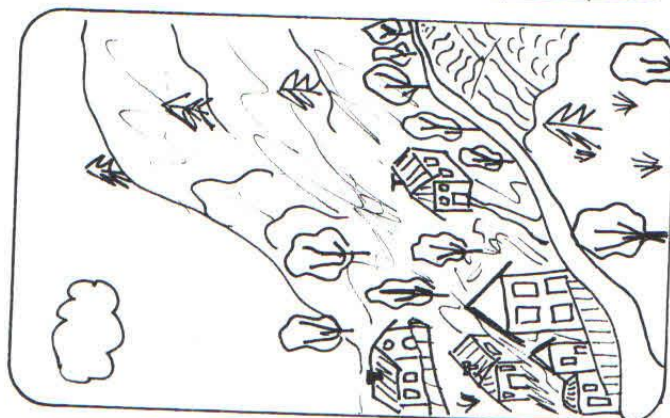
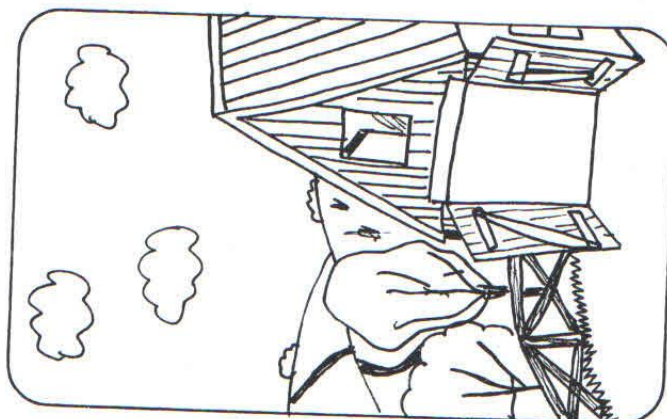
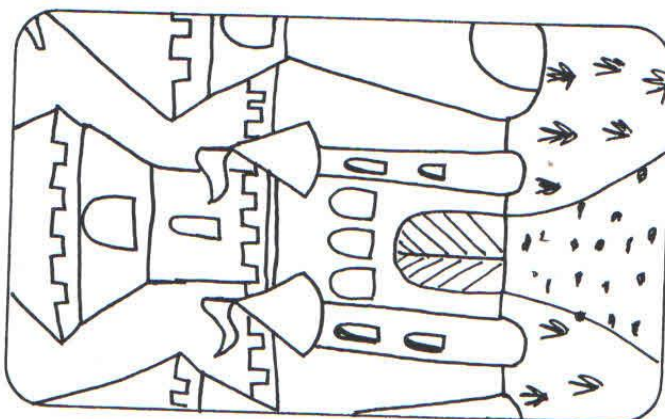
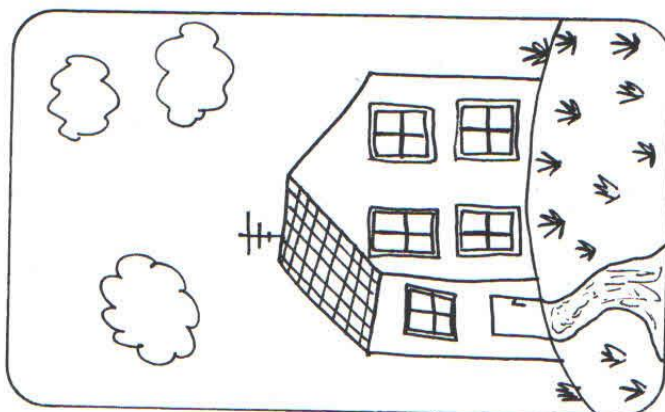
Příloha 8: Multifunkční karty

Příloha 9: Černobílé multifunkční karty

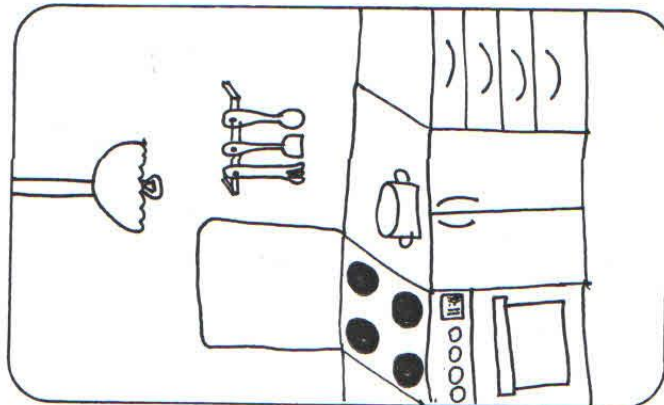
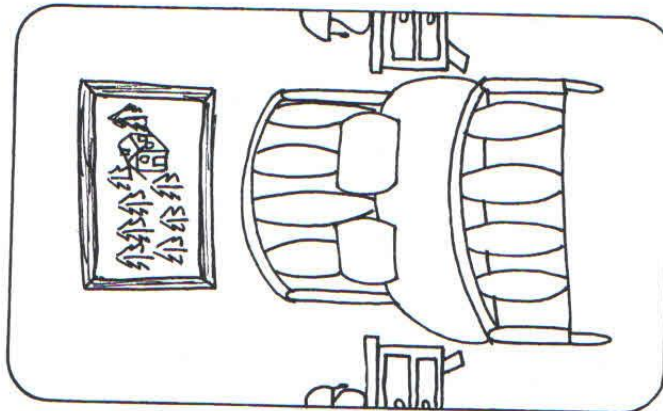
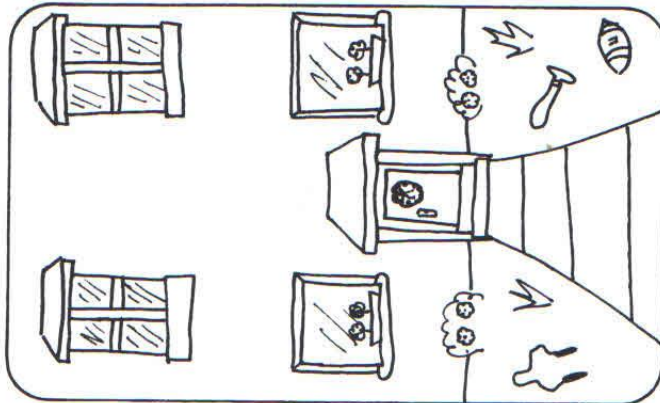
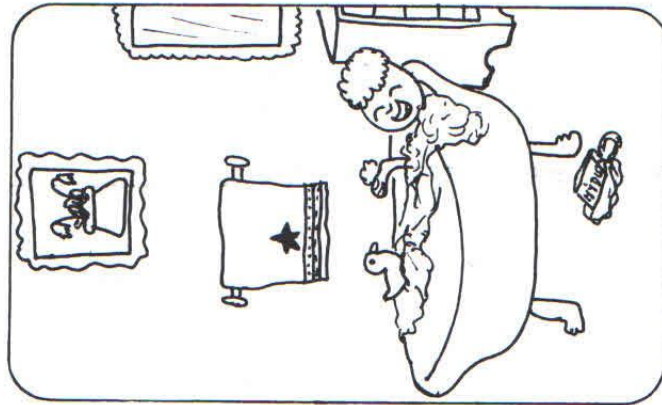

Příloha 10: Černobílé multifunkční karty

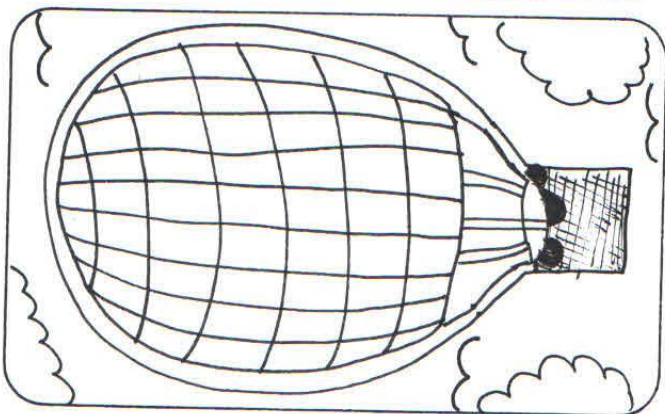
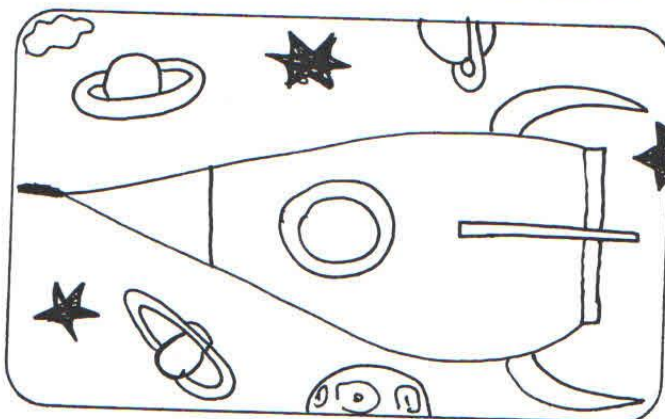
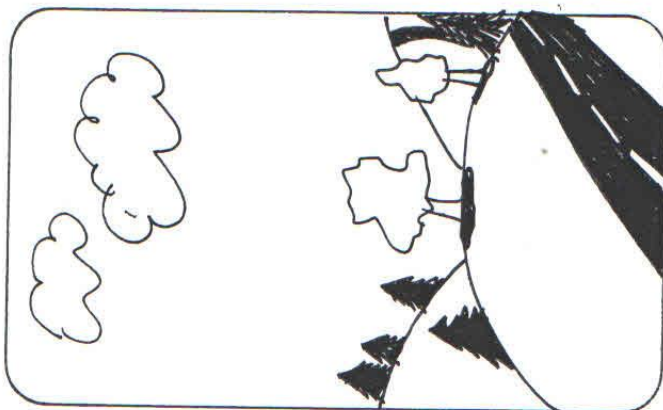
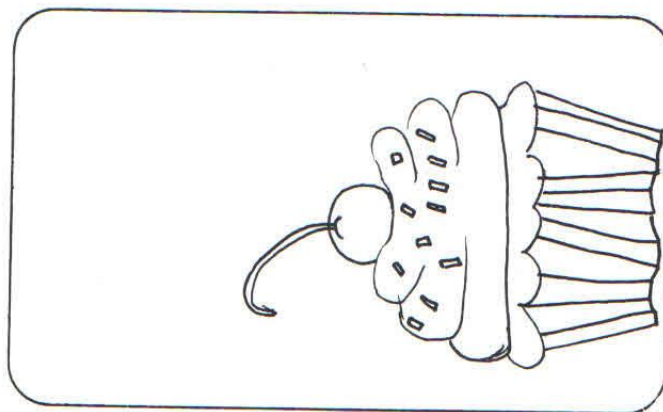

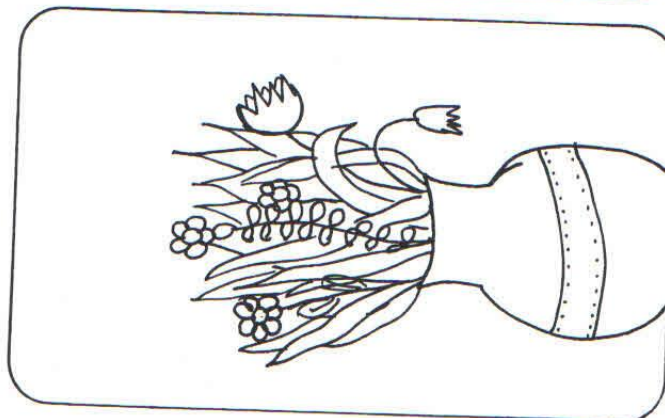
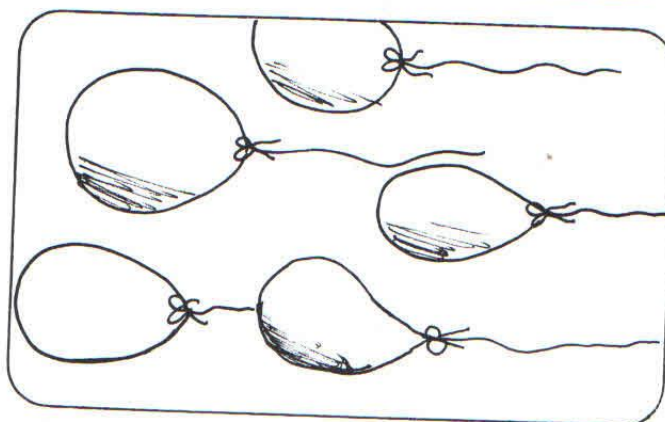
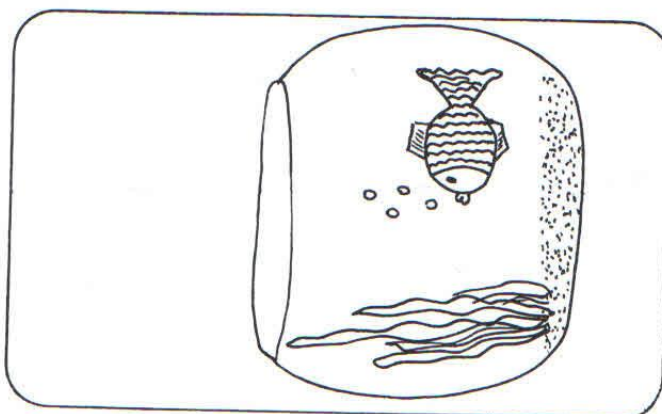
Příloha 11: Černobílé multifunkční karty

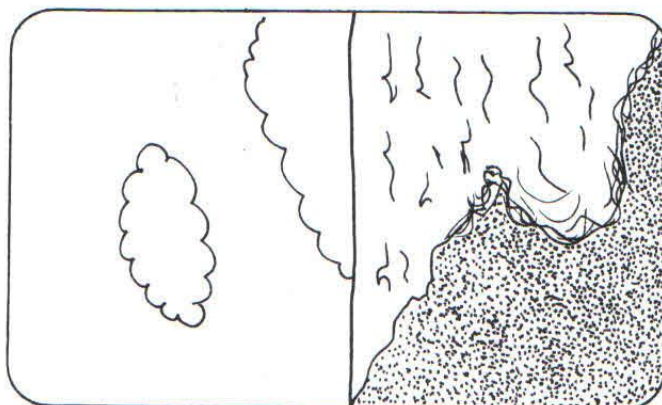
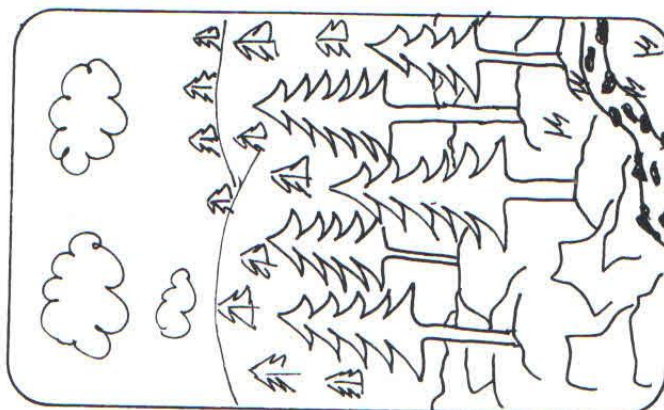
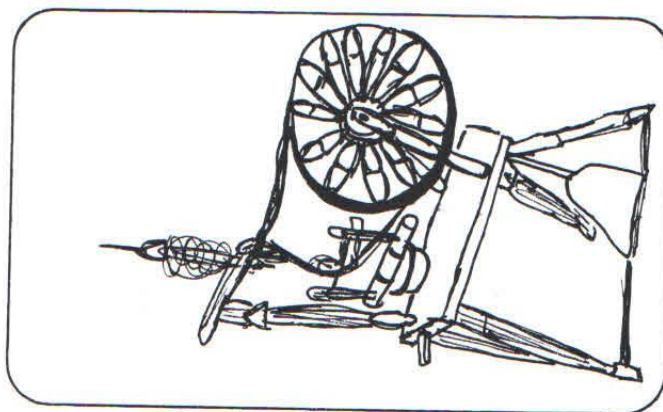
Příloha 12: Černobílé multifunkční karty

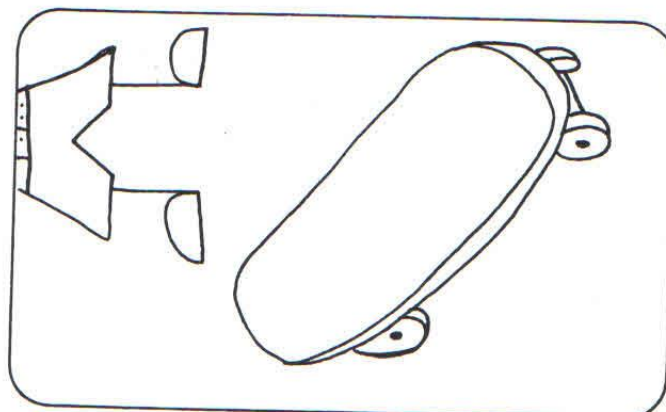
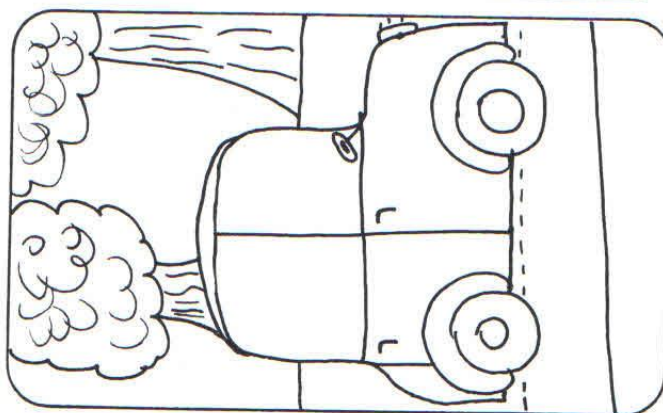
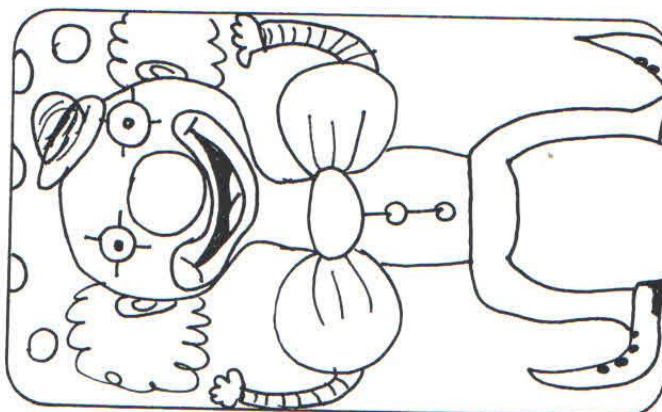
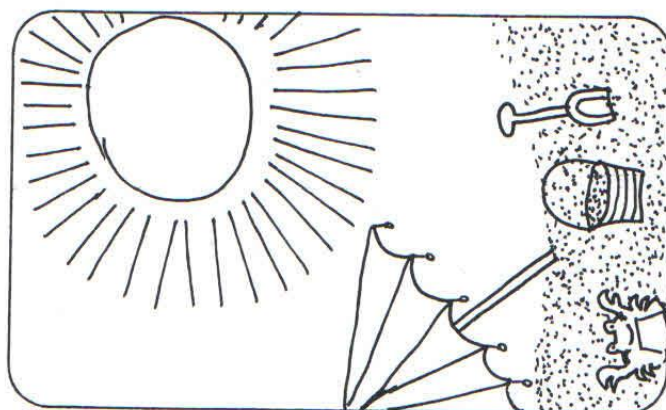
Příloha 14: Černobílé multifunkční karty

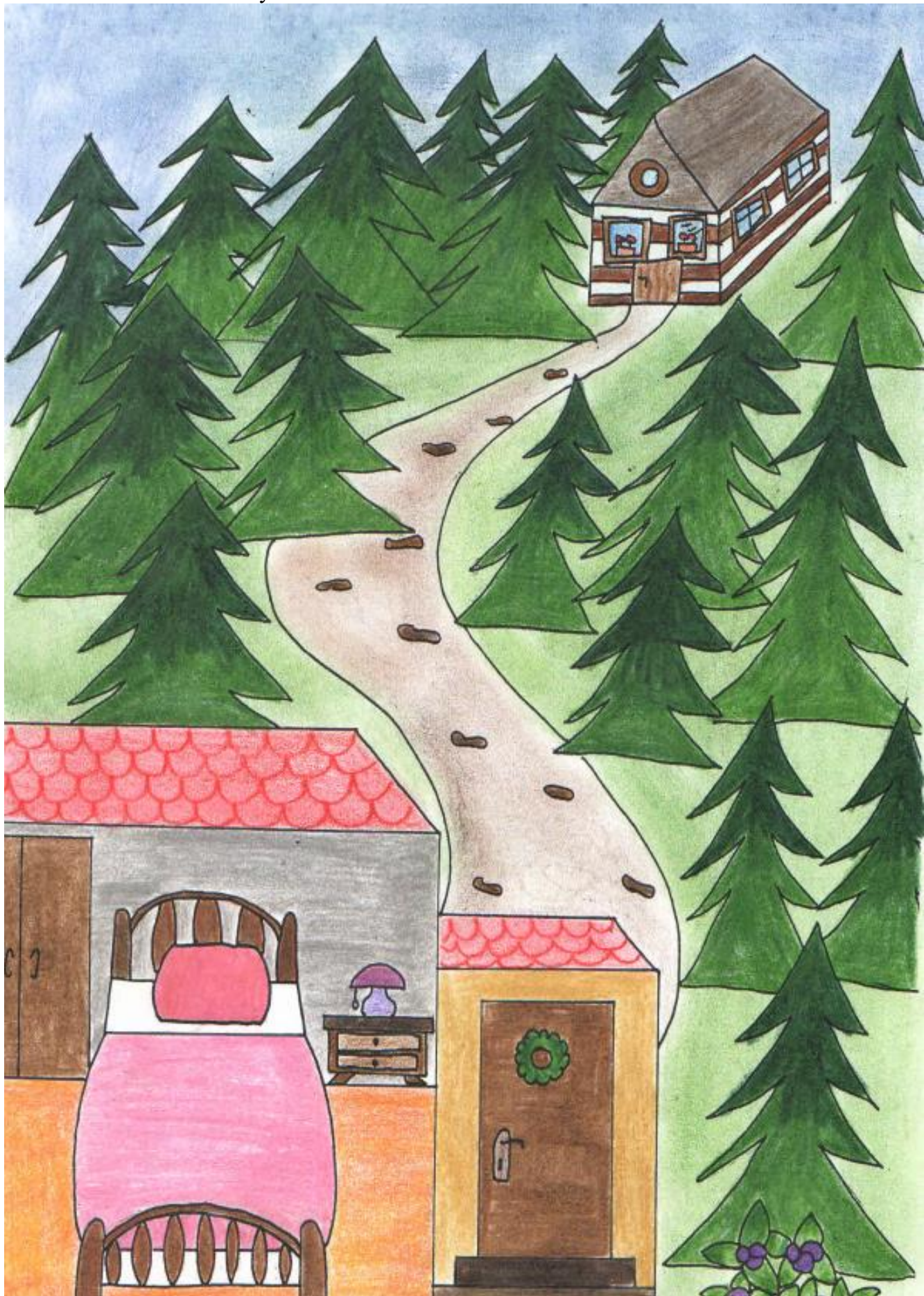
Příloha 14: Černobílé multifunkční karty

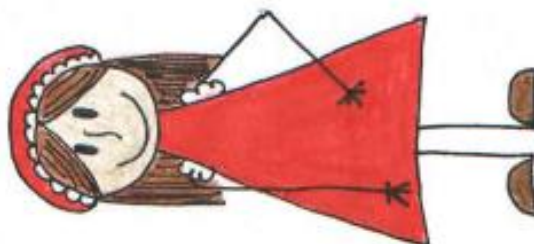
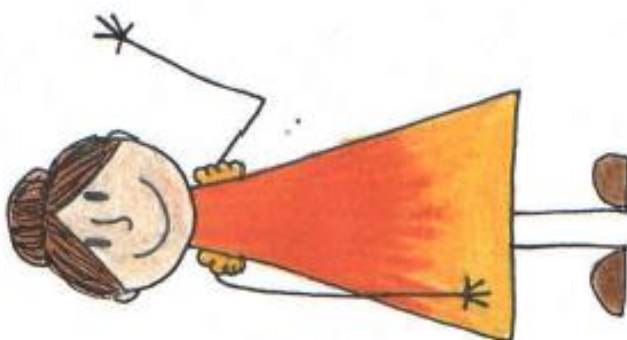
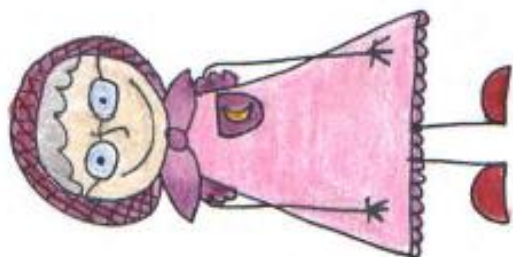
Příloha 15: Černobílé multifunkční karty

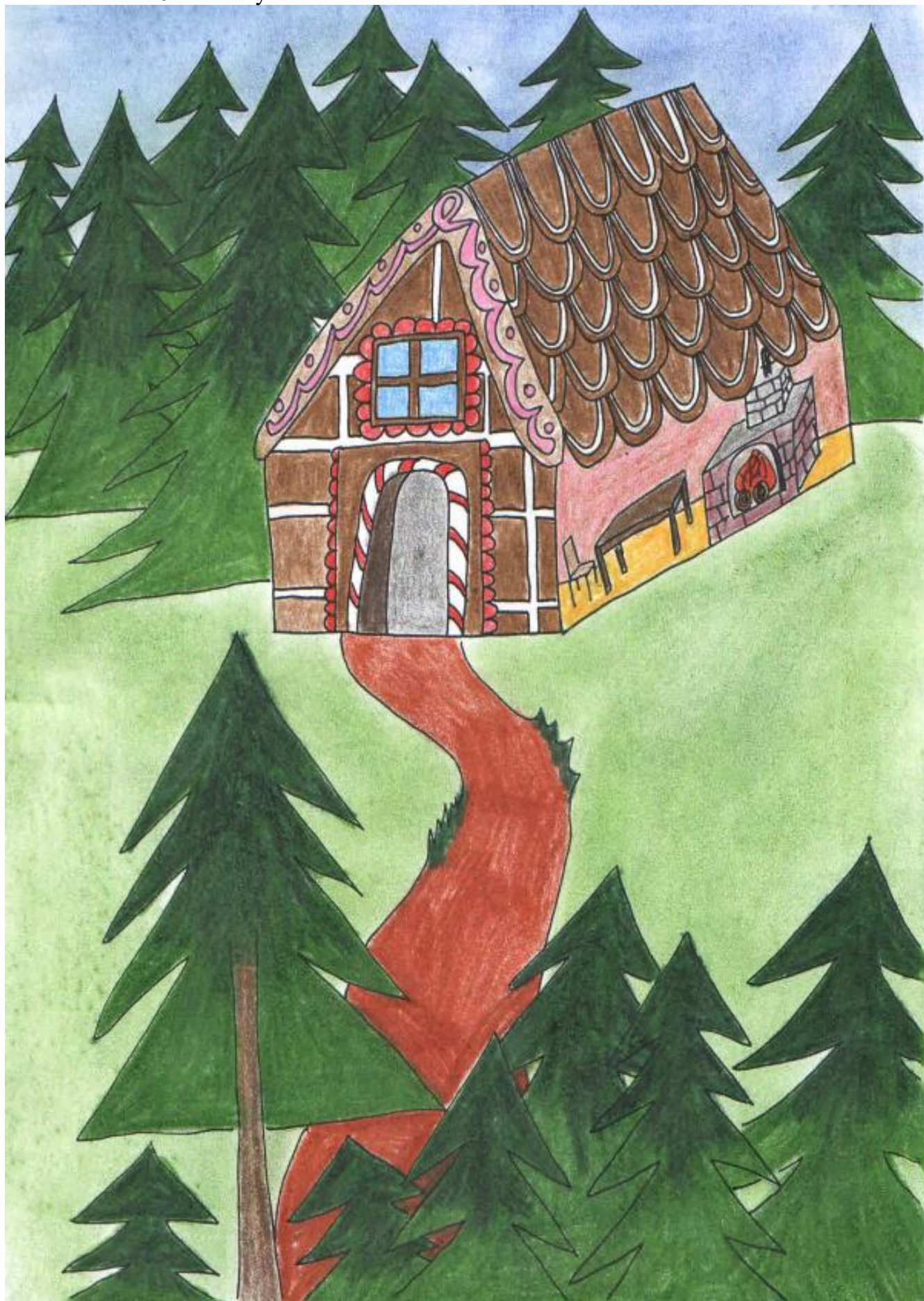

Příloha 16: Pohádky

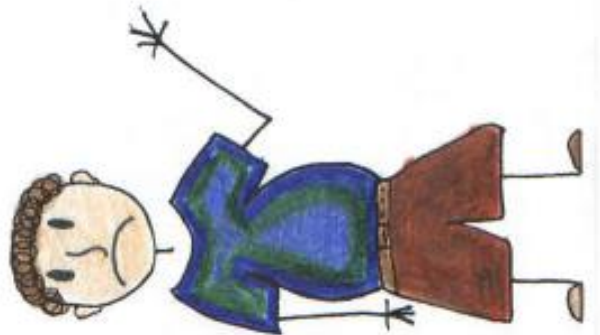
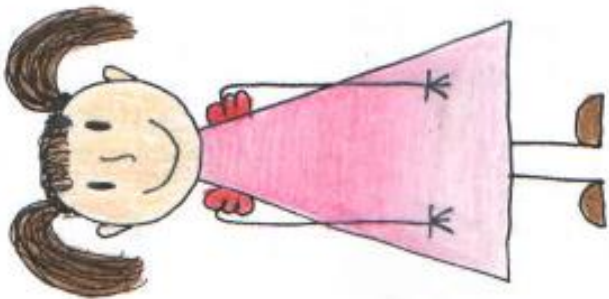
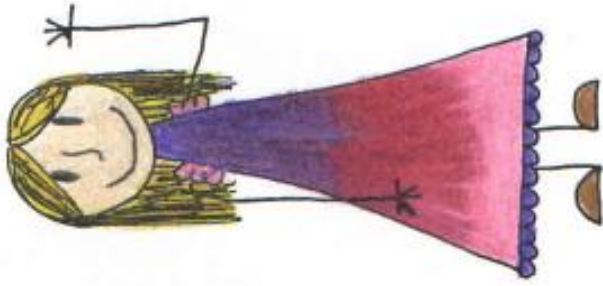
Příloha 17: Pohádky

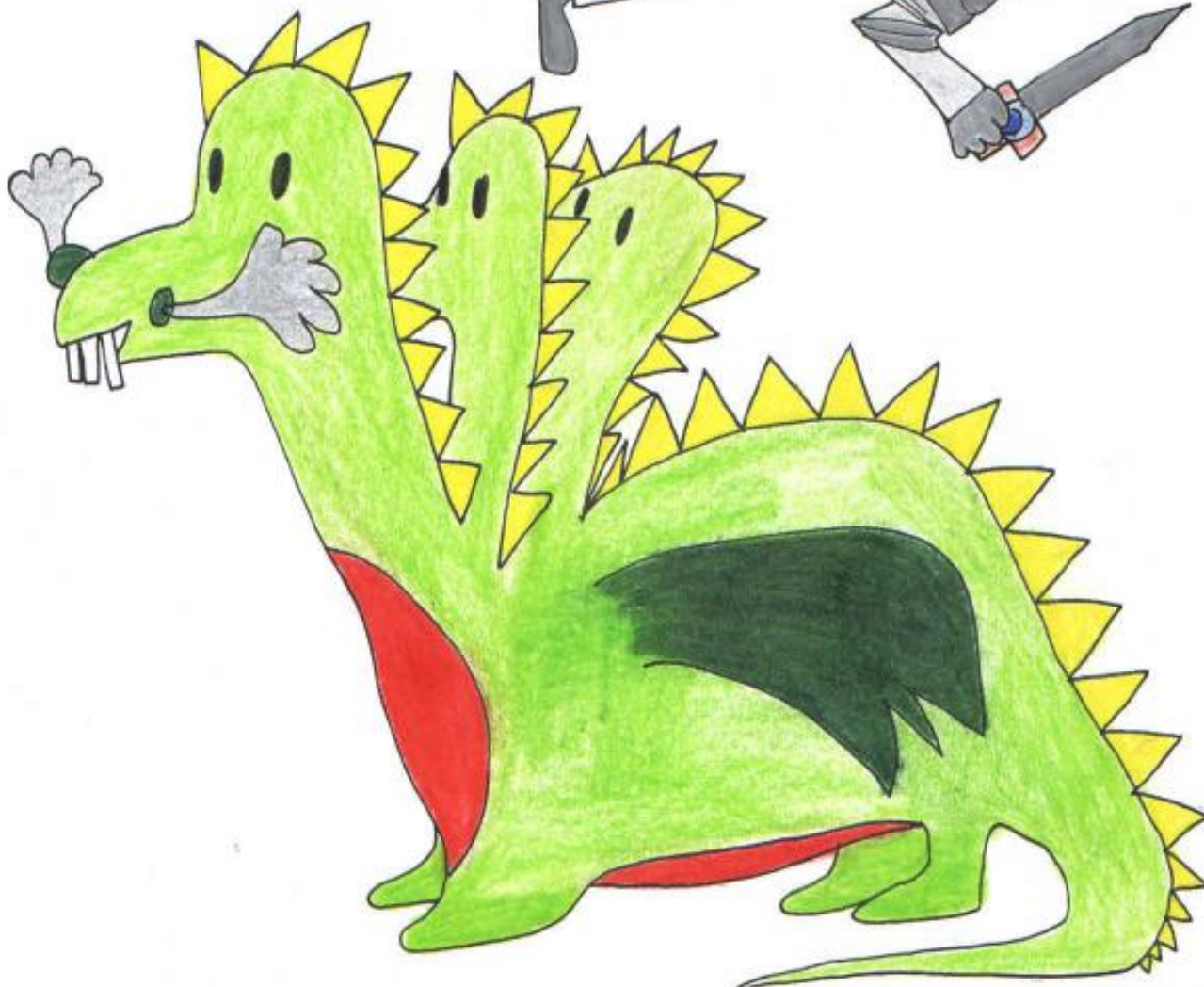
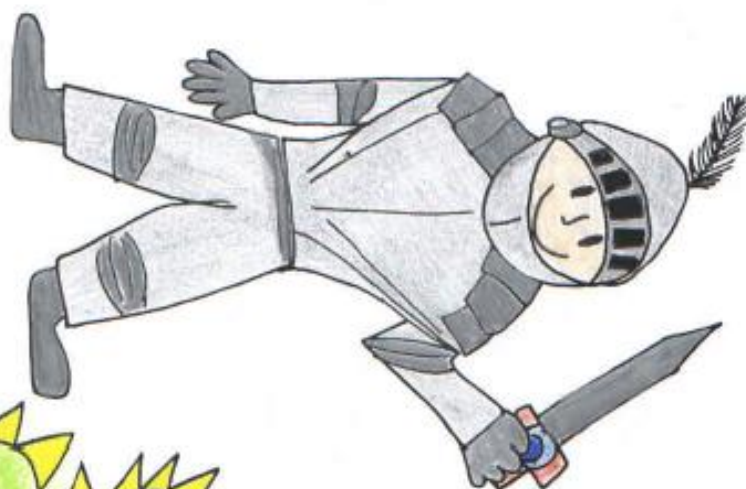
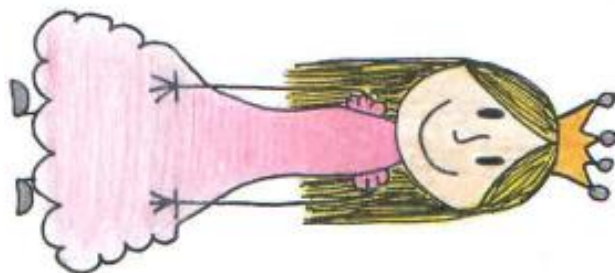

Příloha 19: Pohádky

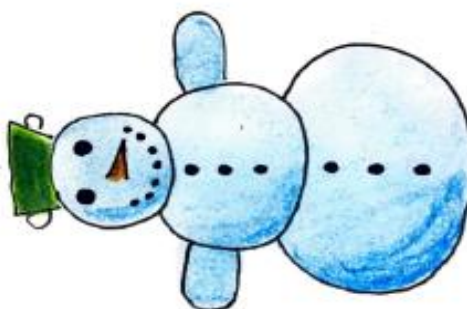
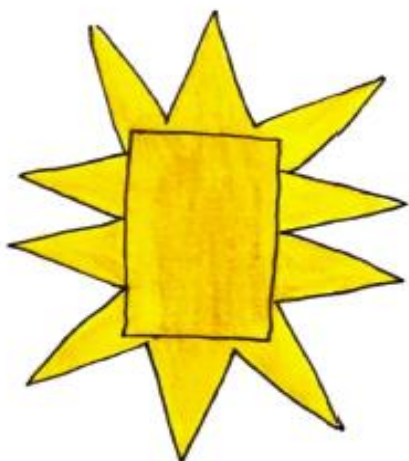
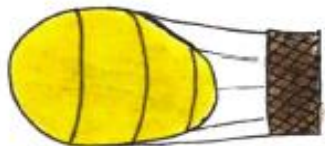

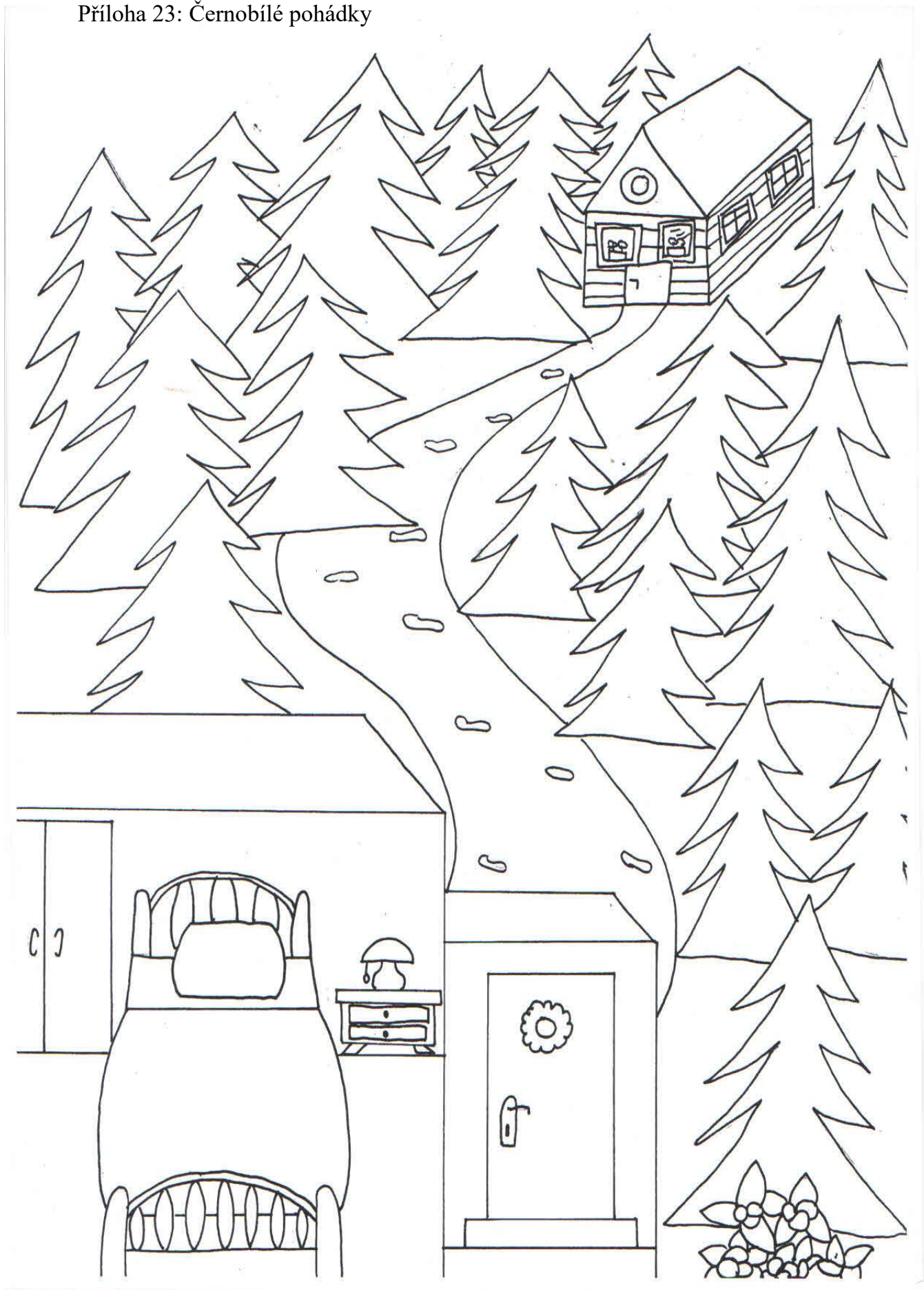
Příloha 21: Pohádky

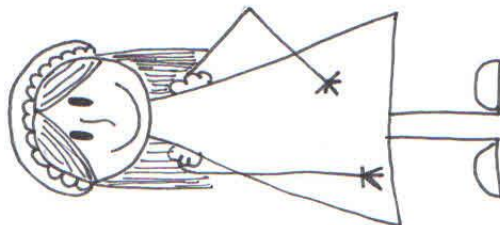
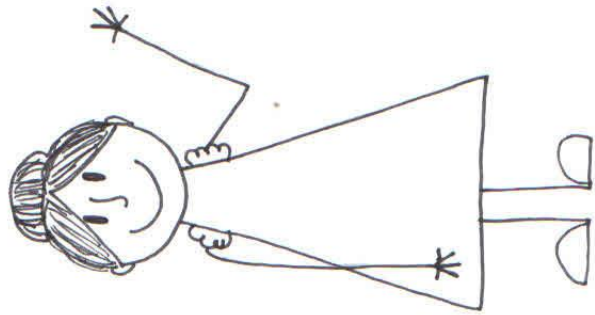
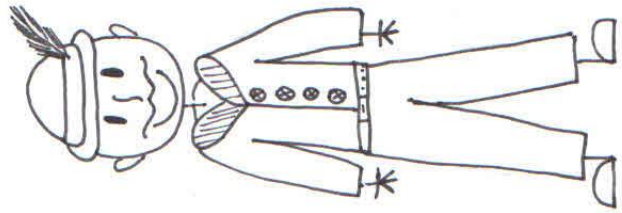
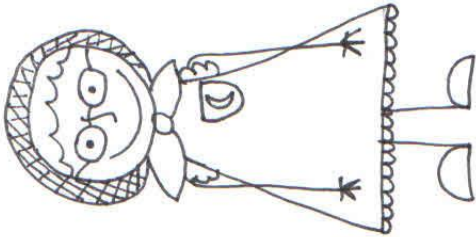
Příloha 22: Pohádky

Příloha 23: Černobílé pohádky

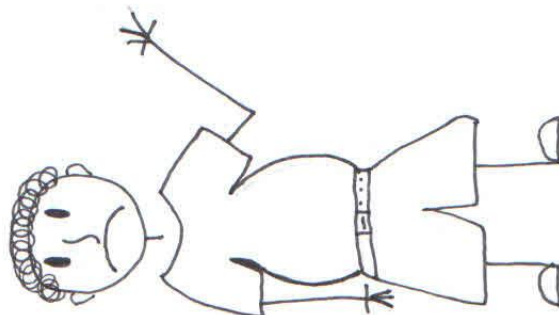
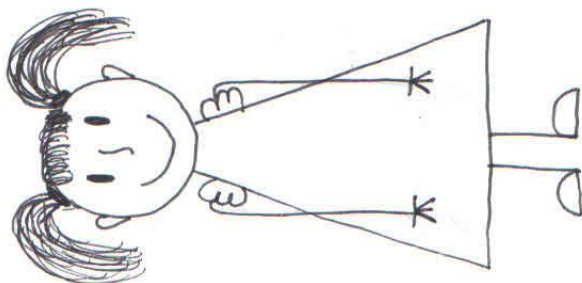
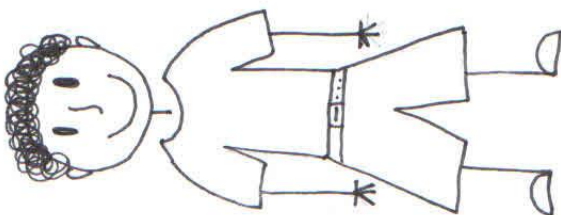
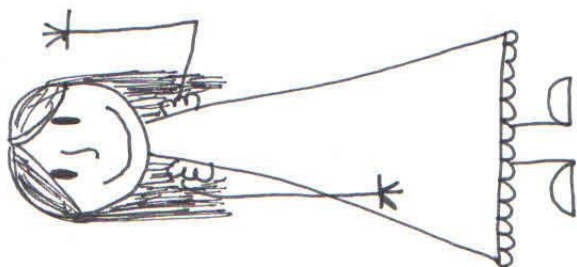
Příloha 24: Černobílé pohádky

Příloha 25: Černobílé pohádky

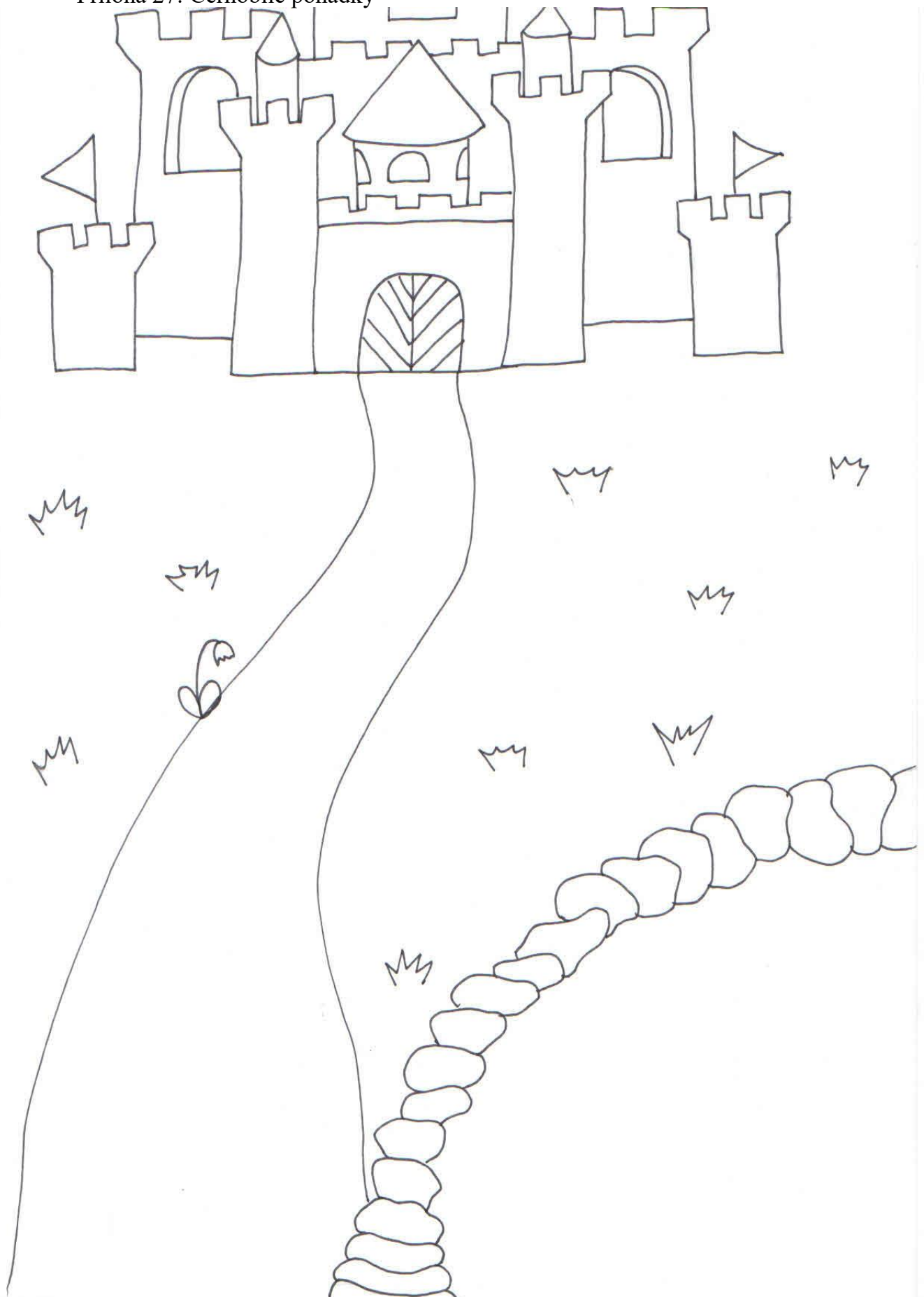

Příloha 26: Černobílé pohádky

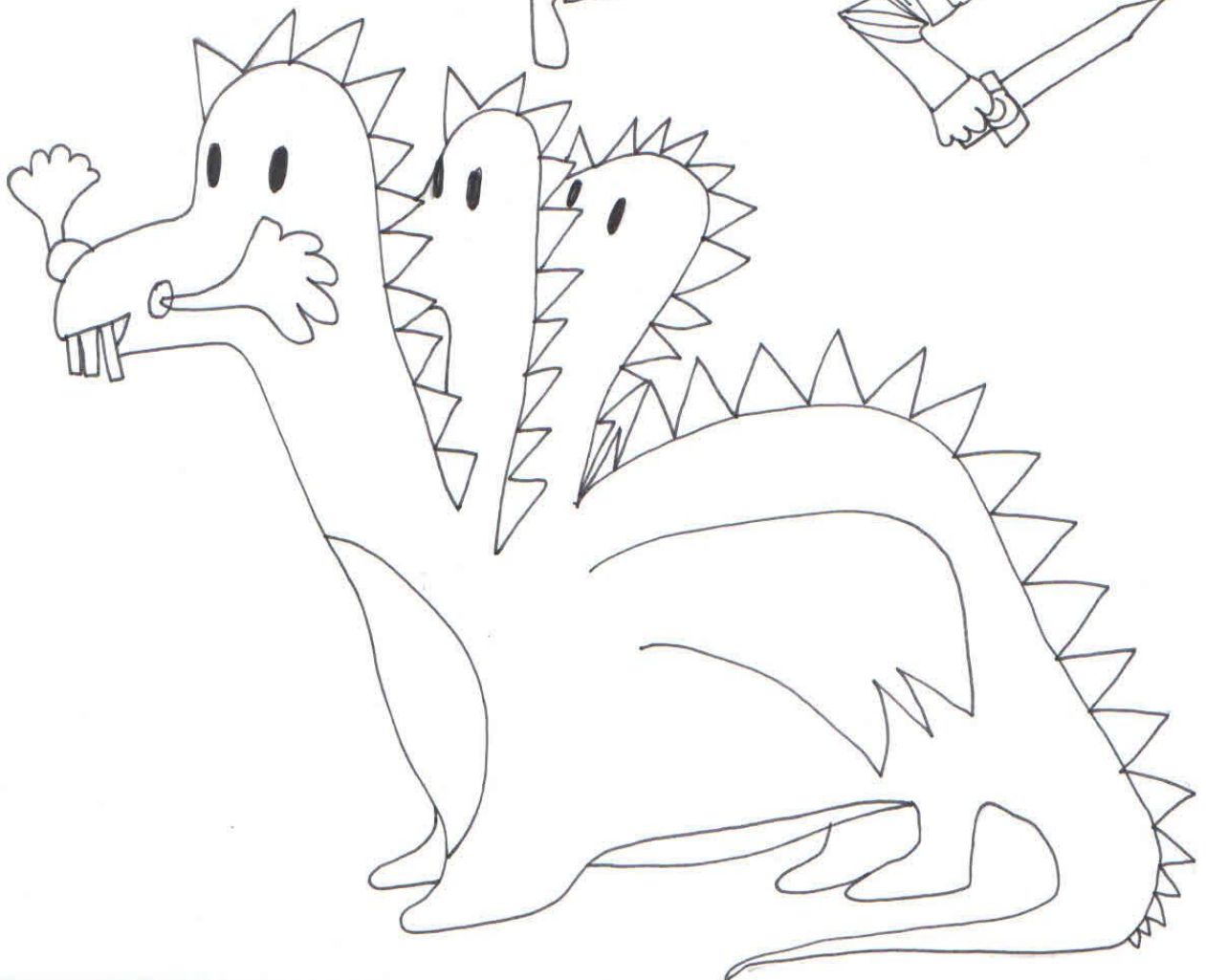
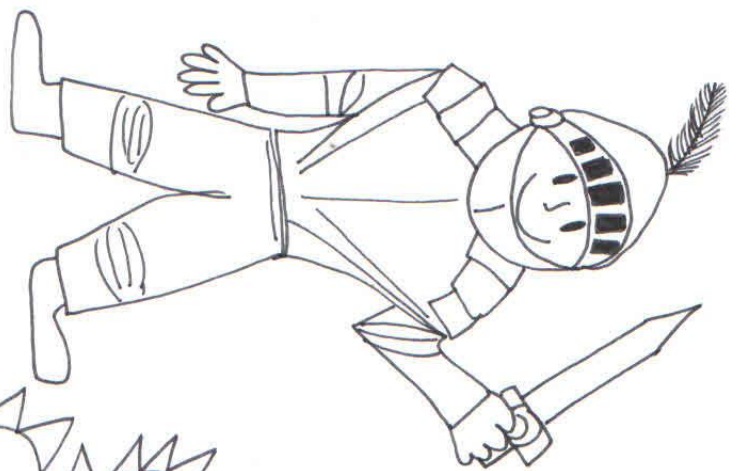
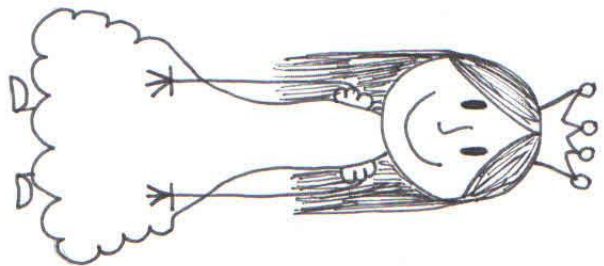

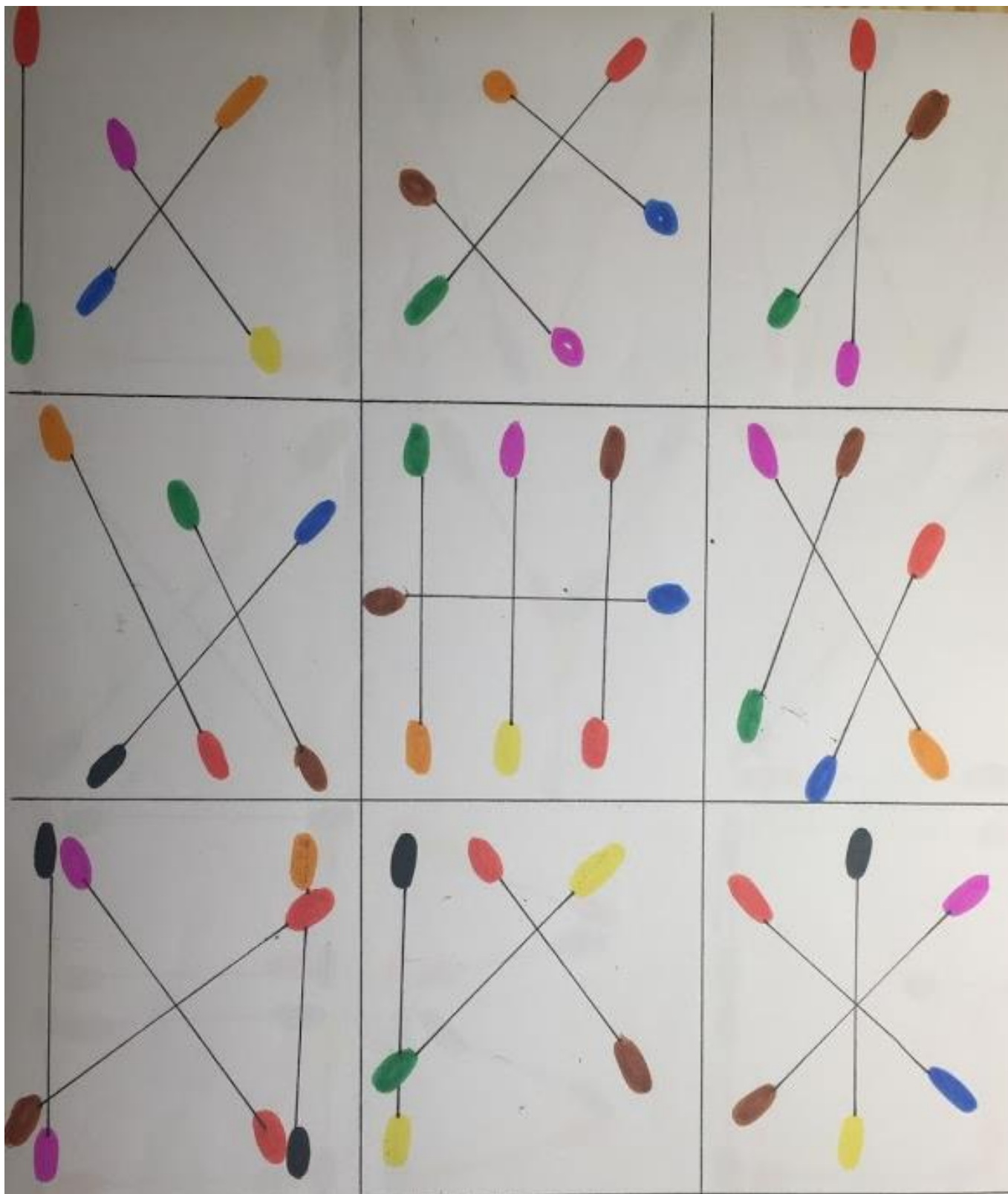
Příloha 27: Černobílé pohádky

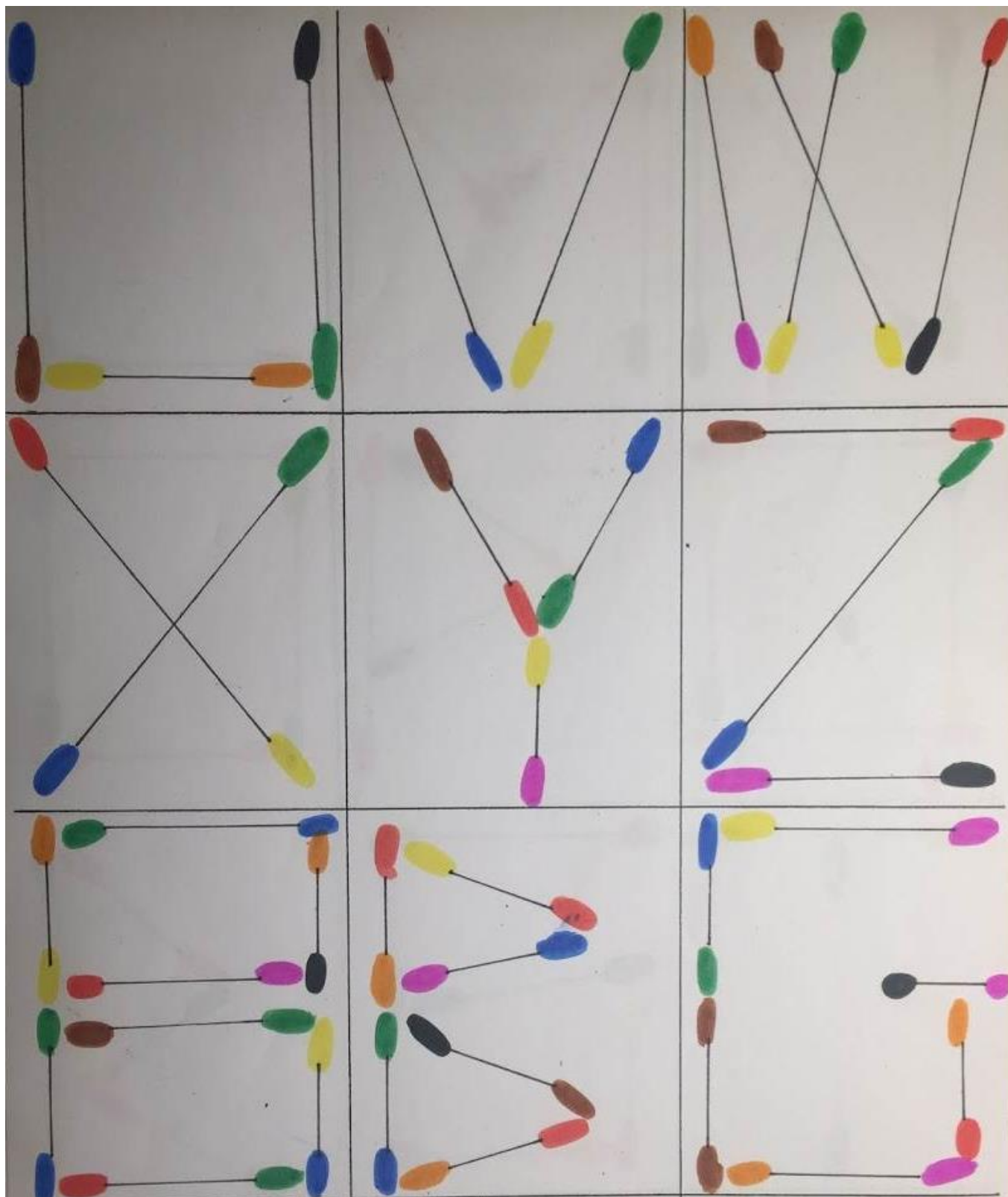
Příloha 28: Černobílé pohádky

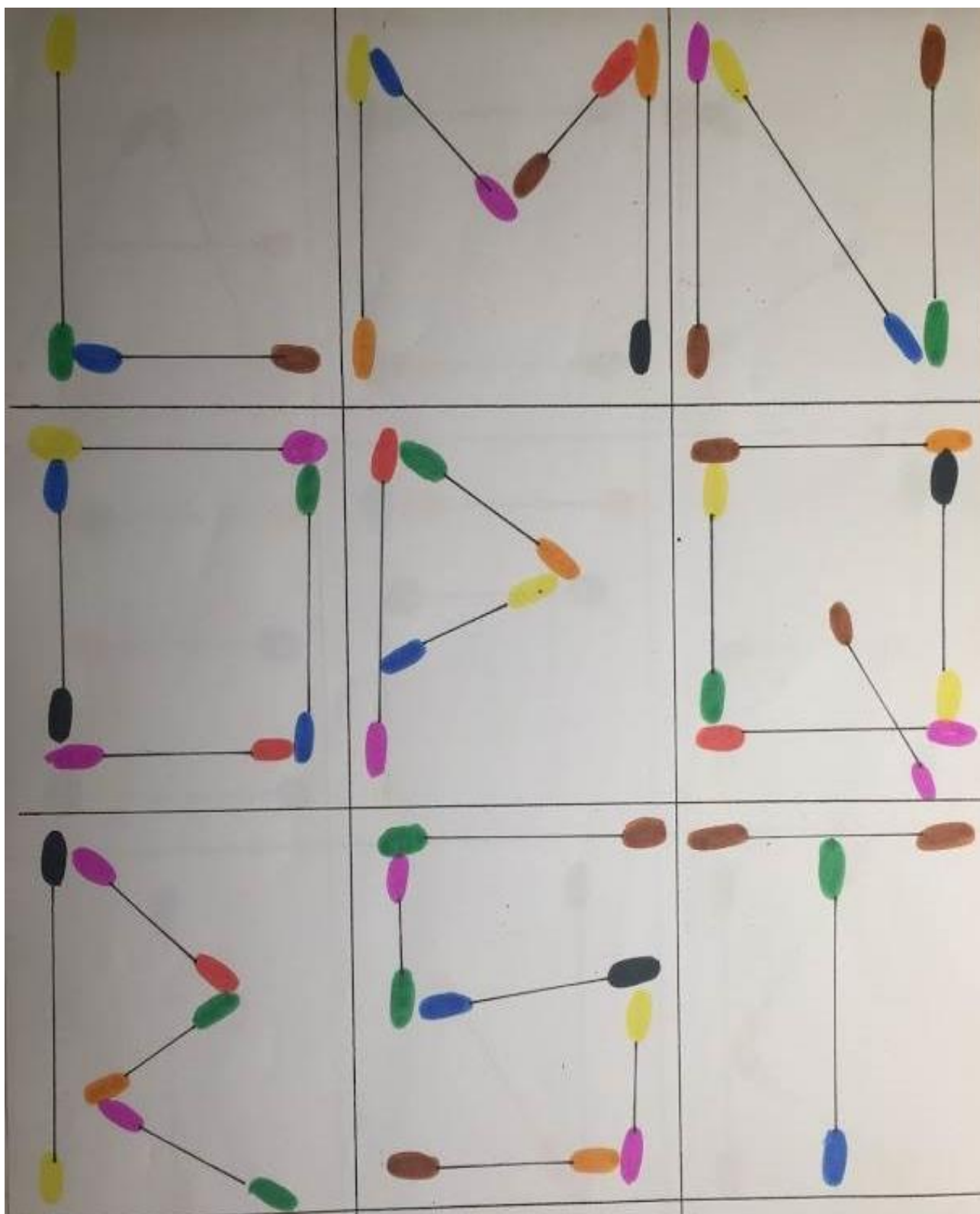
Příloha 29: Barevné tyčinky

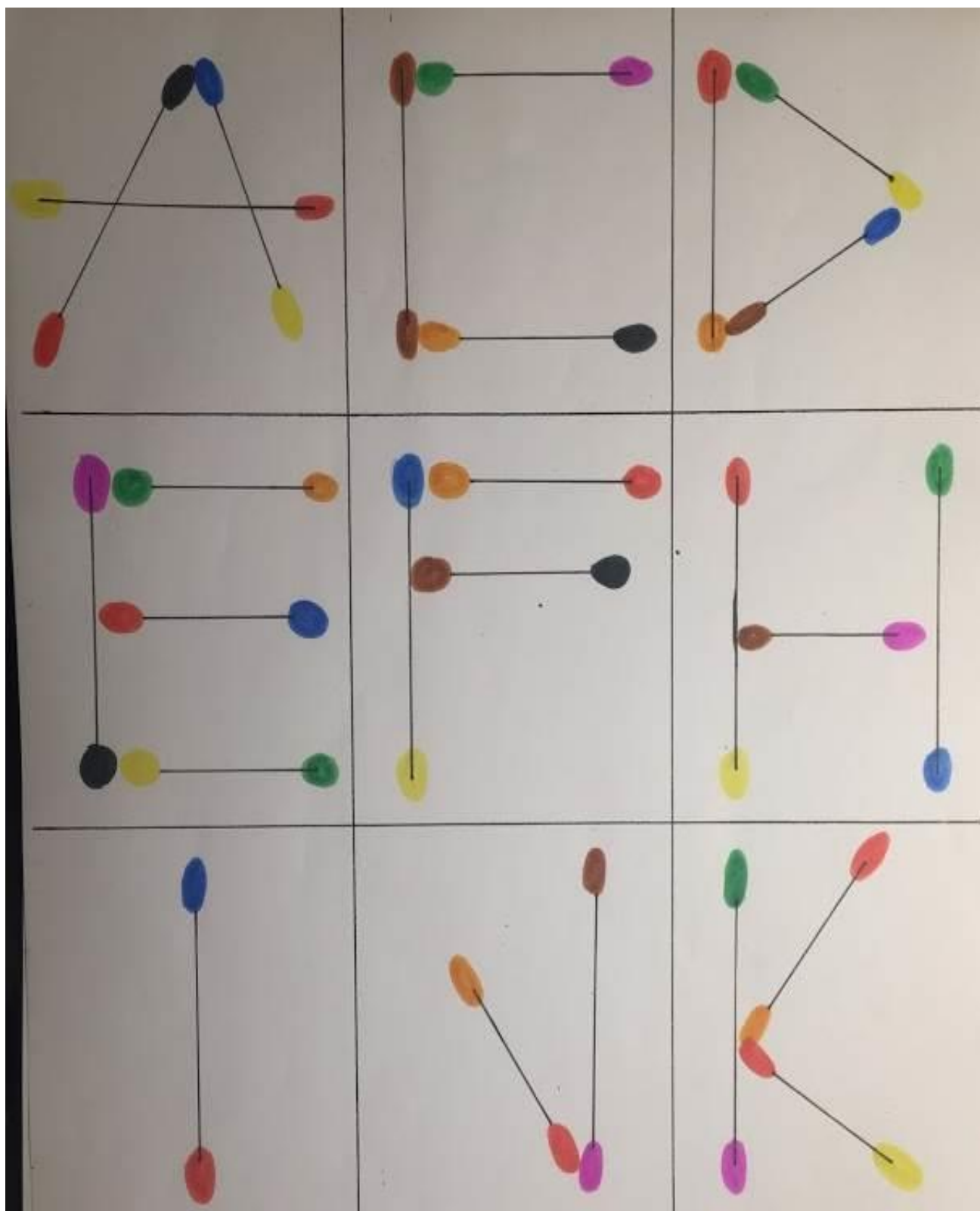
Příloha 30: Barevné tyčinky

Příloha 31: Barevné tyčinky

Příloha 32: Barevné tyčinky

A B C Č D Ď E F G

H I J K L M N Ň O

P Q R Ř S Š T Ť U

V W X Y Z Ž

Příloha 34: Počítačová klávesnice

ESC	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	F8	F9	F10			
Ď	Ň	Ě	Š	Č	Ř	Ž	Ý	Á	Í	É	Ó	%	
	Q	W	E	R	T	Z	U	I	O	P	Ú	..	
CapsLk	A	S	D	F	G	H	J	K	L	Ú	Š		
	X	C	V	B	N	M	?	:	-	<	>	↑	
Ctrl		Alt							AltGr		←	↓	→

Příloha 35: Počítačová klávesnice barevná

ESC	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	F8	F9	F10			
Ď	Ň	Ě	Š	Č	Ř	Ž	Ý	Á	Í	É	Ó	%	
←	Q	W	E	R	T	Z	U	I	O	P	Ú	..	
CapsLk	A	S	D	F	G	H	J	K	L	Ů	Š		
↑	X	C	V	B	N	M	?	:	-	<	>	↑	
Ctrl		Alt							AltGr		←	↓	→

A B C Č

D Ď E F

G H I J

K L M N

Příloha 37: Abeceda na špachtle

Ň Ō P Q

R Ř Š Š

T Ť U V

W X Y Z

Ta Ja Lo

do bo da

ba cl Jab

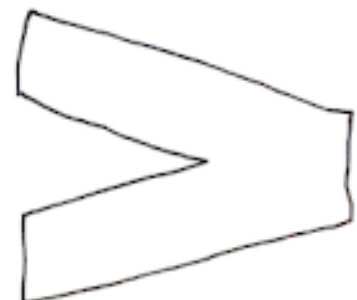
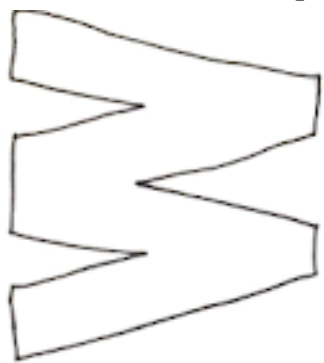
Jad Tol tol

calo   **JTao**   **dclo**

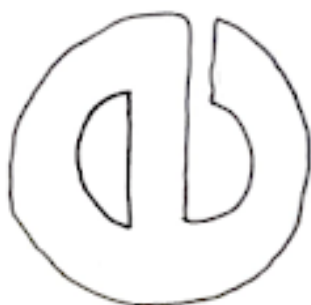
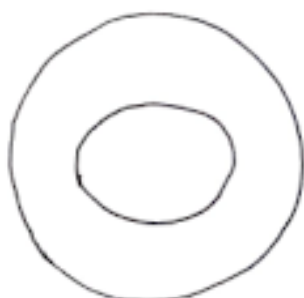
JTalt   **Taocl**

Ldla

Příloha 41: Hmatové pexeso

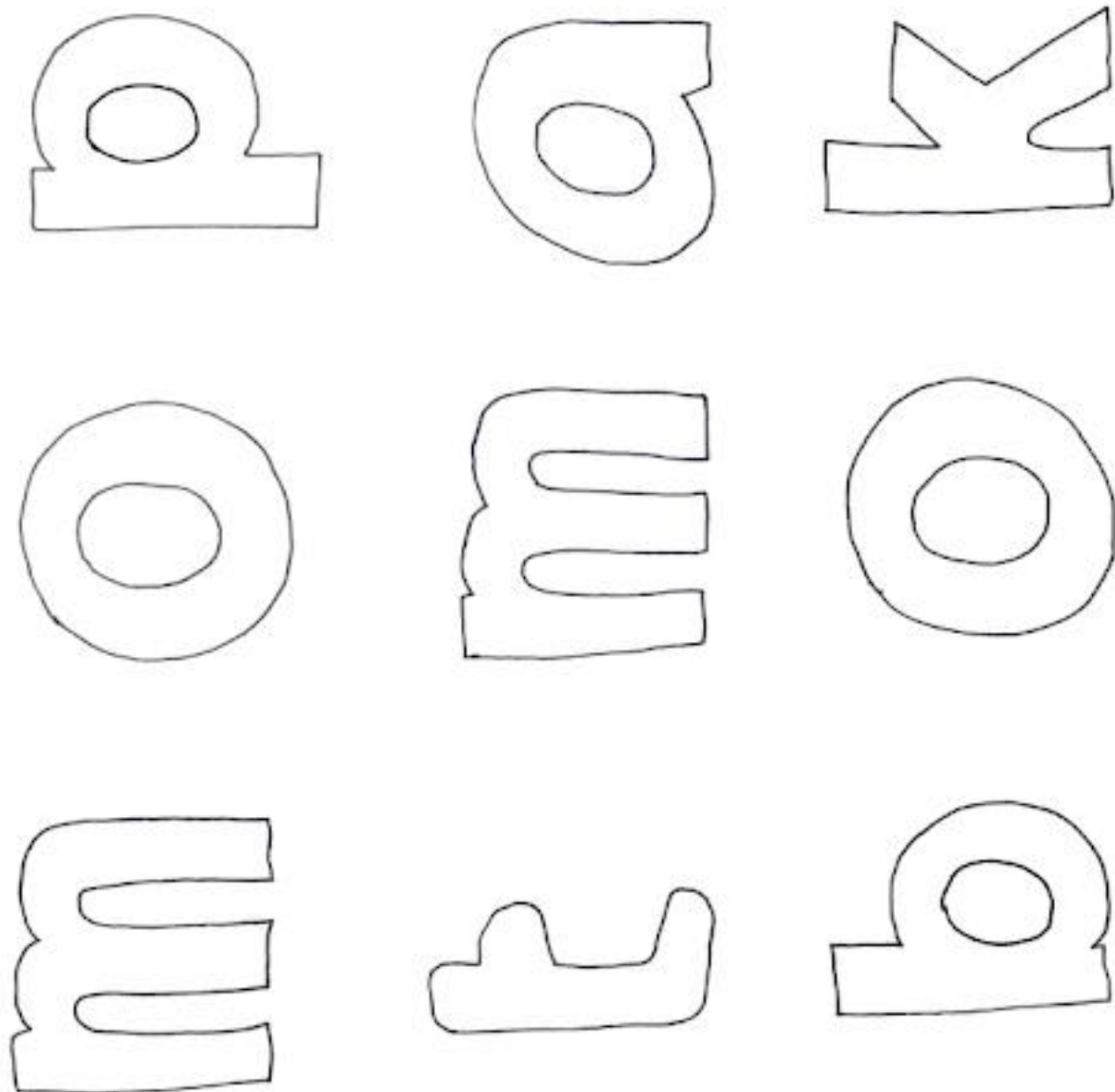

Příloha 42: Hmatové pexeso

Příloha 43: Hmatové pexeso

Příloha 44: Prsty s gumičkami

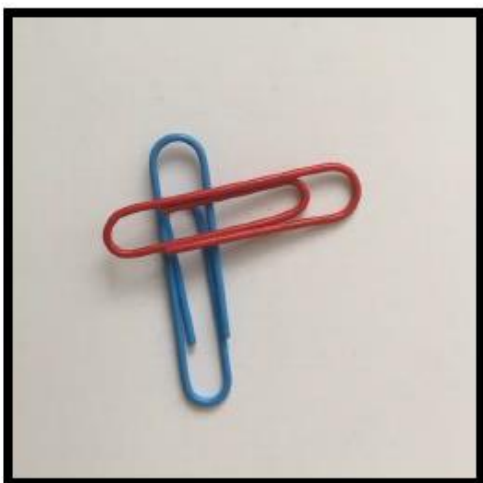
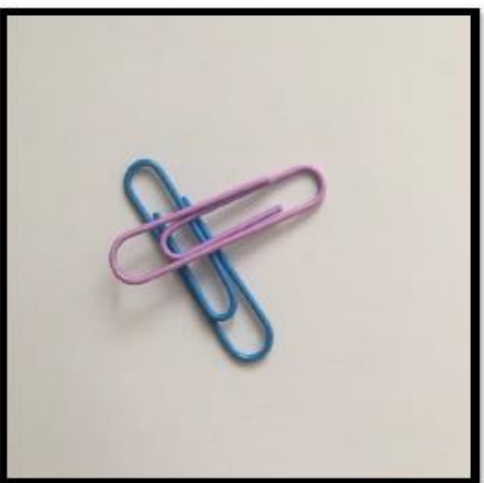
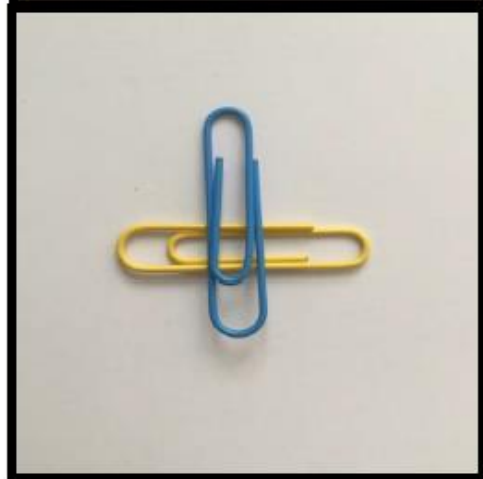
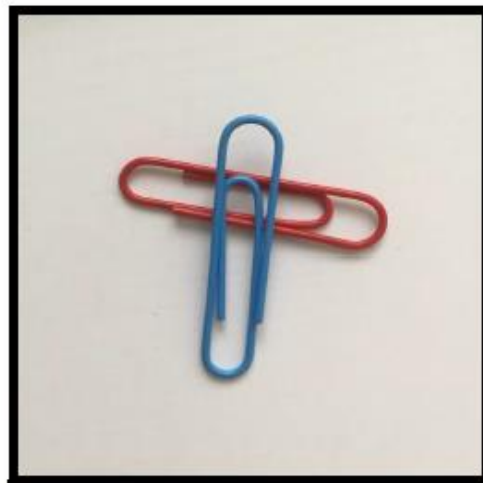
Příloha 45: Prsty s gumičkami

Příloha 46: Prsty s gumičkami

Příloha 47: Kancelářské sponky

Příloha 48: Kancelářské sponky

Příloha 49: Kancelářské sponky

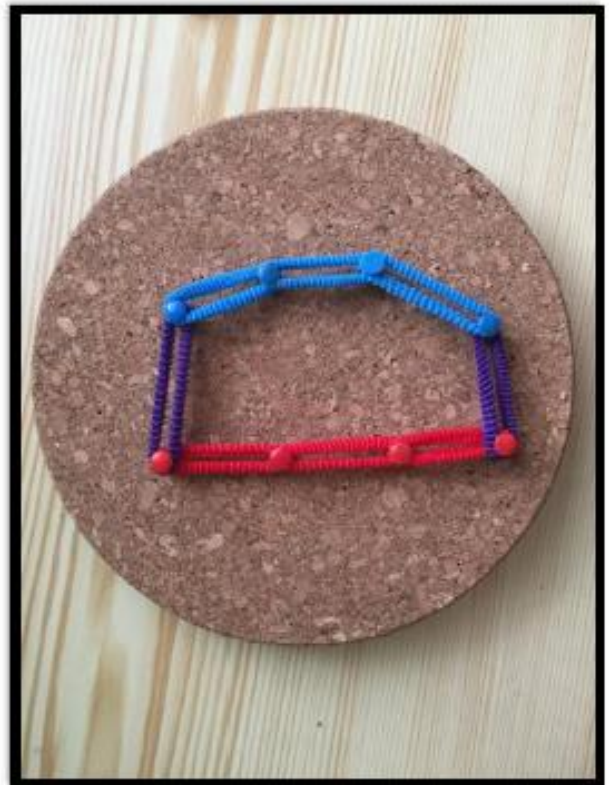
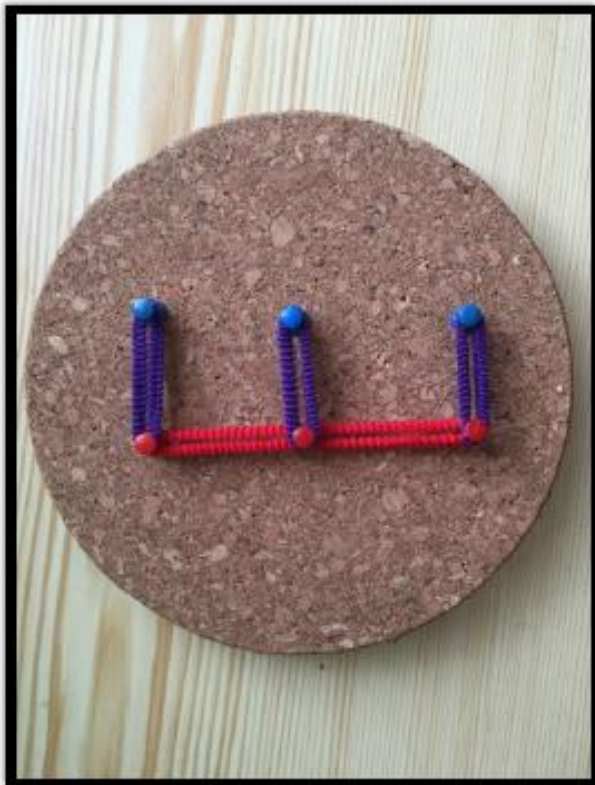
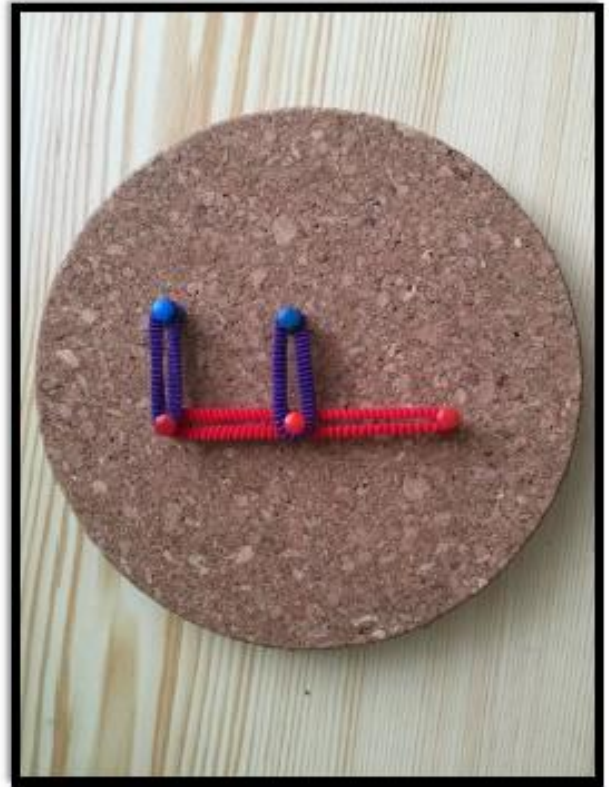

Příloha 50: Špendlíky

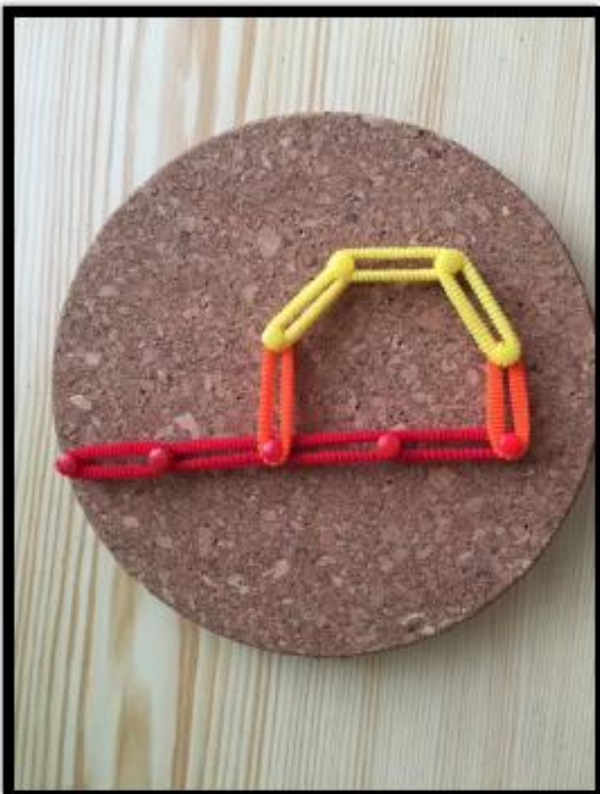
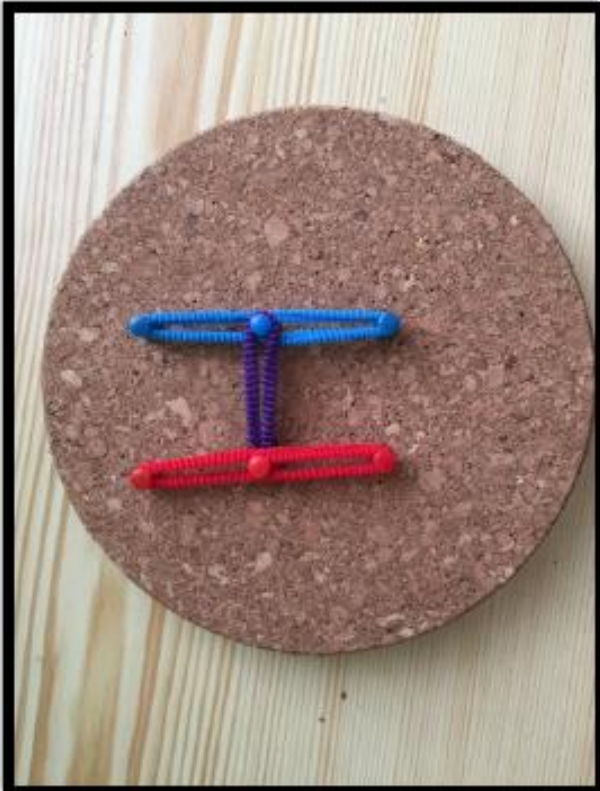

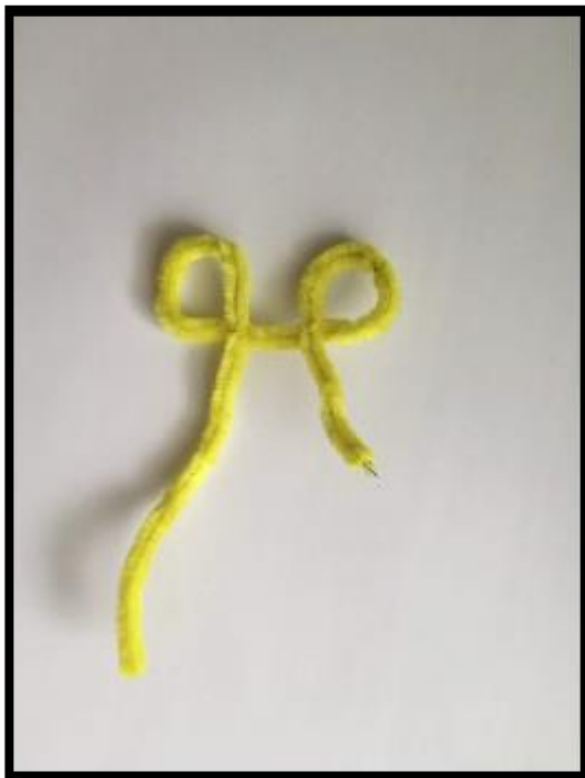
Příloha 51: Špendlíky

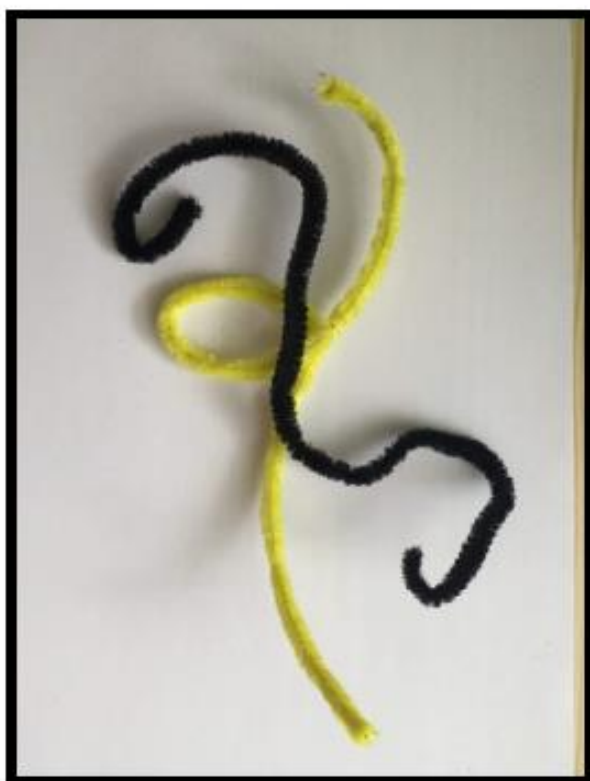
Příloha 52: Špendlíky

Příloha 53: Propletení hadi

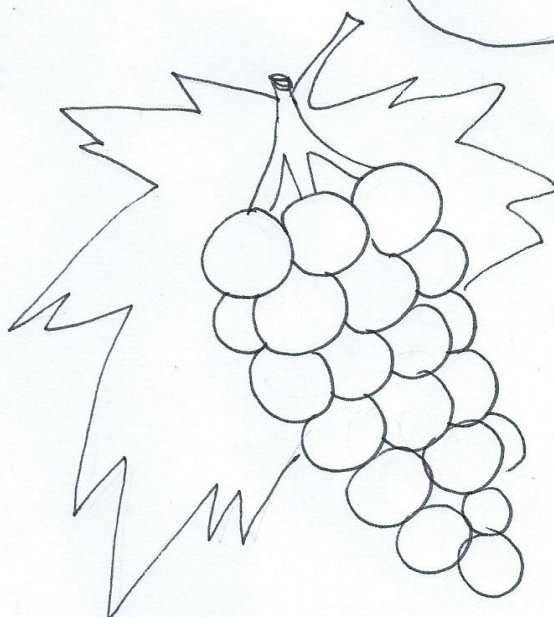
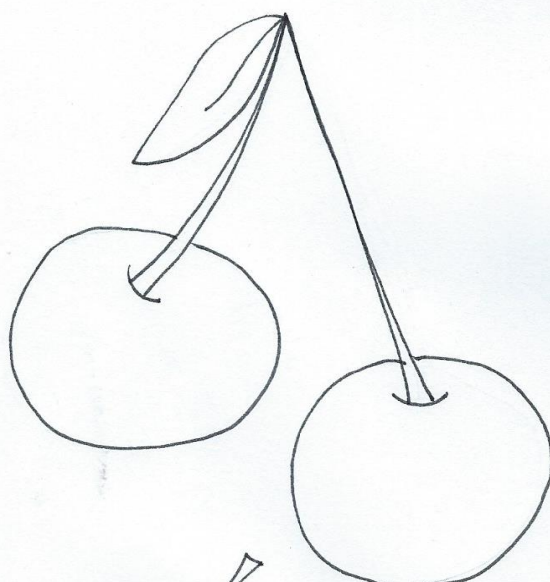
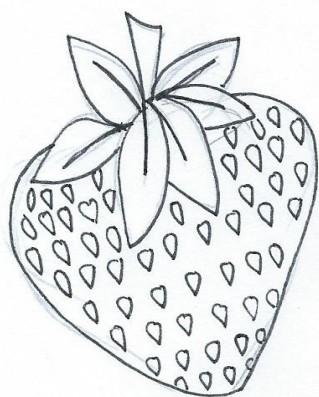
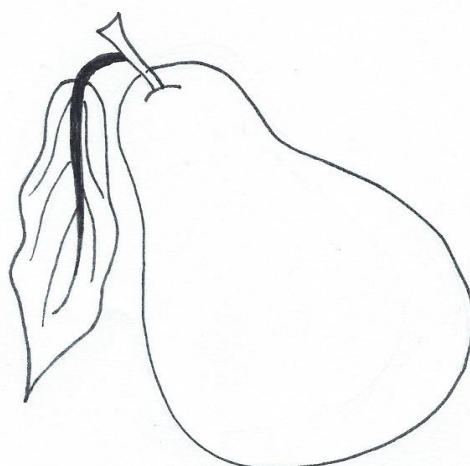
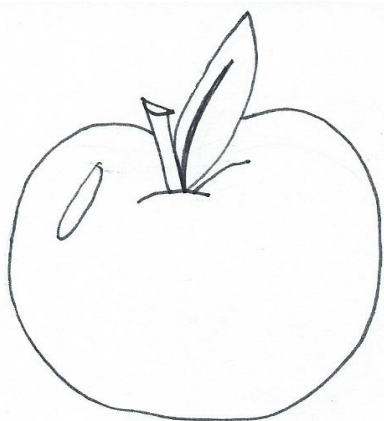
Příloha 54: Propletení hadi

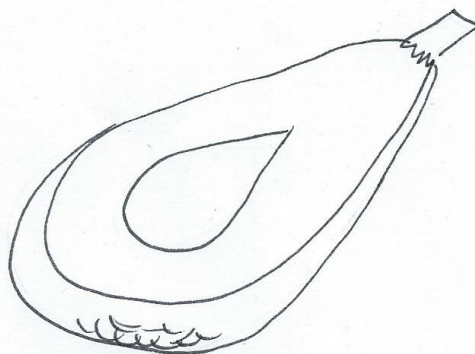
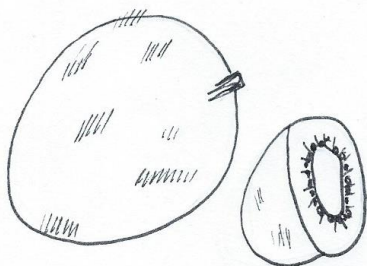
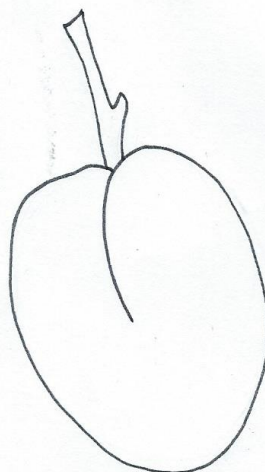
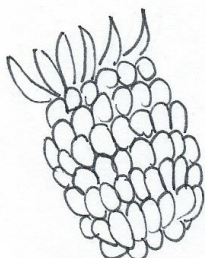
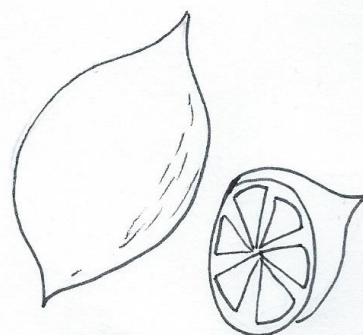
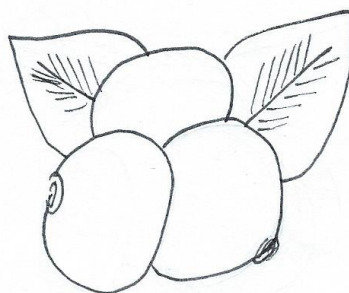
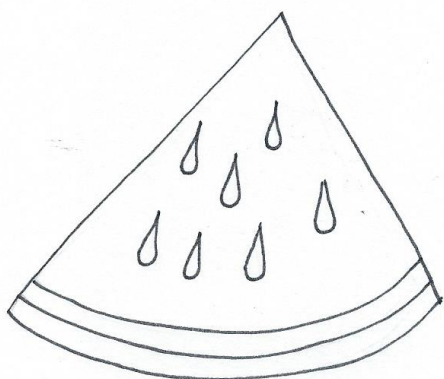
Příloha 55: Propletení hadi

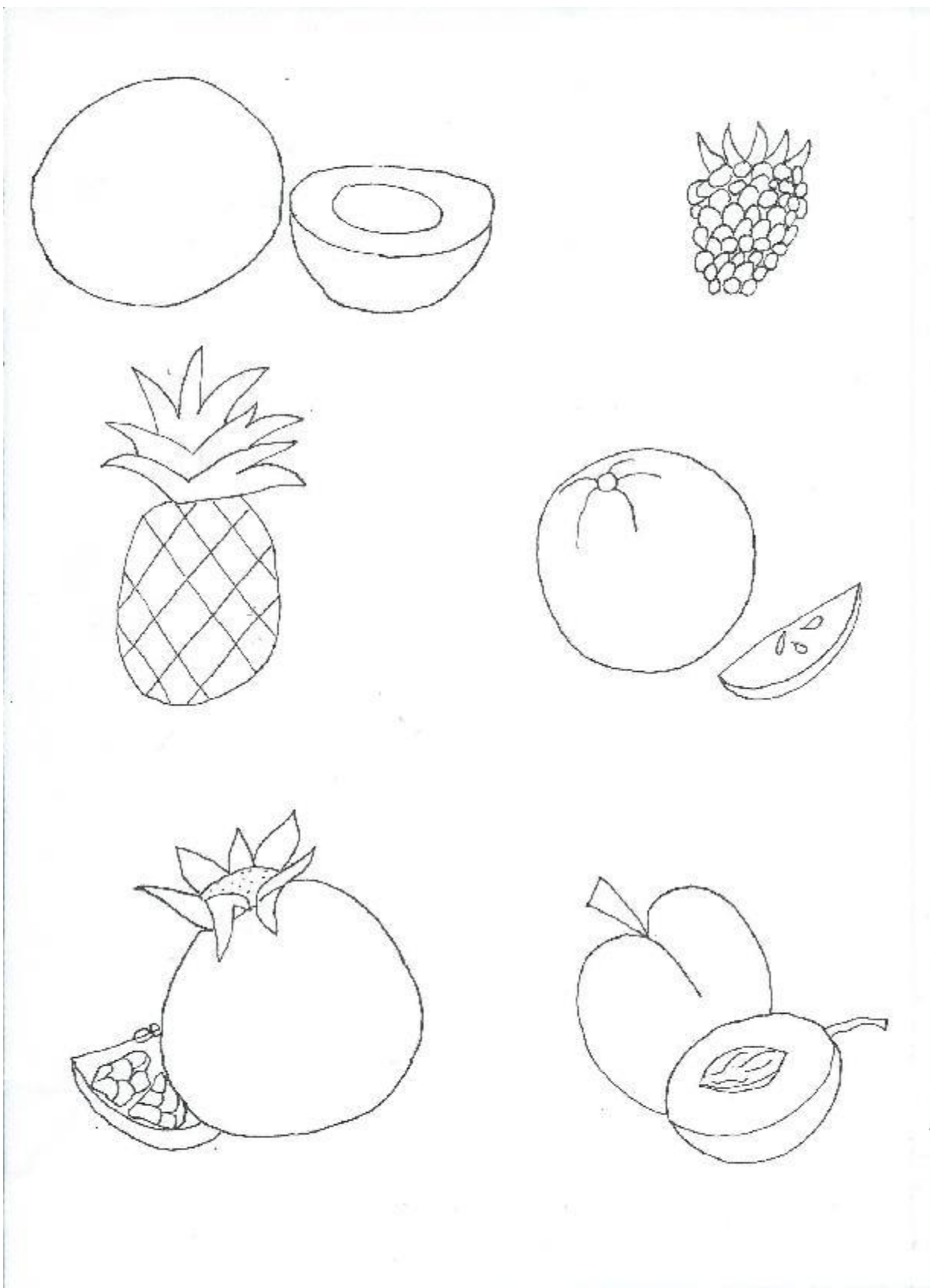
Příloha 56: Ovoce

Příloha 57: Ovoce

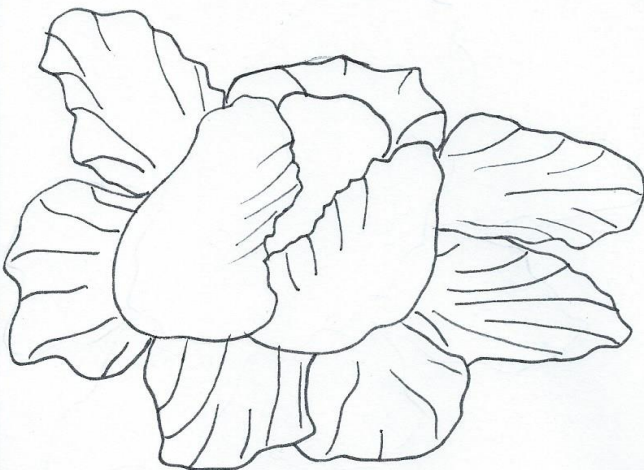
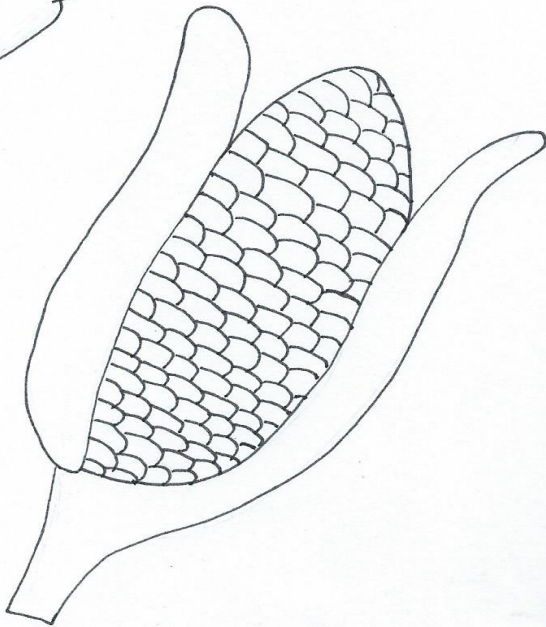

Příloha 58: Ovoce

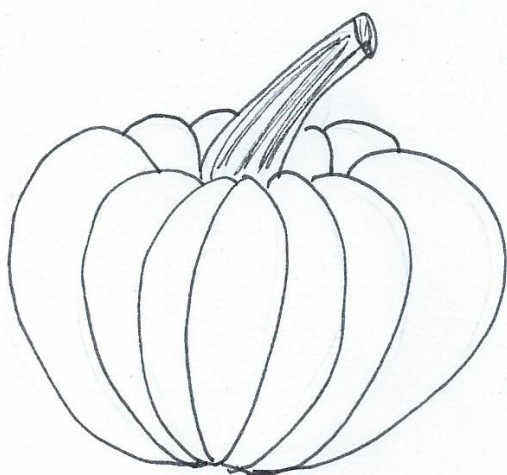
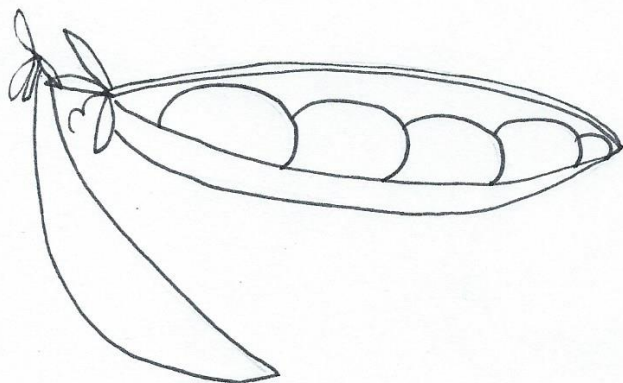
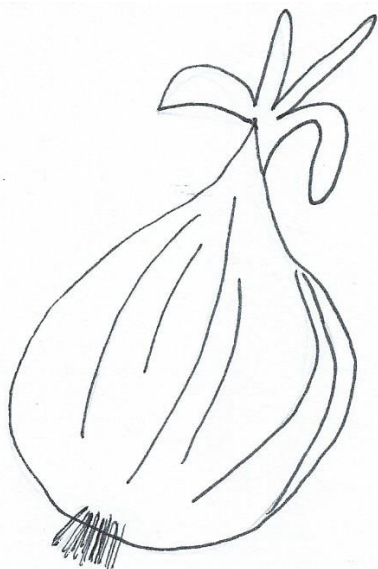

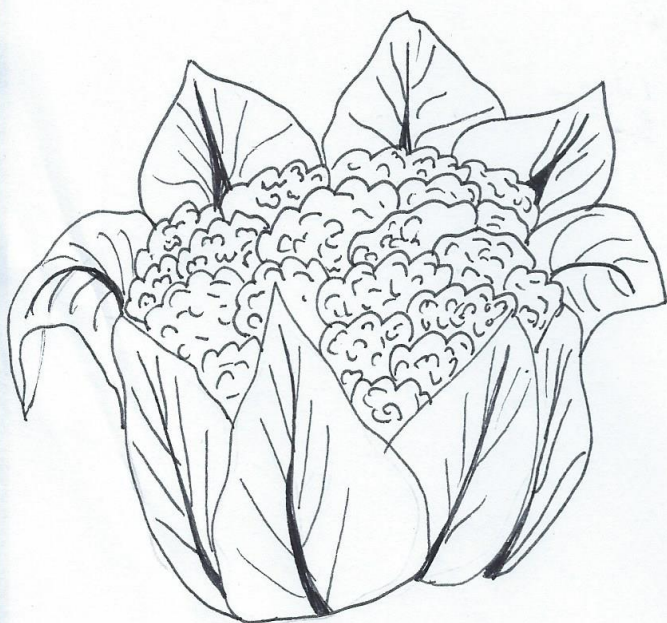
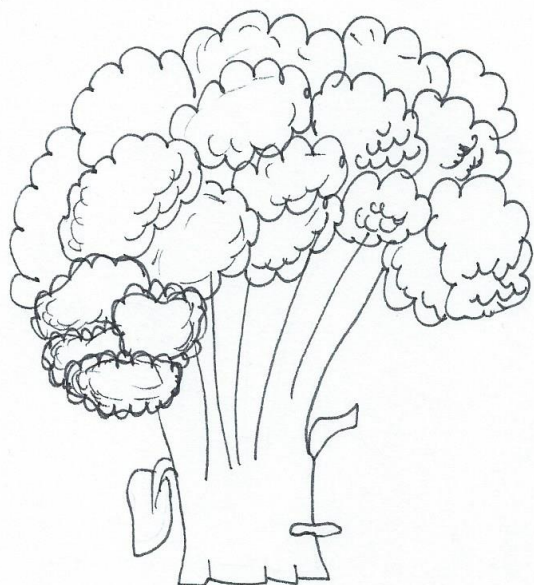
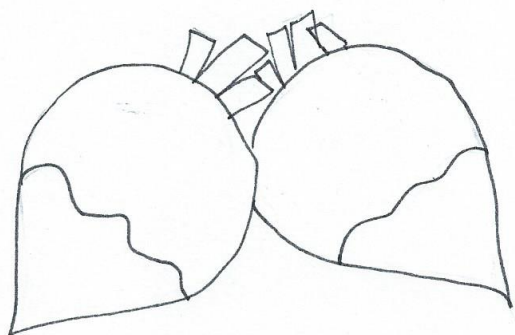
Příloha 59: Zelenina

Příloha 60: Zelenina

Příloha 61: Zelenina

Příloha 62: Zelenina

